

DOCUMENTACIÓ I DATACIÓ DE JACIMENTS
ARQUEOLÒGICS DE LES VALLS DE SANT NICOLAU, LLACS,
CASESNOVES I PORT DEL RUS
(PARC NACIONAL D'AIGÜESTORTES I ESTANY DE SANT MAURICI)
(Vall de Boí – Alta Ribagorça-, Lleida)

Memòria d'intervenció arqueològica

Laura Obea Gómez
David Garcia Casas
David Rodríguez Antón
Ermengol Gassiot Ballbè

Juny de 2014

Índex

1. Antecedents de la intervenció	2
2. Objectius de la campanya Documentació i datació de jaciments arqueològics de les valls de Sant Nicolau, Llacs, Casesnoves i Port del Rus.	4
3. Àrea geogràfica de la recerca.....	5
4. El treball de camp.....	8
4. 1. La metodologia del treball de camp.	8
4.1.1. La documentació de vestigis arquitectònics.....	8
4.1.2. La definició de la cronologia dels assentaments.	9
4.1.3. La prospecció arqueològica.	10
4.2. Especificacions de l'equip científic i la infraestructura disponible.	11
4.3. Dates de realització de la intervenció.....	11
5. Resultats.....	13
Sector Planell del Sant Esperit	13
Sector del Palancó de Llacs-Bony del Graller.....	18
Vall de Casesnoves	64
Vall de Sant Miquel / Port de Rus	107
6. Bibliografia	138
Annex 1: relació de punts GPS	140

1. Antecedents de la intervenció.

La campanya de ***Documentació i datació de jaciments arqueològics de les valls de Sant Nicolau, Llacs, Casesnoves i Port del Rus*** va ser una de les actuacions realitzades dins del projecte ***Interacción entre clima y ocupación humana en la configuración del paisaje del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici a lo largo de los últimos 15.000 años (OCUPA)***, finançat en el marc de la *Convocatòria de ayudas a la investigación en materias relacionadas con la Red de Parques Nacionales del Organismo Autónomo de Parques Nacionales*. En part, aquest projecte era, alhora, continuació d'un conjunt d'accions de recerca prèvies englobades dins dels programes **Prospeccions Arqueològiques a l'Alta Muntanya del Pallars Sobirà** i **La vida prehistòrica a l'alta muntanya del Pallars Sobirà: de la cacera a la transhumància (9.000 - 50 calANE)**.

En el marc d'aquests dos darrers projectes, l'equip sol·licitant que ha dut a terme l'actuació objecte d'aquesta memòria havia realitzat, entre els anys 2001 i 2009, nou campanyes de prospecció arqueològica a diferents àmbits del Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça, una bona part d'elles actualment zones naturals protegides (Gassiot 2005, Gassiot i Jiménez 2006, Gassiot 2010). En la primera, l'any 2001, la zona prospectada comprenia la franja occidental del riu Noguera Pallaresa, entre el serrat de Matanegra, a sobre Llavorsí, i la vall de la Bonaigüa. L'any 2002 la zona prospectada es situà al nord-est de la comarca, concretament a diferents punts de les valls de Farrera, Vallferrera i Cardós. L'any 2004 es varen dur a terme dues campanyes més de prospecció, promogudes pels Parc Natural de l'Alt Pirineu i el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. La primera va cobrir diferents trams del Sud-est de la Vallferrera i del Nord de la Vall de Cardós. La segona es va inscriure al programa d'inventari de recursos arqueològics del Parc Nacional. Tal i com s'exposa a la memòria lliurada l'any 2005, en aquesta el treball de camp es va concentrar en el circ de Peguera/Estany Negre (la conca alta del riu Escrita), a Espot (Pallars Sobirà), i a la vall del riu Sant Nicolau i alguns tributaris (fonamentalment les valls de Llacs i Mussoles) a Boí (Alta Ribagorça).

L'any 2005 es va realitzar una segona campanya de prospeccions arqueològiques al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. En aquesta ocasió es va cobrir la capçalera de la conca del Noguera de Tor, al nord del pantà de Cavallers, algunes valls tributàries del riu Sant Nicolau (Morrano, Corticelles, etc.) i les valls de Peguera, Subeniux i Monestero, al voltant de l'estany de Sant Maurici. Seguidament, l'any 2006 es va dur a terme una altra campanya de prospeccions arqueològiques al Parc Nacional que va centrar-se en la zona dels estanys de Gémena i Estany Roi, a Vall de Boí, alguns sectors pendents de prospectar de la vall de Sant Nicolau i tributàries (Vall de Boí), la vall de Subenuix (Espot) i la capçalera de la Conca del Flamisell (Torre de Capdella). L'any 2007 es va realitzar la darrera de les campanyes de prospecció arqueològica efectuada a l'interior del Parc Nacional. En aquesta ocasió es va completar la inspecció de les valls de Monestero i del riu Escrita per sota l'Estany de Sant Maurici a Espot, la vall de Mainera i la Serra del Rei a Sort i Rialp i les valls del Francí i de la Coma d'Espós a la Vall Fosca (Torre de Capdella). La prospecció de l'any 2009, va cobrir la Vall de Gerber fins a la seva capçalera i una bona part de la Vall de Cabanes, ambdues al municipi de l'Alt Àneu. Finalment, la darrera campanya duta a terme va cobrir les capçaleres de les valls de Ruda i Aiguamòc, per sobre els estanys Gran de Colomers i el Lac de Baish de Saboredó.

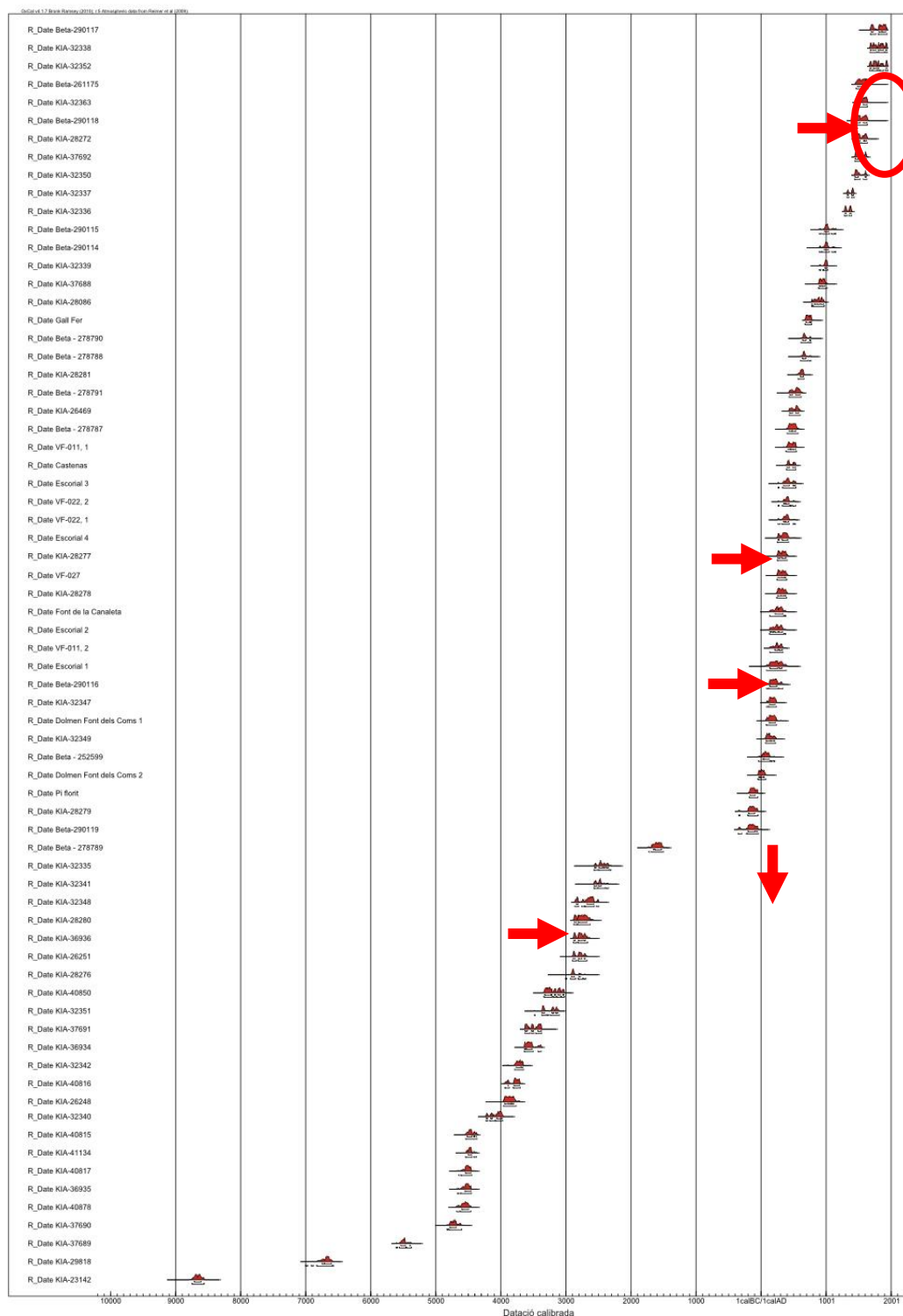

Figura 1. Sèrie de datacions absolutes obtingudes des del 2001. Les fletxes indiquen datacions procedents de construccions a l'aire lliure. La resta provenen de cavitats, abrics i tallers metal·lúrgics.

Com a resultat de les actuacions arqueològiques desenvolupades a les zones altes dels Pirineus occidentals catalans en el marc dels projectes esmentats, a inicis de l'any 2011 s'havien pogut localitzar més de 300 punts amb vestigis arqueològics. Una bona part d'ells es troben a l'interior del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici (PNAESM) i de la seva àrea perifèrica. Fruit tant de les prospeccions arqueològiques com de les excavacions en extensió del

Dolmen de la Font dels Coms de Baiasca, l'Abric de l'Estany de la Coveta I d'Espot i la Cova del Sardo de Boí, en aquell moment ja es disposa d'una sèrie cronològica conformada per una setantena de datacions de C^{14} (figura 1). Els resultats obtinguts cobrien tot l'Holocè i la convertien en la sèrie radiocarbònica més completa per una àrea d'alta muntanya catalana i una de les més extenses de les disponibles a Catalunya per una àrea geogràfica acotada. A manca de sistemes cronotipològics desenvolupats, principalment dels vestigis arquitectònics de superfície, les datacions obtingudes constituïen la guia més sòlida per assignar cronologia a uns contextos arqueològics que molt sovint es caracteritzen per no facilitar materials diagnòstics de la seva temporalitat.

Ja en aquella època, la sèrie de datacions existent mostrava un increment progressiu de contextos i jaciments durant el Neolític, especialment a partir del 3.300 cal ANE (Gassiot et al. 2010), un posterior buit de resultats entre el 2.300 i el 200 cal ANE per, a partir d'aquí, i amb intensitat variable segons el període, una permanència d'ocupacions fins el s. XX. La majoria de les datacions provenien de cavitats i petits abrics. Aquest fet feia suposar que la mostra de datacions podia contenir un biaix fruit del sistema de mostreig dels contextos sondejats i que podria explicar els buits de datacions observats en determinats períodes.

2. Objectius de la campanya Documentació i datació de jaciments arqueològics de les valls de Sant Nicolau, Llacs, Casesnoves i Port del Rus.

L'actuació descrita en la present memòria formava part del pla de treball del projecte ***Interacción entre clima y ocupación humana en la configuración del paisaje del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici a lo largo de los últimos 15.000 años (OCUPA)***. Concretament, constituïa una de les accions de la línia de recerca arqueològica pel segon any del programa d'investigació. L'objectiu concret del conjunt que prefigurava l'actuació era aprofundir en el coneixement d'un seguit d'evidències documentades a les valls de Sant Nicolau, Llacs, Casesnoves i Port del Rus, que ja van ser objecte de prospecció arqueològica els anys 2004 i 2005 (Gassiot 2005, Gassiot 2010).

Sota aquest marc, els objectius específics eren els següents:

1. Realitzar documentacions acurades de jaciments amb vestigis arquitectònics identificats prèviament a les valls esmentades. A part de representacions de detall de les plantes i sistemes constructius, es pretenia poder detectar la possible existència de diferents fases constructives i, arribat el cas, caracteritzar-les. En aquest apartat es persegueix:
 - a. Realitzar aixecaments topogràfics i planimètrics de jaciments arqueològics, com ja es va fer a VB-013 i VB-021 (Gassiot 2005 i Gassiot 2010), amb representacions acurades de llurs plantes constructives.
 - b. Desagregar conjunts arquitectònics que, emplaçats de manera continua en un mateix indret, en realitat corresponen diferents fases cronològiques de l'ocupació d'un mateix lloc, i no sempre continues en el temps. En definitiva, es perseguia poder

- individualitzar diferents assentaments que semblava que en les campanyes de prospecció del 2004 i 2005 s'havien pogut considerar sota una única entrada de jaciment atenent a la seva continuïtat espacial.
- c. Formular descripcions dels sistemes constructius presents en els diferents conjunts arquitectònics / assentaments individualitzats.
 - d. Establir les bases per a la elaboració d'una tipologia arquitectònica dels jaciments arqueològics, a fi d'assignar els diferents tipus a pautes cronològiques específiques.
2. Desenvolupar un programa de datacions absolutes principalment de jaciments a l'aire lliure i amb vestigis arquitectònics associats. Amb la seva realització es perseguien les següents finalitats:
- a. Ampliar el nombre de jaciments a l'aire lliure amb datacions absolutes per tal de reduir el biaix esmentat de la sèrie de datacions, aleshores conformada quasi exclusivament a partir de resultats procedents de petits abrics i balmes. D'aquesta manera, el conjunt ampliat de datacions absolutes havia de ser una mica més representativa dels patrons de poblament pretèrits de la zona.
 - b. Comprovar si els buits de datacions existents, principalment entre el 2350 i 250/200 calANE corresponia a una interrupció del poblament humà de la zona –o a l'absència de vestigis d'aquesta època- o, per contra, responia a un problema de la configuració de la mostra.
 - c. Possibilitar un increment de la xifra de contextos antics i prehistòrics coneguts amb arquitectura a l'aire lliure.
 - d. Fixar cronològicament els diferents tipus arquitectònics identificats. Entre d'altres, es perseguia realitzar datacions en conjunts arquitectònics complexes, com el documentat a VB-021, amb un elevat nombre de recintes adossats entre ells.
3. Completar la prospecció arqueològica de sectors de les capçaleres de les valls de Casesnoves i Port del Rus que no van poder ser coberts per les campanyes del 2004 i 2005. Informacions obtingudes en els mesos anteriors a la planificació de la intervenció apuntaven l'existència de vestigis arqueològics en aquest sector.

Complementàriament, part de la intervenció va acollir un dels grups de docència de l'assignatura "Mètodes i tècniques de camp en arqueologia prehistòria" corresponent al segon curs del Grau en Arqueologia de la Universitat Autònoma de Barcelona format per una desena d'estudiants. La supervisió d'aquesta activitat docent va correspondre al Dr. Ermengol Gassiot Ballbè i al Dr. Joaquim Oltra Puigdoménech, ambdós professors del Departament de Prehistòria de la UAB. L'activitat docent es realitzà en el primer torn de la campanya, durant un període de 5 dies, de dilluns 20 a divendres 24 de juny.

3. Àrea geogràfica de la recerca.

El Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici és l'àmbit territorial de la present intervenció. Va ser creat pel Decret del 21 d'octubre de 1955 i és l'únic d'aquest tipus a Catalunya. El Parc es localitza a la zona d'alta muntanya dels Pirineus de Lleida. La superfície de

l'àrea nuclear del Parc és de 14.119Ha. i es reparteix entre les comarques de Pallars Sobirà (terme municipal d'Espot) i l'Alta Ribagorça (terme municipal de la Vall de Boí). Als voltants del Parc s'ha definit una zona perifèrica de protecció de quasi 27.000Ha (que inclou territoris de dues comarques més: el Pallars Jussà i la Vall d'Aran).

L'actuació descrita en aquesta memòria es va centrar en tres valls del sector S-W del Parc Nacional. Les figures 2 i 3 marquen les zones que es van planificar a la proposta inicial de treball. Concretament, es tractava de les valls de Llacs-Bony del Graller, Casesnoves i Port de Rus-Ribera de Sant Miquel. En total cobrien una extensió d'un 900 Ha.

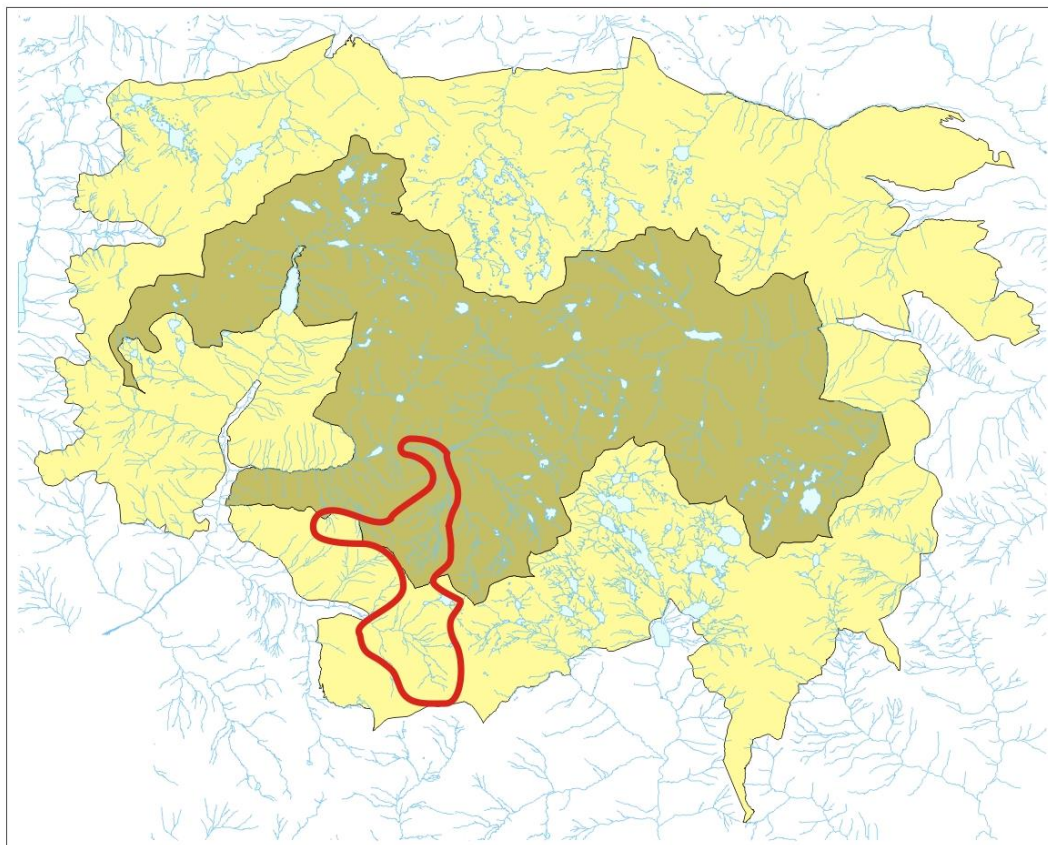

Figura 2. Mapa del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici i la seva àrea perifèrica. En vermell se senyala l'àrea geogràfica on s'ha dut a terme la intervenció.

Concretament, s'ha treballat a les següents àrees, totes compreses en el terme municipal de la Vall de Boí:

- El sector del fons de la vall de sant Nicolau, concretament, la zona del Planell del Sant Esperit.
- La totalitat de capçalera la vall de Llacs, i les carenes que l'encerclen.
- La totalitat de la vall de Casesnoves i les carenes que l'encerclen.
- La capçalera de la vall del Port del Rus, des de les Marrades de Mosqueroles fins al Port del Rus incloent la carena de Moró.

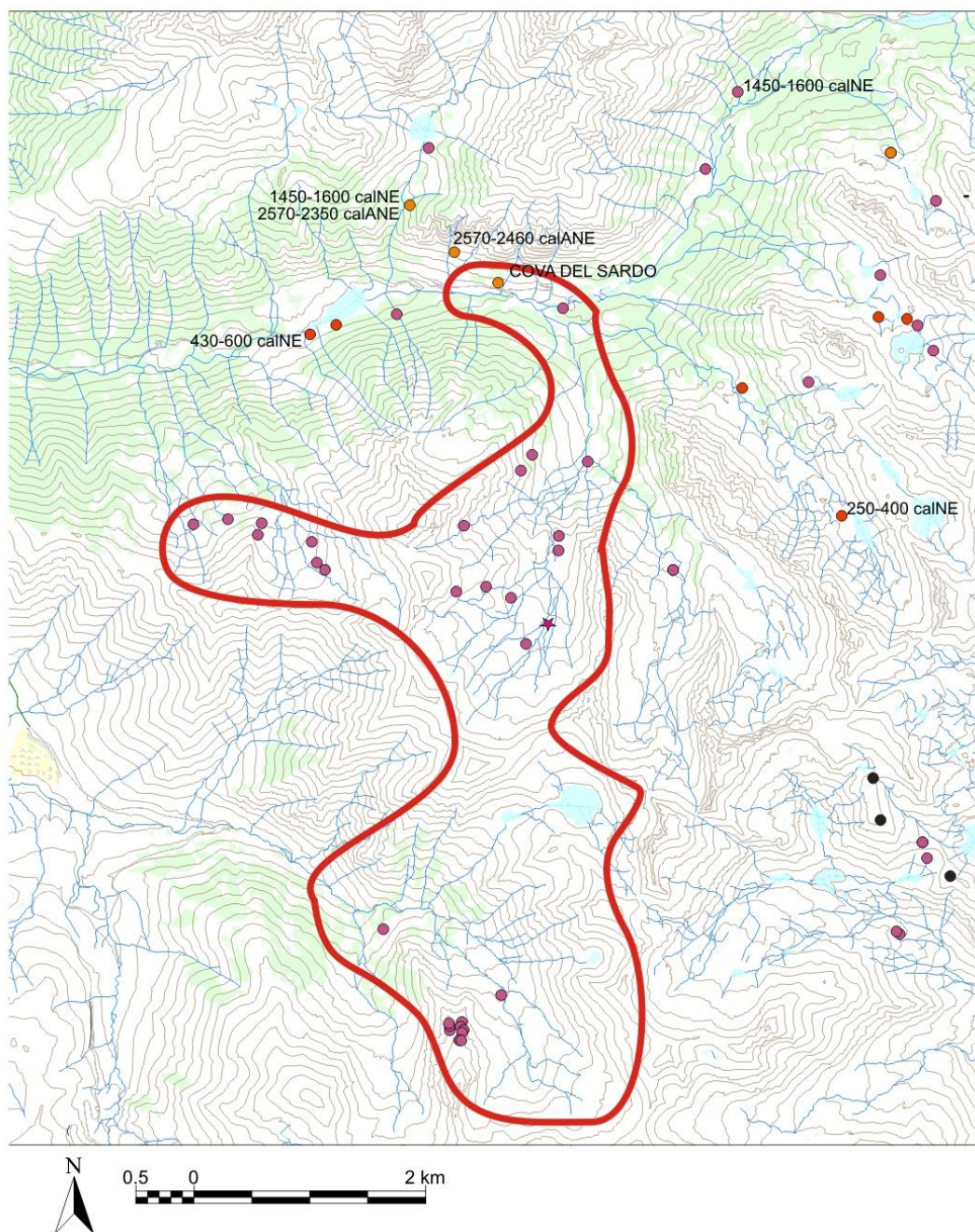

Figura 3. Mapa de l'àrea on s'ha realitzat la present intervenció, encerclada per la línia de color vermell. Es detallen els vestigis arqueològics documentats, tot detallant aquells que han estat datats. La Cova del Sardo disposa d'una extensa seqüència cronològica del Neolític i l'Edat Mitjana, principalment, que no es detalla aquí.

4. El treball de camp

4.1. La metodologia del treball de camp.

El treball de camp ha combinat diverses metodologies: per una banda, la documentació detallada de vestigis arquitectònics visibles en superfície, i per l'altra, la realització de cales estratigràfiques a fi de definir la cronologia i seqüència d'alguns jaciments. Finalment s'ha completat la prospecció d'algunes zones de l'àrea de l'actual intervenció que haurien quedat sense prospectar en campanyes anteriors.

4.1.1. La documentació de vestigis arquitectònics.

Un dels eixos centrals de la present campanya ha estat la realització d'un registre acurat de vestigis arquitectònics la documentació dels quals, principalment documentats l'any 2005, es va fer de forma ràpida i poc detallada a causa dels condicionants de temps i meteorologia. Aquesta tasca de documentació s'ha dut a terme sense procedir a excavar cap de les estructures i únicament en els casos en els que ha estat necessari per a una correcta documentació, s'ha fet una neteja de la vegetació que les pugui estar tapant. En trobar-se totes elles en zones de pastures i prats, aquestes neteges han estat de molt poca entitat.

Les metodologies de documentació arquitectònica han estat:

- **Descripció de les estructures.** Tant per als jaciments de nova documentació com per aquells que s'ha considerat que tenien una informació deficient, s'ha dut a terme una descripció acurada de les diferents estructures arquitectòniques. Per una banda, s'han analitzat els assentaments de manera desagregada, detallant cada conjunt associat i individualitzant-lo dels altres quan ha estat possible. D'aquesta manera s'ha intentat distingir diferents fases arquitectòniques i, eventualment, diferents assentaments d'èpoques diferents que conflueixen en un mateix indret. De cada estructura s'ha volgut detallar, principalment, el seu sistema constructiu i el seu grau d'enrunament. Igualment s'ha buscat resoldre, per aquells casos en què n'hi havia, dèficits d'informació dels registres dels anys 2004 i 2005.

Per a la descripció de les estructures s'ha plantejat una pauta que en faciliti una estructura homogènia i que permeti complementar la informació recollida en les fitxes de treball de les campanyes de 2004 i 2005. Aquestes descripcions s'han complementat amb noves fotografies i amb explicacions tant de les plantes generals com de detall efectuades.

- **Aixecament topogràfic** mitjançant estació total (Trimble 5300DR) per aquells casos en els que un dibuix a escala no és possible (bé a causa de l'extensió, bé a causa del nombre d'estructures). Les dades s'han recollit mitjançant coordenades arbitràries si bé, quan hi concorren elements del terreny visibles en els ortofotomapes 1:5000 de l'ICGC, les planimetries s'han corregit i s'han georeferenciat mitjançant coordenades UTM ED50. Els aixecaments topogràfics, a part de caracteritzar el microrelleu, han anat encaminats a definir les alineacions de les estructures muràries i, a partir d'aquí, les plantes i organització

espacial dels recintes. D'aquesta manera també s'han pogut establir les dimensions dels diferents conjunts.

El processat de la informació topomètrica obtinguda en el camp s'ha realitzat mitjançant AutoCAD i, posteriorment, traspassat a un suport SIG mitjançant el programa Miramon, a fi d'integrar les representacions generades a la cartografia oficial de la Generalitat de Catalunya.

- **Dibuix a escala** de jaciments, murs o trams de mur. La representació detallada dels carreus que conformen un tram de mur ha tingut com a objectiu il·lustrar el sistema constructiu i complementar la informació derivada de l'aixecament topogràfic amb estació total. D'aquesta manera, sobre el dibuix amb una trama llisa de l'alineació dels murs s'hi ha superposat la representació de la tècnica constructiva. Degut a l'extensió d'algunes de les construccions així com al fet que en part es troben cobertes per enderroc i sediment, aquest dibuix s'ha realitzat preferentment en trams de mur clarament delimitats i que s'han considerat representatius del sistema constructiu emprat.

El dibuix a escala dels murs s'ha efectuat amb dues tècniques diferenciades. Per una banda s'han realitzat dibuixos seguint la metodologia tradicional, preferentment a escala 1:10. Per l'altra, s'han pres fotografies verticals (zenitals) de trams de mur, per a la seva georeferenciació i correcció ortofotogràfica. Aquesta operació s'ha dut a terme mitjançant càmeres digitals Pentax i Cannon, l'estació total Trimble 5300 DR (per a la georeferenciació de punts de control de les imatges) i una perxa extensible per a la definició de les verticals de les fotografies, seguint la metodologia emprada per a documentar alguns jaciments de la vall de Mainera (Gassiot 2010).

Tots els dibuixos s'han referenciat mitjançant el sistema de coordenades emprat per a la representació del conjunt del jaciment i s'han incorporat a les planimetries generals. D'aquesta manera han estat afegits com a capes individuals en la representació cartogràfica final de l'assentament.

4.1.2. La definició de la cronologia dels assentaments.

Atesa la general manca de materials diagnòstics i l'absència d'una crono-tipologia arquitectònica per a aquesta àrea dels Pirineus, la temporalitat dels assentaments s'ha definit a partir de datacions absolutes AMS sobre alguns materials recuperats en els assentaments.

L'obtenció de mostres per a datar s'ha fet mitjançant cales estratigràfiques d'extensió reduïda, al voltant dels 0,5x0,5m., si bé la presència de blocs de runa ha obligat en alguns casos a ampliar-ne la superfície. En tots els casos, s'ha buscat l'equilibri entre la necessitat de poder definir amb garanties els contextos documentats en les excavacions i la voluntat de reduir al mínim l'impacte d'aquestes actuacions en l'àmbit arquitectònic. Les cales s'han efectuat preferentment adossades als murs, a fi de poder associar l'estratigrafia documentada a les estructures arquitectòniques visibles. Malgrat que en la major part dels casos aquestes cales s'han excavat resseguint els estrats existents, quan la seva definició ha estat complicada o els

dipòsits sedimentaris han presentat potències grans, s'han definit talles arbitràries (sempre sensibles als canvis del sediment) per tal de facilitar-ne la documentació així com la recollida de materials.

Tota cala s'ha registrat en una fitxa de sondeig, seguint el mateix formulari emprat en les prospeccions arqueològiques (per exemple, a Gassiot 2010). A la fitxa s'hi especifiquen l'emplaçament del sondeig (també recollit en la planimetria de l'estructura), les seves dimensions en planta i fondària i una descripció. A la descripció s'hi detalla, a part de la metodologia emprada, els objectius de la intervenció i els seus resultats, fent especial èmfasi a l'explicació de la seqüència estratigràfica i a la interpretació dels contextos documentats. A part de les fotografies de les seccions i plantes, s'han realitzat dibuixos a escala dels perfils un cop acabada l'excavació i, durant el seu transcurs, la planta dels diferents nivells documentats. El material arqueològic aparegut s'ha recollit de forma individualitzada tot detallant la seva posició en el sondeig. Per evitar la pèrdua dels elements més petits així com per recuperar els fragments de carbó, tot el sediment ha estat garbellat amb una malla de 2-4mm de llum.

En aquestes actuacions s'ha buscat interpretar amb cura els diferents contextos documentats, sobretot pel que fa a la seva relació amb les estructures arquitectòniques. Aquest fet ha estat clau per a la correcta presa de mostres per datar ja que en aquells contextos sense una atribució clara no se n'han pres o no s'han considerat prioritàries.

Malauradament, degut a la manca de mostres de vida curta recuperades als sondejors, les mostres enviades a datar han estat fragments de carbó que representen varis anys. De cara a minimitzar la quantitat d'anys, s'han seleccionat aquells fragments que aparentment provenen de branquetes petites.

4.1.3. La prospecció arqueològica.

En la present intervenció s'ha completat la prospecció arqueològica de la part superior de la vall de Casesnoves, per sobre dels 2.300m. d'altitud, i de la carena del Moró a la vall del Port del Rus. S'ha seguit pràcticament la metodologia emprada a les campanyes dels anys 2001, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009 i 2010. Com a especificitat, en aquesta ocasió s'ha fet un mostreig més intensiu de la zona, ateses les seves menors dimensions i la morfologia de l'espai a prospectar, amb el doble objectiu de fer-ne una documentació acurada així com confirmar informacions disponibles gràcies a treballadors/es del parc i gent de la Vall. La revisió del terreny s'ha seguit fent mitjançant transectes d'uns 20-25 m d'amplada mitjana en funció del tipus de terreny, la visibilitat del sòl permesa per la vegetació i els resultats obtinguts el dia anterior.

El registre de la present campanya ha seguit els paràmetres de campanyes precedents (Gassiot 2005, Gassiot 2010): la base de la documentació arqueològica han estat fitxes tancades que busquen reduir aquells elements subjectius que incideixen en la validesa i representativitat d'alguns registres arqueològics realitzats per persones diverses en períodes més o menys llargs de temps. Davant la qüestió de quin tipus d'evidències materials es documenten com a jaciments, s'ha procedit de la següent manera:

- En el cas dels jaciments evidents, inequívocs o “típics” s’ha aplicat la fitxa de jaciment.
- En el cas d’altres elements, com trets constructius aïllats, únicament se n’ha pres la posició en UTM del tret a documentar anotant-la en el registre de punts de GPS, i s’ha descrit breument de què es tracta. A diferència del cas anterior, on a cada jaciment se li ha assignat un nom específic, en aquests casos s’ha emprat únicament el nom de punt o punts de GPS presos.

El registre de la prospecció arqueològica s’ha efectuat seguint les pautes de les ocasions precedents: a partir d’una fitxa de jaciment, un inventari de jaciments, un registre de fotografies i de punts de GPS, un registre de plànols (i els plànols associats) i una fitxa de sondeig.

En la fase de treball de gabinet, tota la informació generada s’ha integrat en una base de dades MSAccess amb un format apte per a ser processades mitjançant SIG.

4.2. Especificacions de l'equip científic i la infraestructura disponible.

La direcció de les prospeccions ha corregut a càrrec del Dr. Ermengol Gassiot i Ballbè, professor del Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de la unitat associada al Departament d’Arqueologia i Antropologia del Consejo Superior de Investigaciones Científicas a Barcelona; del Sr. David Rodríguez Antón, llicenciat en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona i en Humanitats per la Universidad de Alcalá de Henares i investigador del Laboratori d’Arqueologia de la Institució Milà i Fontanals del CSIC i la Sra. Laura Obea Gómez, llicenciada en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona i tècnica superior de recerca de la mateixa institució. Han completat l’equip Niccolo Mazzucco, investigador del Laboratori d’Arqueologia de la Institució Milà i Fontanals del CSIC, David Garcia Casas, investigador predoctoral del Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona i entre 7 i 15 persones més, segons la fase del treball a realitzar (Taula 1).

El treball de camp s’ha realitzat utilitzant la infraestructura pròpia de l’equip de recerca responsable (eines d’excavació, càmeres fotogràfiques, GPS, ordinadors portàtils, principalment) i del Departament de Prehistòria de la UAB (estació total, càmeres fotogràfiques i de vídeo). Pel que respecta a l’anàlisi dels materials recuperats aquesta s’ha fet als laboratoris del Servei d’Anàlisis Arqueològiques del Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, el laboratori de l’Ecomuseu de les Valls d’Àneu, d’Esterrí d’Àneu i els laboratoris del Departament d’Arqueologia i Antropologia de la Institució Milà i Fontanals, del Consejo Superior de Investigaciones Científicas a Barcelona. Tota la coordinació de les analítiques realitzades ha estat a càrrec dels mateixos responsables de la direcció de l’activitat.

4.3. Dates de realització de la intervenció.

La present campanya de prospeccions ha tingut una durada de quatre setmanes, distribuïdes en dos trons diferenciats: El primer comprès entre els dies 27 de juny i 3 de juliol, i el segon entre els dies 19 de juliol i 8 d’agost de 2011.

El primer torn ha estat conformat pels 3 directors de la intervenció i un grup de 15 alumnes del segon curs del grau d'Arqueologia de la Universitat Autònoma de Barcelona que realitzaran l'assignatura de Mètodes i Tècniques de Camp. Els professors responsables del seguiment docent dels estudiants han estat el Dr. Ermengol Gassiot Ballbè i el Dr. Joaquim Oltra Puigdoménech.

Durant el segon torn, l'equip ha estat compost per les persones següents:

Nom i cognom	Titulació acadèmica	Institució	Activitat realitzada en la intervenció
Ermengol Gassiot	Doctor en Filosofia i Lletres	Universitat Autònoma de Barcelona	Responsable del projecte de recerca i co-director del treball de camp
David Rodríguez	Llicenciat en Història	Universitat Autònoma de Barcelona	Co-director del treball de camp
Laura Obea	Llicenciada en Història	Universitat Autònoma de Barcelona	Co-directora del treball de camp
David Garcia	Llicenciat en Història i investigador pre-doctoral	Universitat Autònoma de Barcelona	Participant en el treball de camp
Noccoló Mazzucco	Investigador pre-doctoral	Consejo Superior de Investigaciones Científicas	Participant en el treball de camp
Berta Morell	Estudiant de la Llicenciatura d'Història	Universitat de Barcelona	Participant en el treball de camp
Luca		Università degli Studi di Firenze	Participant en el treball de camp
Alessandro		Università degli Studi di Firenze	Participant en el treball de camp
Lorena Merlos	Estudiant del Grau d'Arqueologia	Universitat Autònoma de Barcelona	Participant en el treball de camp
Laia Altarriba	Llicenciada en Periodisme	--	Participant en el treball de camp

Taula 1: Relació de participants durant la segona fase del treball de camp (19 de juliol a 8 d'agost)

5. Resultats

Sector Planell del Sant Esperit

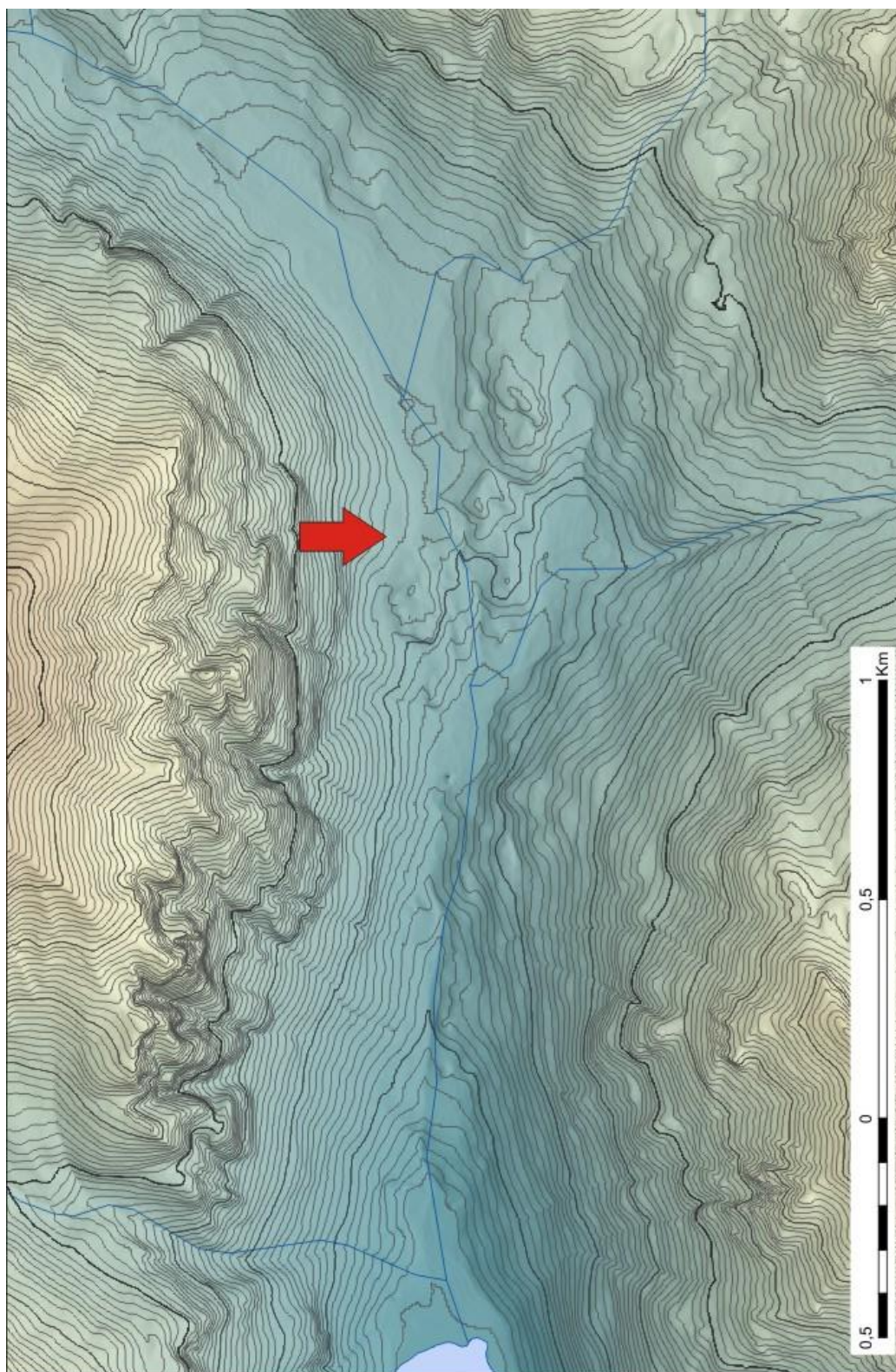

Figura 4: Localització dels jaciments documentats en aquest sector

VB-024: Les Baürtes

Coordenades: 31328875; 4713375

Cotes superior i inferior: 1831 m.

Any de documentació: 2004

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

Els elements que hem identificat en aquest jaciment son un orri, una cabana, un mur aïllat i uns gravats. Totes les estructures es situen a pocs metres de distancia entre sí i son perfectament visibles tot i la sedimentació i cert enderroc que presenten. El jaciment es localitza en la part baixa d'un vessant, lleugerament per sobre de la pista que porta cap a l'Estany Llong, just a l'est del Planell de Sant Esperit.

Es desconeix si les estructures son sincròniques. Pel que sabem fins el moment els orris no son anteriors al segle XV però la morfologia de la cabana no s'assembla a les cabanes tradicionals de pastor documentades etnogràficament.

Descripció detallada

A l'oest del planell de Sant Esperit, just al costat del lloc on paren els taxis del Parc Nacional, hi ha una petit prat a la base del vessant dels Feixans de Sant Esperit en el punt en el que el pendent se suavitza. El jaciment es situa lleugerament per sota del límit del bosc i per tant esta rodejat d'avets amb abundant sotabosc. En ser la zona final del tarter s'acumulen bastants blocs i sediments en el prat on es situa el jaciment. Existeix aigua a la vora tant en el riu Sant Nicolau que queda a prop com en la font de Sant Esperit, situada a pocs metres del jaciment.

El jaciment es conforma de diverses restes arquitectòniques i d'uns gravats. Les restes arquitectòniques son una cabana, una estructura formada per dos murs allargats i paral·lels identificada com a un orri, un tancat i un mur aïllat. Aquestes estructures estan separades entre si per pocs metres i tot i presentar força sedimentació encara son perfectament visibles i no es troben molt enderrocades. Totes les estructures estan construïdes en pedra seca. Entre les estructures i l'aparcament dels taxis hi ha un gran bloc de granit amb unes inscripcions.

Cabana

La cabana es troba a l'oest del prat. Sembla presentar una divisió en dos espais o potser es tracta d'una estructura adossada. En tot cas la part més visible es troba al costat d'un gran bloc que aprofita com a mur sud-est i mesura aproximadament 4,20 de llargària per 2,55 d'amplada en l'espai interior, la forma d'aquest àmbit es més aviat rectangular en paral·lel al gran bloc de granit esmentat. En aquest bloc la cabana aprofita una obertura massa petita perquè hi càpiga una persona Al nord-est hi trobem adossat un àmbit o estructura menys visible que té una àrea interior de 3 metres de llargària per 1,5 d'amplada. Pel que fa al sistema constructiu dels murs únicament observem una sola filada i una sola filera formades per carreus d'esquist de 45x30x30 amb força sedimentació. L'alçat conservat arriba a un màxim de 70cm. A l'interior de la cabana hi trobem cert enderroc molt sedimentat.

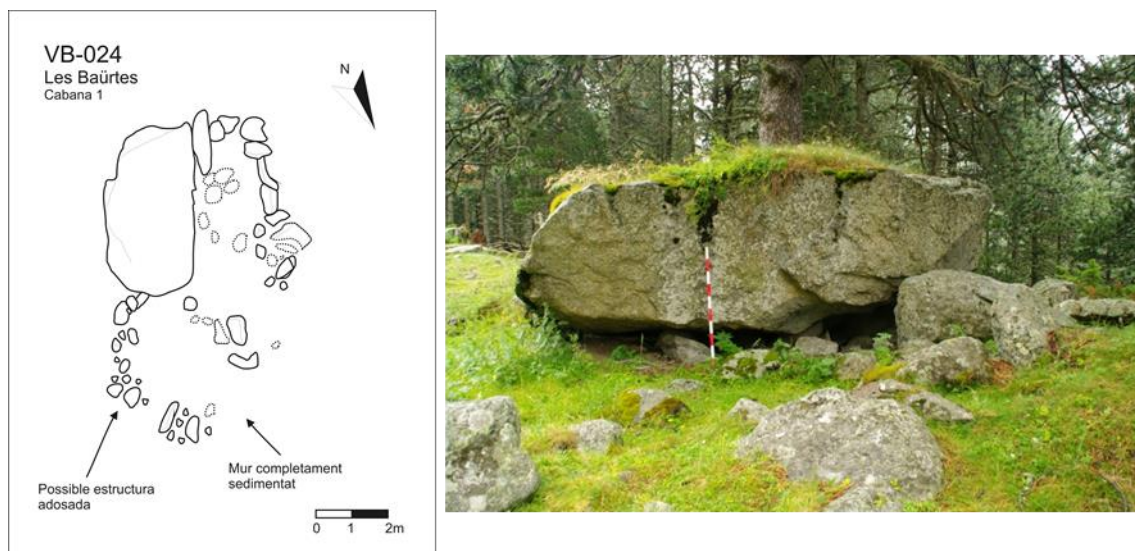

Figura 5: Croquis a escala (Esquerra) i vista general de la cabana 1

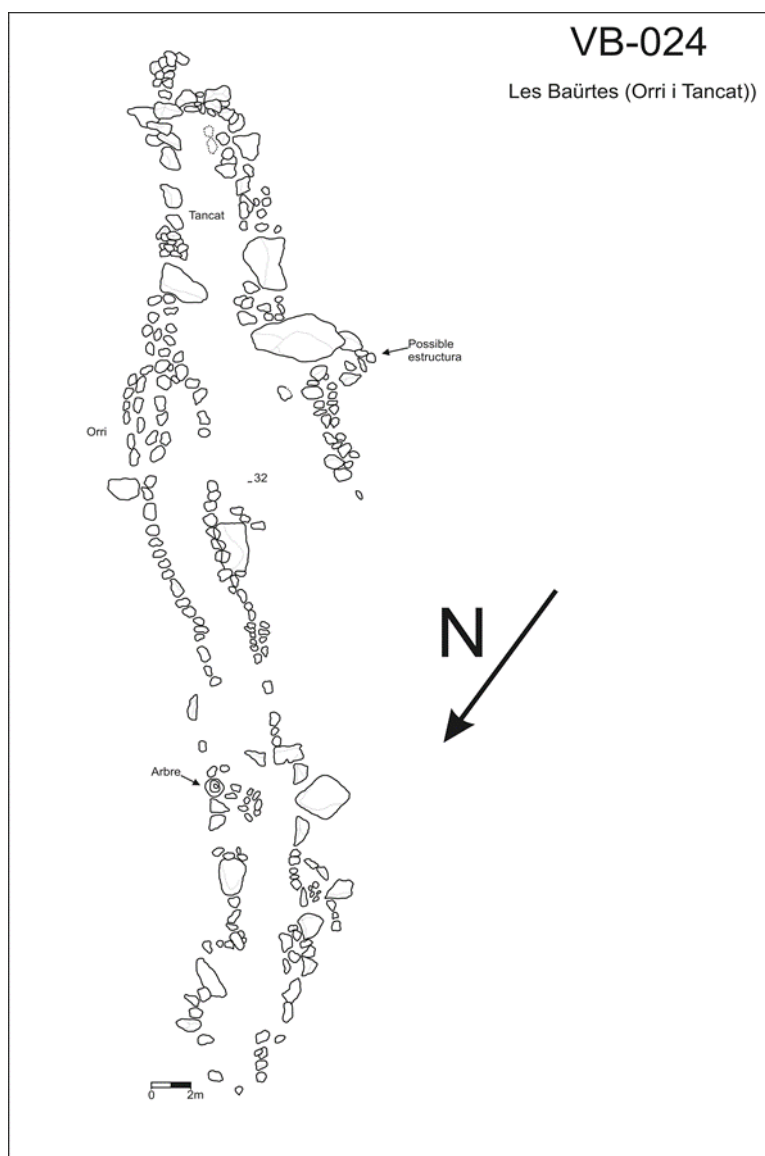

Figura 6: Croquis a escala de l'orri i el tancat

Orri

L'estructura rectangular s'identifica com un orri, un tipus de construcció on segons les dades etnogràfiques es feien passar els ramats d'ovicapríds per munyir-los i extreure productes làctics. Es situa al nord de la cabana i lleugerament més a l'est, mesura 39,8 metres de llargària i té una amplada interior de entre 2,5 i 2,2 metres. El mur presenta una sola filada i una sola filera amb un gruix entre 1 metre i 50cm aproximadament. Els carreus tenen dimensions variables entre 75x40x50cm els més grans i 40x30x20 els més petits. L'accés a l'orri es situa a l'extrem oest i mesura 1,2 metres. Aproximadament a la meitat del recinte, a 17,2 metres a l'est de l'accés. L'espai s'estreny entre dos grans blocs de granit que divideixen l'orri en dos deixant una zona de pas de 1,1 metres. Per l'alçada d'una de les roques de granit que divideixen l'espai intuïm que és molt possible que fos allà on es col·locava el pastor per munyir el ramat. La part contigua de l'orri en direcció est té el mur més ben conservat i definit fins que arriba a un punt on un matoll fa difícil veure el traçat del mur, a partir d'aquest punt l'espai interior s'estreny considerablement, fins a 1,5 metres de gruix màxim, aquest tram del passadís segueix durant 4,5 metres fins arribar a un tancament amb el mateix sistema constructiu però amb carreus més petits d'entre 20 i 60 cm d'amplada. L'estat de conservació no és gaire bo i alguns trams no són visibles. Presenta una forta sedimentació i pràcticament no s'entreveu enderroc.

Tancat 1

Al sud-oest de l'orri s'entreveu una estructura, el Tancat 1. Aquesta estructura s'adossa a l'orri i el seu mur oest és quasi bé una prolongació del mur est de l'orri. La seva planta és rectangular i s'estreny en la part sud-est. Presenta un sistema constructiu semblant a aquest, únicament varia l'amplada del mur, al voltant del metre. Està compost també d'una sola filada i aprofita blocs considerablement grans de caiguda natural. Existeixen discontinuïtats entre els carreus. Les dimensions interiors d'aquesta estructura són d'onze metres de llarg per tres d'ample aproximadament. L'estat de conservació és pobre i l'estructura no és gaire visible, hi trobem cert enderroc en la part exterior i interior i força sedimentació. A l'entrada del tancat s'intueix una estructura molt poc definida que podria ser una petita cabana o una fresquera. Tant els blocs naturals com els carreus col·locats presenten una bona quantitat de líquens fet que ens permet suposar que aquesta estructura no pertany a èpoques recents ni ha estat reutilitzada.

Gravats

En una cara vertical i plana d'un gran bloc de granit localitzat entre les estructures descrites i l'aparcament dels taxis del Parc es poden observar fins a tres figures gravades a la roca. Aquestes figures s'aixequen uns 80 cm del sòl i no fan més de 15 cm cadascuna. Les figures identificades són les següents:

Una creu	†
----------	---

Dues lletres	CE
Una xifra / data	1759

Els tres símbols estan junts i semblen conferir un missatge coherent. L'abreviació CD, apareguda junt a una creu llatina cristiana, pot correspondre al terme "Christus Dominus". La referència religiosa és coincident amb la toponímia del lloc: planell del Sant Esperit. La data de mitjans del s. XVIII és compatible amb la cronologia assignada en altres zones dels Pirineus i del propi PNAESM a tancats tipus "orri". El recobriment de líquens sobre el traçat dels gravats descarta que es tractin d'inscripcions molt recents i les fa compatibles amb la cronologia apuntada.

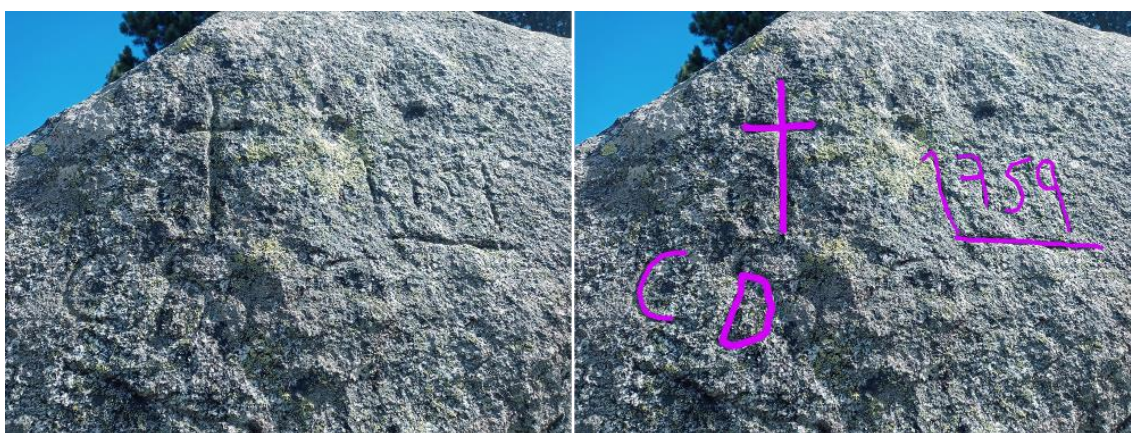

Figura 7: Imatge dels gravats identificats al Planell del Sant Esperit (a la dreta, gravats repassats)-

Interpretació

Es desconeix si les estructures són sincròniques. Segons els resultats d'altres investigacions als Pirineus (Rendu, 1998), els orris no són anteriors al segle XV. Pel que fa a la cabana, tant el sistema constructiu, les seves dimensions i la morfologia de la planta són diferents a les cabanes tradicionals de pastor documentades etnogràficament i ubicades cronològicament en els últims tres o quatre segles (Garcia Casas, 2012; Garcia Casas, 2013). Aquest fet i la seva elevada sedimentació ens permet atribuir-li força antiguitat i podem afirmar que amb tota probabilitat és anterior als últims dos o tres segles sense poder precisar quant més. Per als gravats podem aventurar una cronologia de mitjans del s. XVIII i queda pendent acotar si són o no sincrònics a les restes constructives de l'indret.

Sector del Palancó de Llacs-Bony del Graller

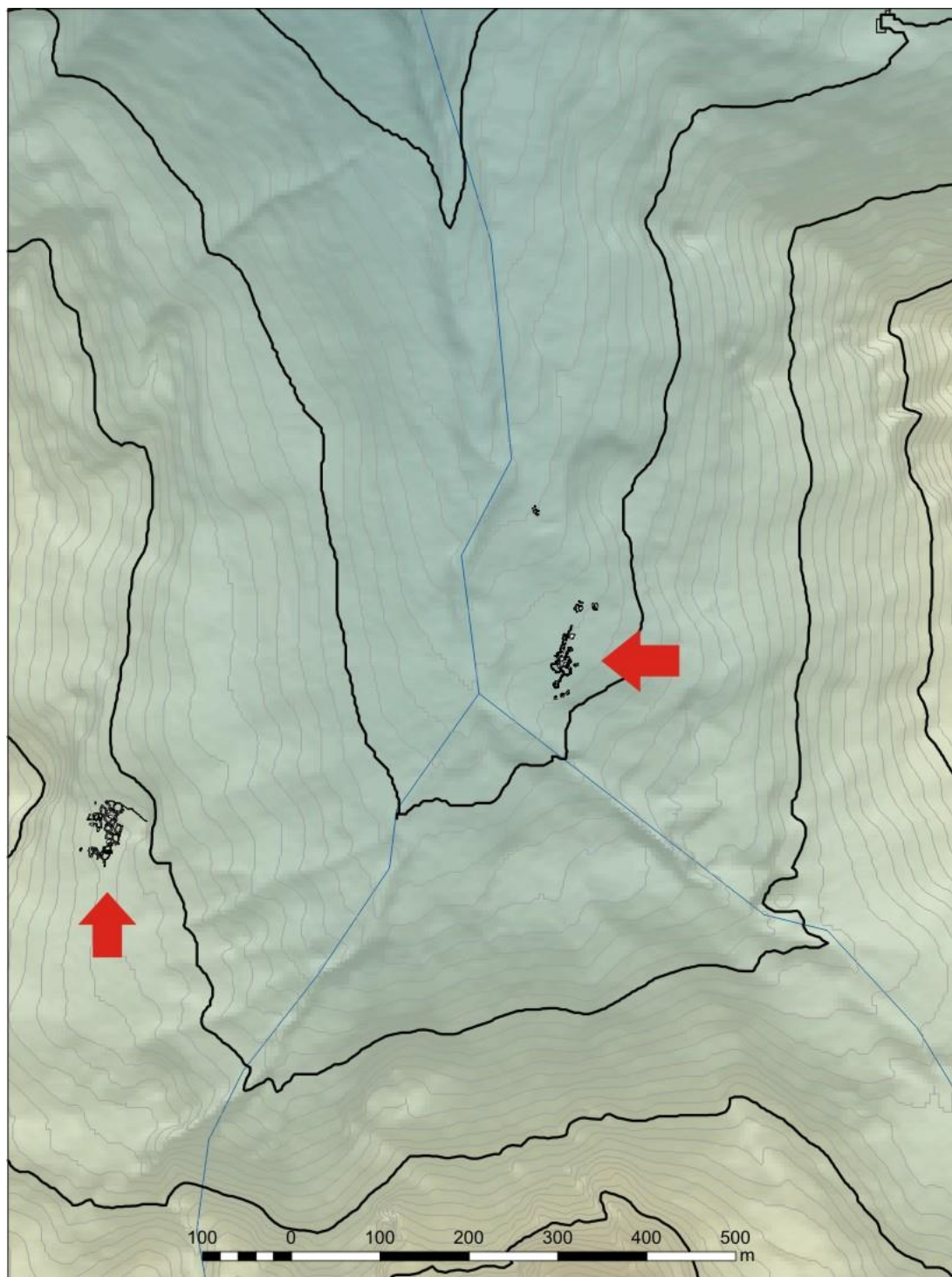

Figura 8: Mapa de la vall del Bony del Graller en el sector del Palancó de Llacs. Les fletxes marquen VB-001 (a la dreta) i VB-017 sup (a l'esquerra).

VB-001: Palancó de Llacs

Coordenades: 31328845; 4711690 (conjunta A segons ICGC). 31328955; 4711959 (conjunt C). 31328979; 4711955 (conjunt D)

Cotes superior i inferior: 1990m (presa el 2004), 1972m (presa el 2011)

Any de documentació: 2004

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis, sondejos a les estructures següents: C1 del conjunt A i E1 del conjunt C. Aixecament topogràfic

Descripció general

Es tracta d'un jaciment compost per 4 conjunts d'estructures de dimensions i morfologia molt diferents. En el Conjunt A trobem un abric, 4 tancats i 5 cabanes. Al nord d'aquest conjunt, a pocs metres s'hi localitza un orri. El Conjunt B consta de 2 cabanes i dos estructures indeterminades. El Conjunt C consta de dos recintes un dels quals es amb tota probabilitat un espai d'hàbitat. El Conjunt D consta d'una cabana. L'estat de conservació de les estructures és variable, algunes estan més enderrocades que altres però en general el conjunt està força sedimentat.

Les restes es situen a la zona del Palancó de Llacs en un clariana lleugerament per sota de l'actual límit superior del bosc, a l'est s'hi troba un tarter i a l'oest una zona de pastures al voltant del rierol permanent que baixa per la vall de Llacs. El lloc on està emplaçat domina visualment part de la vall de Sant Nicolau.

Aquest jaciment ja va ser registrat durant les prospeccions de 2004 (Gassiot 2005), l'actuació en la present campanya s'ha fet amb l'objectiu de millorar el registre, aprofundir en la descripció i realitzar dibuixos i aixecaments planimètrics de les estructures. També s'han practicat dos sondejos, un a la Cabana 1 del Conjunt A i l'altre a l'estructura 1 del Conjunt C.

Per la diversitat en tipologia, sistema constructiu i morfologia de les estructures sembla que es tracta d'un palimpsest de diverses ocupacions corresponents a diverses cronologies.

Descripció detallada

Els vestigis identificats es situen a la Vall de Llacs, vall que va guanyant alçada des de la Vall de Sant Nicolau cap a la Pleta d'Erdo, la Collada des Carants i Mussoles. Pujant des del Planell de Sant Esperit, en un punt el pendent es torna més abrupte just on conflueixen diversos rierols i rieres. Es tracta de l'anomenat Palancó de Llacs. Les restes aquí descrites es situen en una clariana en el bosc a poca distància al nord-est del Palancó en la que es troben diversos blocs erràtics de granit alguns dels quals han estat aprofitats per adosar-hi les estructures. La cobertura vegetal d'aquest indret són prats alpins entre clapes de bosc i una tartera que es situa

a l'est. A l'oest trobem el riu que baixa del Barranc de Llacs. L'indret té cert domini visual sobre la part baixa de la Vall de Llacs i part de la Vall de Sant Nicolau encara que no es pot considerar espacialment rellevant. Les restes es troben molt aprop del camí que puja des del Planell de Sant Esperit fins a la Collada del Bony Blanc.

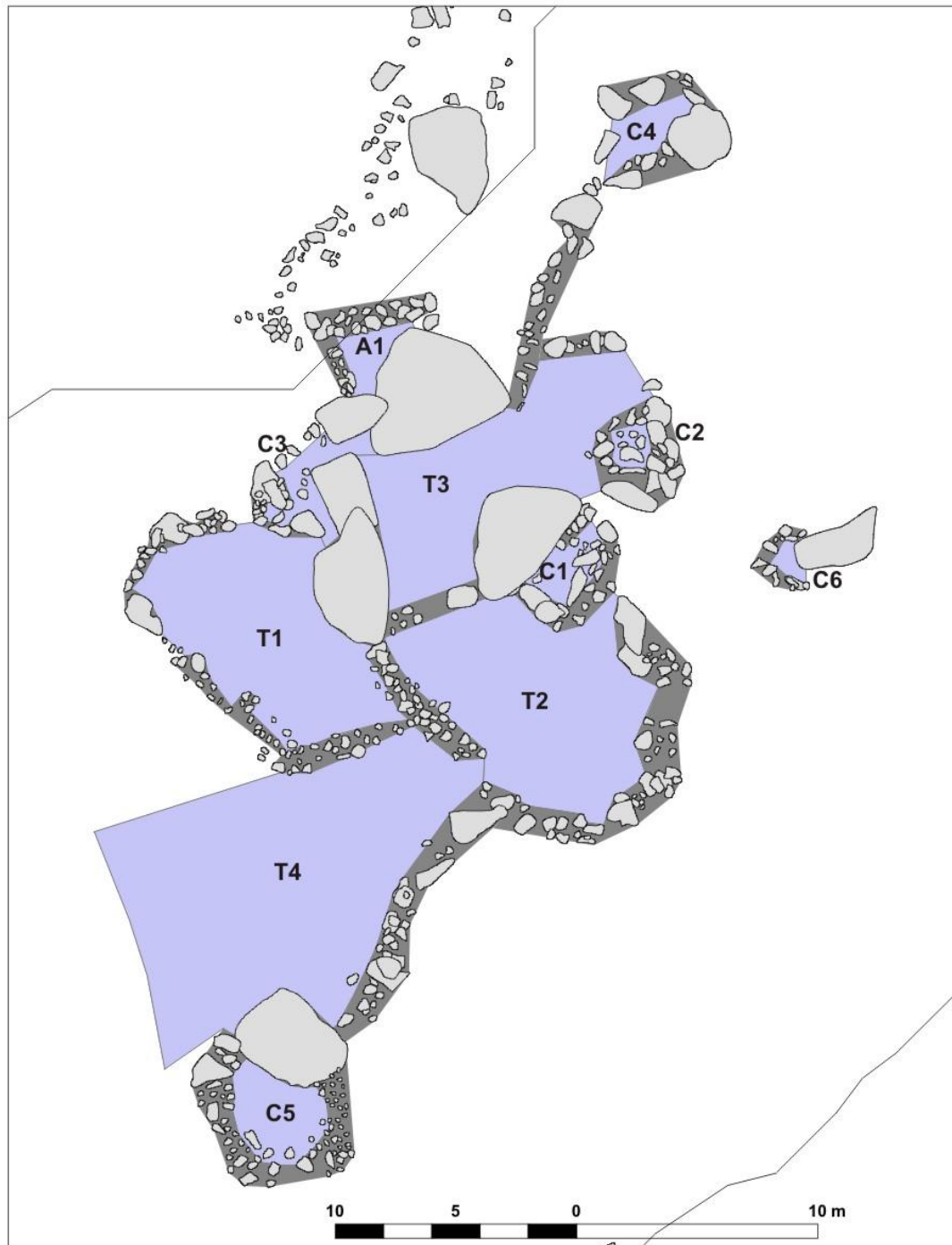

Figura 9. Croquis a escala del conjunt A en el que s'identifiquen les diverses estructures descrites.

El jaciment consisteix en un seguit d'estructures arquitectòniques, bàsicament recintes a l'aire lliure encara que també hi ha algun abric, agrupats en diversos punts de la clariana. Els recintes identificats tenen en comú la ubicació en l'espai i que aparentment, la majoria estan

vinculats a la gestió ramadera. Cal dir, però, que les notables diferències en els sistemes constructius utilitzats així com en la morfologia de la planta fan pensar que els vestigis descrits no corresponen a una mateixa ocupació sinó a diferents ocupacions amb cronologies diverses que probablement utilitzaven diferents pràctiques ramaderes. En aquesta descripció s'han agrupat les estructures en quatre conjunts en funció de la seva proximitat espacial, la similitud del seu sistema constructiu i la similitud de la morfologia de la planta. Totes les estructures utilitzen clastes de granits units mitjançant la tècnica de la pedra seca.

EL CONJUNT A

Es tracta d'un conjunt situat a la part central de l'àrea del jaciment entre el Conjunt B i el C. Quasi bé totes les estructures s'adossen al voltant de tres grans blocs centrals de granit de caiguda natural, que s'han anomenat bloc nord, bloc sud-oest i bloc sud-est. En aquest conjunt s'han identificat 4 cabanes, 4 tancats i un abric. Totes les estructures es troben força sedimentades i, tot i trobar cert enderroc en algunes, en cap cas aquest té prou volum com per pensar que els recintes haurien tingut un tancament aeri en pedra. A poca distància al nord del conjunt es localitzen un abric, un orri i una cabana, però cap indicati permet relacionar-les amb el Conjunt A de manera que es descarta que corresponguin a la mateixa ocupació humana. No apareix material arqueològic en superfície.

Figura 10. Imatges del Tancat 1 (a), el Tancat 3 (b) i l'abric 1 (c) del conjunt A

Abric 1

Es tracta d'un abric que aprofita un dels grans blocs centrals del conjunt, el bloc Nord. L'espai interior mesura 4,5m de llarg i uns 3m d'ample. Té dos accessos, un d'ells cegat per blocs col·locats de manera intencionada. L'altre accés s'obre al nord-oest i presenta dos murs col·locats de forma quadrangular que defineixen un espai d'accés de 40cm. Aquests murs presenten dues filades i dues fileres amb un alçat conservat de 50cm a l'exterior i 80cm a l'interior. Els carreus que formen aquests murs mesuren 40x30x12cm. Els murs presenten molt poc enderroc i certa sedimentació.

Tancat 1

Situat a la part oest del jaciment. Es tracta d'una estructura de planta lleugerament rectangular. A l'est adossa amb el Tancat 2 i aprofita un dels grans blocs centrals del conjunt, el bloc sud-oest. Pel sud adossa amb el tancat 4 i pel nord-est adossa amb la Cabana 3. Entre aquesta cabana i el mur sembla haver-hi un accés de 70cm, fet que indica que en aquesta estructura no s'estabulaven animals gaire grans i segurament es deuria tractar d'ovicaprins. Els murs només tenen una filada i només conserven una filera. Els carreus són de mides variables, mesuren de mitjana uns 57x35x16cm. En la part sud el mur està molt menys definit i força sedimentat fins que enllaça amb el Tancat 2. El mur que comparteixen els dos tancats sembla més gruixut i, a jutjar per l'enderroc, potser hauria estat més alt que la resta. En general l'estructura presenta força sedimentació i cert enderroc més abundant en el trem sud-est.

Tancat 2

Semblant al Tancat 1 en mides i morfologia de la planta tot i que el perímetre sembla lleugerament més elevat. Està situat als sud dels grans blocs centrals, a l'oest adossa amb els tancats 1 i 4, a l'est amb la cabana 1 i al nord amb el bloc sud-oest, amb el bloc sud-est i amb el Tancat 3. En aquest punt s'aprecia un accés de 70cm entre els dos tancats situat a l'espai entre els dos grans blocs, concretament entre un bloc de caiguda natural més petit i un petit mur poc definit. S'identifica també un accés que comunica amb el Tancat 4 que mesura entre 1,1 i 0,9m d'amplada. En tots els trams de mur només s'aprecia una filada i una filera formada per carreus de dimensions variables. El mur Est el comparteix en part amb la cabana 1 i presenta uns carreus de 50x40x25cm de mida mitjana.

Tancat 3

Aprofita l'espai entre els tres grans blocs naturals situats al centre del conjunt que conformen un espai rectangular que en la seva banda est quedaria tancat per un mur irregular que defineix un espai més enllà dels blocs, en aquesta part trobem la cabana 2. Té un accés de 70cm que condueix al tancat 2 i un altre accés exterior més gran (1,45m d'amplada). El mur est manté un sistema constructiu semblant als murs dels tancats de la resta del conjunt, és a dir una sola filada i filera i carreus de mesures semblants. En l'interior de l'espai entre els blocs es poden

veure alguns trams de murs construïts per arranjar l'espai i que potser delimiten recintes interiors de funcionalitat desconeguda, tanmateix no s'aprecia cap element per sostenir aquesta hipòtesis. En un d'aquets murs destaca una llosa caiguda sobre aquests murs d'arranjament. Es tracta d'una llosa caiguda d'un dels grans blocs, la seva cara interior té líquens que tarden més de dos o tres segles en formar-se. Al trobar-se sobre un dels murs deduïm que aquets ja existien abans de la caiguda de la llosa i la formació dels líquens. Tots els trams de mur es troben molt sedimentats.

Cabana 1

Es situa en la part central del conjunt, adossada a un dels grans blocs centrals, el que queda més al sud-est. Aquest bloc conforma el tancament nord-oest de la cabana i se li adossa un mur, en el seu primer tram en direcció sud-est que als 1,5m aproximadament descriu un tancament en angle recte, el seu segon tram transcorre paral·lel al bloc i fa uns 3m de llarg definint un recinte segurament habitacional de planta quadrangular. La cabana sembla trobar-se sobre una estructura anterior de la qual únicament podem identificar un mur que tanca una cantonada entre el mur oest i el gran bloc.

Els murs de la cabana estan formats per carreus d'esquist que formen dos filades no molt ben ordenades i una sola filera. Aquets carreus són de dimensions grans i presenten de mitjana 1m de llarg i 0,5m d'ample, els murs aprofiten alguns blocs més grans que semblen ser de caiguda natural. Al nord-oest es veu un accés a la cabana de 70cm que està format per dos blocs de granit que semblen haver estat tallats. Una particularitat que no es veu en altres cabanes especialment d'aquesta tipologia constructiva. L'estructura presenta certa sedimentació i una mica d'enderroc però no el suficient com per pensar que el tancament aeri estigués construït en pedra.

A fi d'obtenir material arqueològic diagnòstic que permeti establir la seqüència d'ocupació de la cabana així com la cronologia absoluta i relativa de les ocupacions d'aquesta seqüència, s'obre una cala de 80x60cm en el sector sud-est de la cabana, resseguint l'angle de dos grans blocs del recinte presumptament estructurals. A partir del sondeig realitzat es pot inferir l'existència d'una probable seqüència d'ocupació de la cabana, caracteritzada per l'escassa presència de material arqueològic el qual es limita a fragments de carbó. S'han documentat també dues estructures. La primera evidència d'ocupació (estrat 6), és dubtosa, i es basa en la possible estructuració de 3 pedres. A continuació es documenta en el nivell 4 una possible cubeta excavada en un nivell estèril La primera evidència d'ocupació (estrat 6), és dubtosa, i es basa en la possible estructuració de 3 pedres. A continuació es documenta en el nivell 4 una possible cubeta excavada en un nivell estèril. Associada a aquesta es documenta una fase d'ús de la cabanya, amb presència de carbons i material combustible (estrats 2 i 3).

Explicació del Sondeig A:

Es procedeix a realitzar un sondeig en la cantonada sud-est de la Cabana 1 del Conjunt A on l'angle està format per dos blocs estructurals. Els objectius inicials del sondeig són:

1. Obtenir material que permeti datar la Cabana 1.
2. Comprovar si existeixen varies ocupacions de la cabana i definir la seva seqüència estratigràfica.

Metodologia del sondeig

L'excavació es duu a terme seguint l'estratigrafia existent orientada en gran mesura per la dinàmica constructiva, l'abandonament i el col·lapse de l'estructura així com per la possible existència d'estructures anteriors. Les mides del sondeig són de 80x60cm. El sediment es garbella en una malla de 1mm.

Descripció de la seqüència

- **Estrats 1 i 2:** Després de retirar l'humus superficial, apareix un primer nivell d'ensulsiada, format per grans pedres. Sota aquest, es documenta l'estrat 2. Presenta una matriu sedimentària llimosa, amb presència de fragments de carbó i restes de fusta semicarbonitzada i clastes de granit i esquist.
- **Estrat 3:** Llimós i més compacte, de color oxidat, presenta major quantitat de petites clastes d'esquist i carbons de grandària mitjana i gran.
- **Estrat 4:** Es defineix un estrat 4, compost d'un sediment argilós de color groc marronós, definit per una abundant quantitat de clastes granítics. Aparentment es tractaria d'un estrat de formació geològica. En el sector Nord-oest, es documenta una zona de coloració més fosca amb alguns petits carbons. Aquesta presenta una continuïtat a l'estrat 5. S'interpreta com una possible cubeta excavada en el sòl geològic precedent i, per tant, associada o prèvia a l'estrat 3.
- **Estrat 5:** Sota l'estrat 4, es documenta un estrat 5, caracteritzat per una major densitat i grandària de les clastes granítics, més compacte però amb la mateixa matriu sedimentària groguenca i argilosa.
- **Estrat 6:** Finalment, es defineix una possible estructura composta per tres pedres que formen un semicercle, denominada estrat 6, i que se situa sota l'estrat 5.

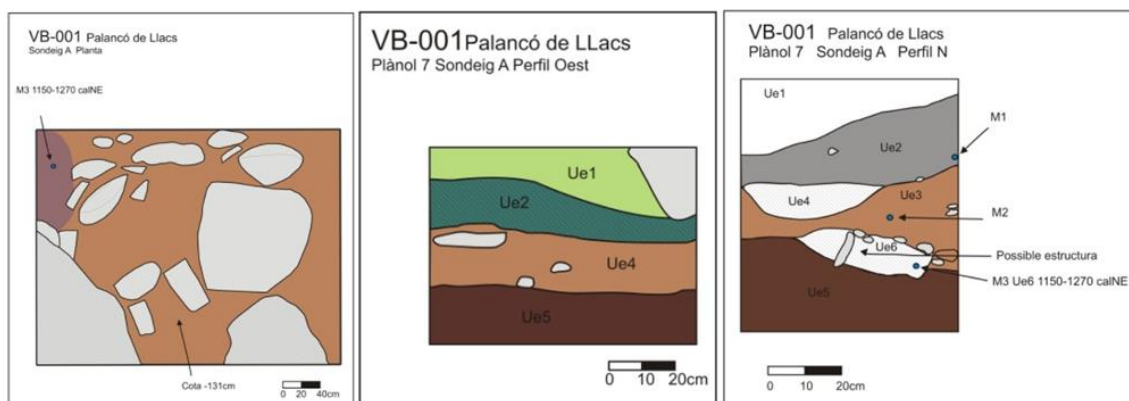

Figura 11. Planta i perfils del sondeig realitzat a la cabana 1 del conjunt A.

Materials

S'ha recollit un carbó coordinat del nivell 3, en planta. Així com de la suposada cubeta de l'estrat 3 i de la suposada estructura (estrat 6). A més s'ha realitzat un mostreig complet de tota la seqüència en la secció N del sondeig, recuperant carbons de tots els estrats, també en secció.

Datacions absolutes:

S'ha procedit a datar un cardó procedent de l'estrat 6, assumint que procedeix de la llenya cremada com a combustible a l'estructura interpretada com a fogar de la base del sondeig. El carbó consisteix en un únic fragment de 0,86 grams. S'identifica taxonòmicament com de *Pynus silvestris/uncinata*. Els resultats de la datació són:

- Codi del laboratori: Beta-323400
- Resultat (bp): 820 +/-30
- Calibració¹ (2 sigmes): 1175-1273 calNE

El resultat permet assignar una cronologia dels s. XII-XIII a la Cabana 1 i extrapolar-lo al global del Conjunt A, una tipologia arquitectònica que en altres assentaments del PNAESM presenta una cronologia similar.

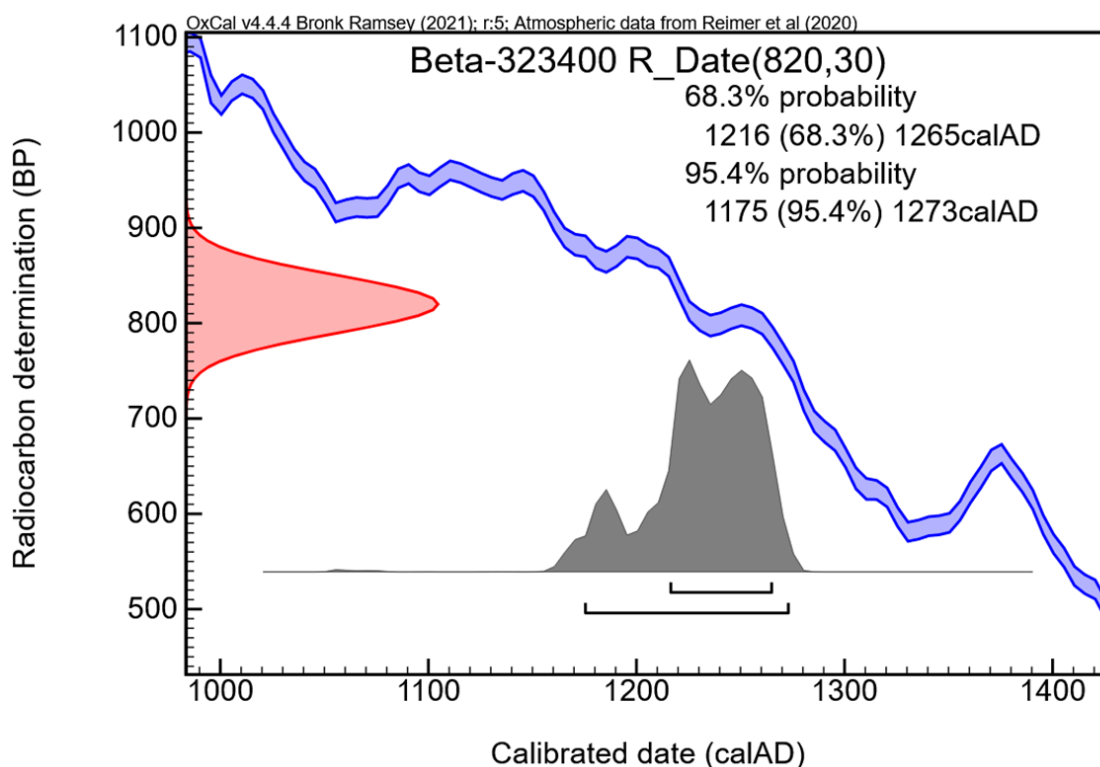

Figura 12. Calibració de la datació BETA-323400.

¹ Aquesta i la resta de calibracions s'han calibrat mitjançant la corba INTCAL20.

Cabana 2

Estructura situada a l'est del conjunt molt possiblement continguda dintre del Tancat3. Està definida principalment per dos murs paral·lels. En la part nord-oest les pedres són més petites i en la part sud-est els carreus tenen una llargada propera al metre. L'accés sembla estar orientat al Nord. Les dimensions i la morfologia de la planta són similars a la Cabana 1 però en aquest cas hi ha molt més enderroc. No s'observen filades ni fileres clares però potser és degut a l'alt volum de sedimentació de l'estructura.

Figura 13. Vista general de la Cabana 1 (a) (a dalt, el bastó marca 1m) i de la Cabana 3 (b). La tercera imatge (c) mostra un detall dels repics fets al bloc erràtic al qual adossa la Cabana 3 que haurien permès subjectar una coberta vegetal.

Cabana 3

Es situa al sud-est de l'Abri 1 entre aquesta estructura i el Tancat 1. El recinte aprofita dos grans blocs de caiguda natural com a tancament oest. Per les altres bandes trobem un mur de carreus grans (70x40x30 de mida mitjana) amb algunes discontinuïtats, alguns dels carreus més grans semblen blocs de caiguda natural. En el bloc natural que forma el tancament est es veuen un mínim de 5 forats fets artificialment i que molt probablement haurien servit per sostenir les nigües d'un sostre de fusta, a l'oest d'aquets forats es poden veure algunes marques de piqueta.

En general l'estructura es troba força desballestada i sedimentada encara que el volum d'enderroc que s'aprecia tampoc és molt elevat, segurament aquest últim fet es deu a que el seu tancament aeri estava probablement construït amb material perible.

Mur 1

Mur de pedra seca situat al sud-oest del conjunt, arrenca del mur oest del Tancat 2 i arriba fins a la Cabana 5 definint el tram sud-est del Tancat 4. Té una llargària de 12,5m. És possible que continuï més enllà de la Cabana 5 en direcció sud-oest però l'elevada sedimentació impedeix confirmar-ho. En el mur únicament s'observa una sola filada i filera que aprofita alguns blocs naturals, els carreus són de 50x45x50cm, el mur fa 1,4m d'ample de mitjana ja que és molt irregular. Està cobert de sediment i no s'entreveu gaire enderroc.

Tancat 4

Espai definit pel mur sud del Tancat 1, el mur oest del Tancat 2 i el Mur 1. La interpretació d'aquest espai com a tancat ramader no és segura. De ser un tancat, actualment no és visible el seu tancament per la part oest, entre el Tancat 1 i la Cabana 5 no s'identifica cap parament de mur. En cap dels altres tres murs s'aprecien filades ni fileres clares i es tracta de paraments molt sedimentats. Té un accés poc definit que comunica amb el Tancat 2 i mesura entre 1,1 i 0,9m.

Cabana 5

Es situa al sud-oest del conjunt. La seva relació amb la resta del conjunt no és clara i únicament es planteja degut a que s'adossa al Mur 1 i el Tancat 4. Tanmateix, és possible que els reaprofiti. Un dels fets més notoris que la distingeixen de la resta del conjunt és la seva planta circular, diferent a les plantes rectangulars de la resta d'espais habitacionals del conjunt. L'estructura aprofita blocs naturals units amb paraments de mur. L'espai interior mesura 3,6m de llarg per 2,5m d'ample. És destacable l'accés, orientat al nord-oest, entre dos grans blocs que possiblement provenguin de la mateixa pedra però partida artificialment deixant un accés en forma de "S" invertida que mesura 0,8m d'ample i 1,9m de llarg. Els murs estan fets de carreus de granit de diverses mides mesurant aproximadament 60x30x20cm de mitjana. La gran quantitat d'enderroc impedeix distingir filades o fileres clares i el grau de sedimentació és considerable.

ESTRUCTURES NO ASSOCIADES A CAP CONJUNT

Abric 2

No hi ha cap indicatiu que permeti relacionar-lo amb el Conjunt A ni amb cap altre conjunt, es situa al nord-est del Conjunt A. Es tracta d'un espai entre 2 grans blocs erràtics arranjat amb diversos murs. Té 2 accessos i l'accés sud sembla haver estat protegit per un mur actualment molt enderrocat i sedimentat. L'accés nord no té mur a l'entrada, l'espai interior és molt petit, mesura aproximadament 1,5m². És possible que la seva funció fos de magatzem més que d'hàbitat.

Orri 1

Situat a l'oest i a pocs metres de l'abric 2. No existeix cap element que permeti relacionar-lo amb el Conjunt A més enllà de la seva proximitat espacial. Es tracta d'una estructura rectangular orientada de sud-oest a nord-est i que està definida per dos murs paral·lels compostos d'una sola filada i filera. L'estructura es troba força sedimentada i no presenta enderroc. El seu sistema constructiu i morfologia és diferent a les estructures del Conjunt A. També és possible que sigui més recent ja que pel que es coneix (Rendu, 1998), la pràctica de munyir ovicaprins en aquest tipus d'estructura no comença fins al segle XIV i és possible que el Conjunt A sigui més antic. Es descarta que correspongui a la mateixa ocupació humana que el Conjunt A.

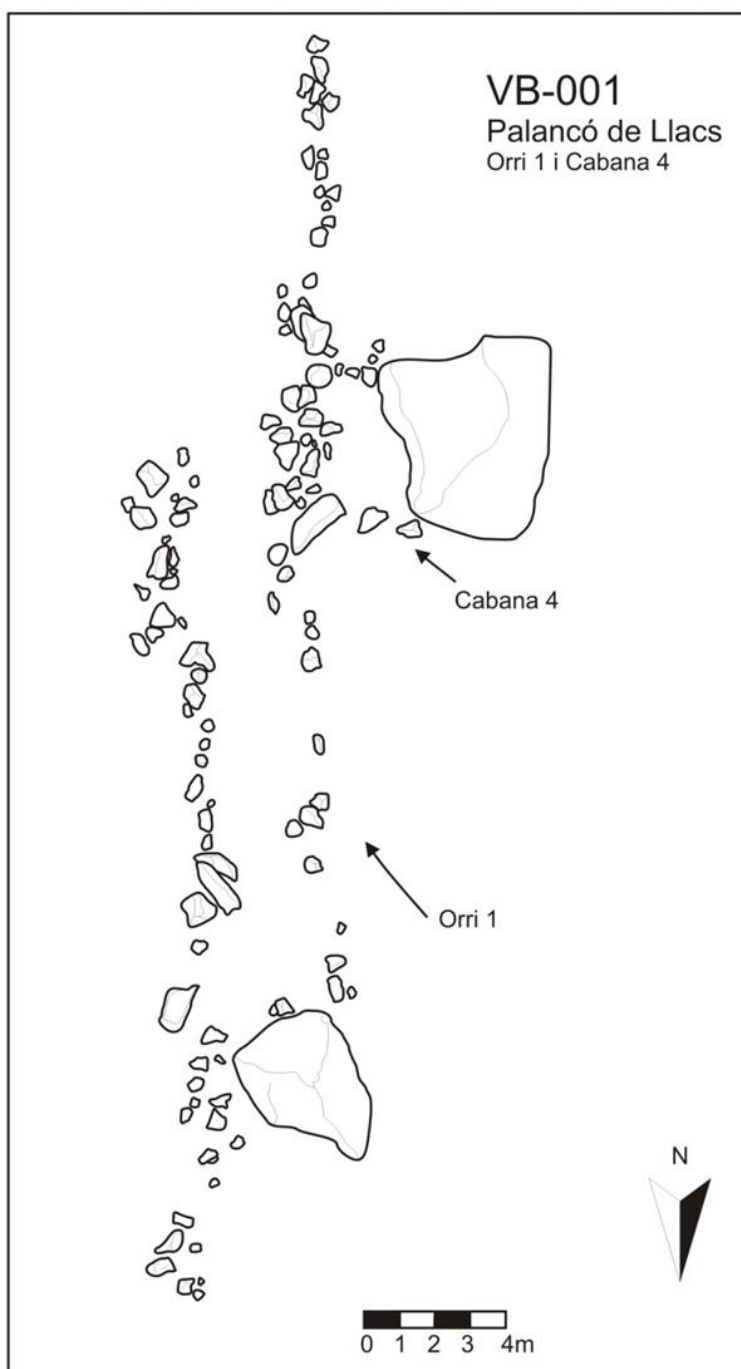

Figura 14. Croquis a escala de la planta de les estructures adossades Orri 1 i Cabana 4.

Cabana 4

Es situa al nord-est del Conjunt A i comparteix el seu mur oest amb l'orri, a l'est aprofita un gran bloc erràtic de caiguda natural formant un espai rectangular que mesura en l'interior 4,3m de llarg per 2,1m d'ample. El mur compartit amb l'orri està format per carreus de 80x50x40cm de mida. No presenta filades ni fileres clares, i el poc enderroc visible està molt sedimentat cosa que fa pensar que l'alçat original no hauria estat gaire més alt del que es veu actualment. Podria ser que la part superior de les parets, o com a mínim el sostre, hauria estat construït amb material perible. El fet d'estar adossada a l'Orri 1 permet relacionar la cabana amb aquesta estructura però de ser així s'hauria de descartar que estigués vinculada al Conjunt A. Tampoc existeix cap indicatiu que permeti vincular-la a aquest conjunt.

EL CONJUNT B

Es situa al sud del jaciment en una cota lleugerament més alta. És un conjunt bastant menys definit que l'anterior, el criteri per agrupar-les en un mateix conjunt s'ha basat en la seva proximitat espacial excepte en el cas de les dues cabanes, que presenten un sistema constructiu i una morfologia de la planta molt similars fet que fa pensar en la seva possible contemporaneïtat. A més d'aquestes dues cabanes s'inclouen en el conjunt dues estructures indefinides. En general les estructures estan força enderrocades i presenten certa sedimentació però en un grau menor que les estructures del Conjunt A.

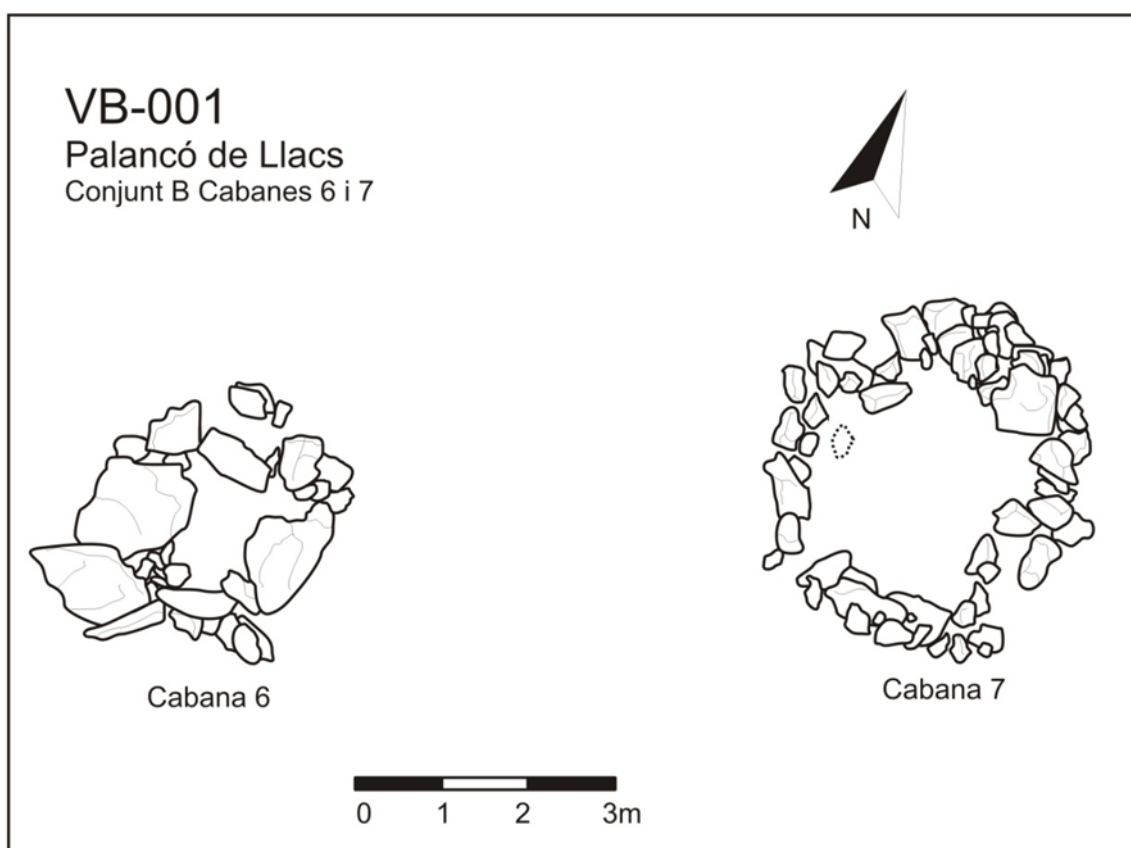

Figura 15. Croquis a escala del Conjunt B.

Cabana 6

Es tracta d'una estructura d'hàbitat de planta més o menys circular. Està construïda amb carreus grans d'esquist que en algunes ocasions poden arribar a 1x0'5m. Alguns d'aquests carreus més grans poden ser blocs erràtics de caiguda natural aprofitats. També s'observen clastes més petites que falquen els carreus i/o formen un possible rebliment. El gruix dels murs és difícil de veure a causa de l'enderroc però podria estar comprès entre els 70cm i 1m. L'alçat màxim conservat és de 70cm. L'abundant enderroc no permet observar filades ni fileres clares. No s'observen traces de sostre de llosa però la seva existència no és descartable, en tot cas és molt possible que el seu tancament aeri estigués construït en pedra. En general l'estructura està força desballestada i s'observa certa sedimentació.

Cabana 7

Es troba a pocs metres a l'est de la Cabana 6, són dos cabanes que s'assemblen molt especialment pel que fa al sistema constructiu tot i que la Cabana 7 té unes dimensions majors en planta mentre que la mida dels carreus és menor. La seva planta és clarament circular. El seu espai interior mesura 5,5m de llargada màxima per 4m d'amplada. Els murs d'aquesta estructura són de doble parament i tenen un gruix aproximat de 95cm. Pel que fa a l'alçat, en un tram s'arriben a observar 5 o més fileres que donen a l'estructura un alçat màxim conservat de 1,06m. Els carreus d'esquist que formen els murs tenen dimensions variables però de mitjana mesuren 60x50x18cm. Per la col·locació d'alguns carreus en el perfil dels murs sembla que la cabana hauria tingut un tancament aeri en falsa cúpula de pedra. Existeix cert grau de sedimentació. Tot i trobar un grau considerable d'enderroc es pot dir que l'estructura es troba més ben conservada que la Cabana 6.

Prop de la cabana s'ha trobat una roca que per la seva forma còncava i llisa en una de les seves cares podria ser un molí de mà.

La Cabana 6 i la Cabana 7 semblen ser contemporànies a jutjar per el sistema constructiu i la morfologia de la planta, en aquest sentit són significatives les similituds amb cabanes com Tallada Llarga o Vidals de Dalt, ambdues datades en el segle XVI.

Estructura 3

Es troba a l'est de les dues cabanes i té unes dimensions considerablement inferiors. Els murs estan compostos d'una filada i dues fileres, la mida dels seus carreus és semblant als carreus de les cabanes. Es pot veure cert enderroc però no el suficient com per pensar que l'alçat dels seus murs fos originàriament gaire més alt que el que es veu actualment. S'aprecia una mica de sedimentació. Es desconeix la funcionalitat d'aquesta estructura.

Estructura 4

L'estructura 4 té una morfologia molt semblant a una cista megalítica i està descrita en una anterior visita al jaciment (Gassiot, 2005). L'excavació arqueològica efectuada en aquesta estructura l'any 2005 va resultar negativa en materials de manera que no es pot afirmar que

l'estructura sigui efectivament una cista megalítica de l'Edat del Bronze. Es desconeix si aquesta estructura és contemporània a la resta d'estructures del conjunt així com la seva funcionalitat.

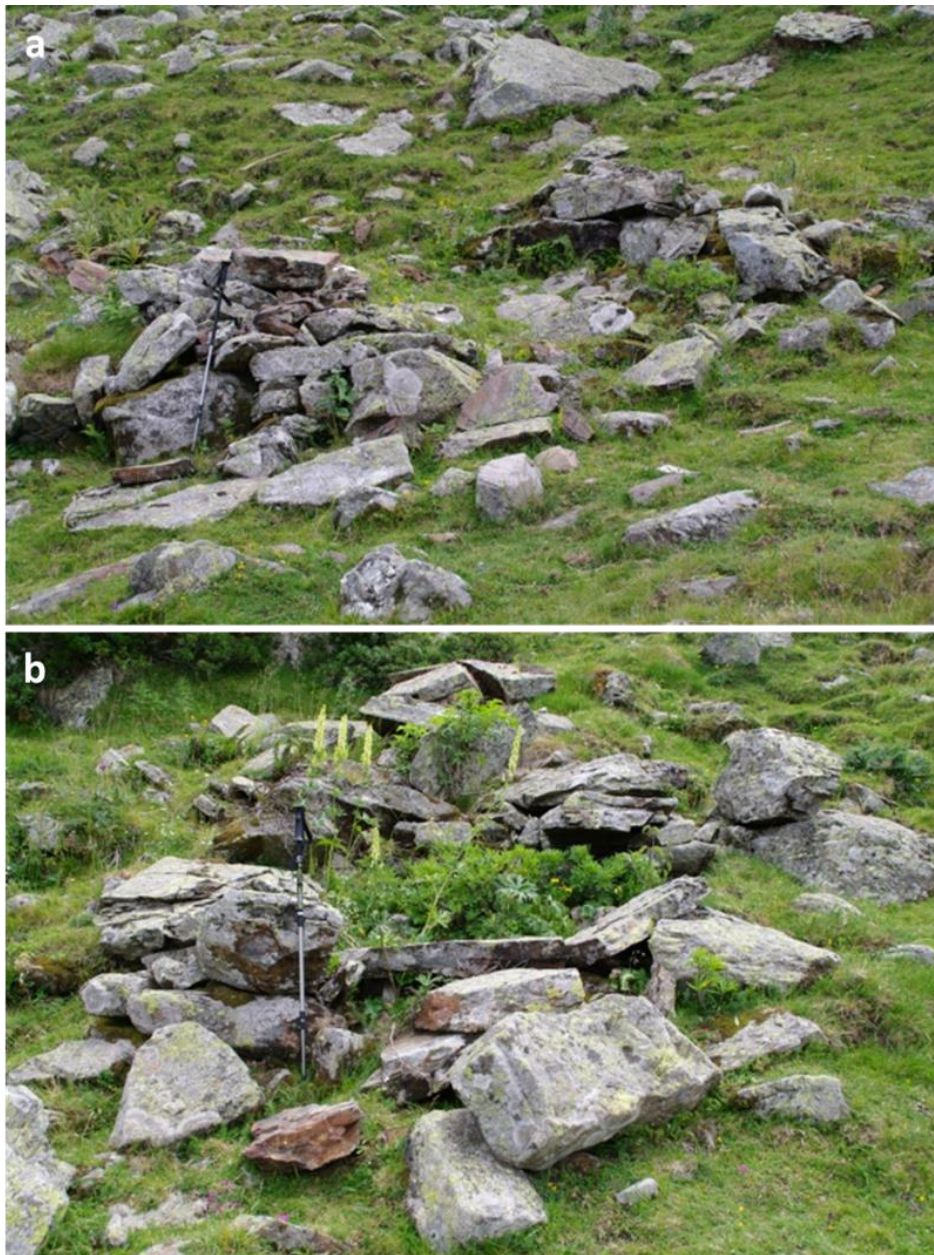

Figura 16. Vista general de les cabanes 6 (a) i 7 (b).

EL CONJUNT C

Es tracta d'un conjunt situat al nord del jaciment en un espai pla que es troba a una cota inferior a la resta de conjunts del jaciment. El conjunt té 2 recintes ben delimitats que aprofiten blocs de caiguda natural i adossen entre ells. Els dos recintes es troben molt sedimentats.

Recinte 1

El recinte 1 es troba al nord del recinte 2 separat per un mur. Aprofita grans blocs erràtics de caiguda natural un dels quals defineix el seu tancament oest i dos d'ells el tanquen per l'est. El mur que separa els dos recintes es situa al sud-oest es troba molt sedimentat i és de doble parament. Mesura 3,2m de llarg i 0,8m d'amplada mantenint un alçat de 40cm (s'entreveuen com a mínim dues fileres), els seus carreus mesuren 50x30x20cm. Es troba al costat sud-oest del recinte 1 però no el tanca del tot sinó que deixa un espai de 70cm entre el mur i el gran bloc erràtic que defineix el tancament sud-est del recinte. S'interpreta aquest espai com una porta d'accés entre el recinte 1 i el 2. El mur que delimita el costat nord està constituït per un gran bloc de pedra relligat amb la resta del recinte amb carreus alineats que mesuren una mitjana de 80x50x30cm. Al centre del recinte 1 no es visualitza enderroc fet que fa pensar que el tancament aeri del recinte hauria estat construït en material perible. Es troben també un conjunt de clastes molt sedimentades al costat nord-oest que segurament provenen de l'enderroc del mur nord. Per la morfologia de la planta s'interpreta l'estructura com un recinte habitacional. La tècnica constructiva del mur que separa el recinte 1 del recinte 2 recorda molt la d'altres jaciments datats en època romana (ESP-015, ESP-024). Aquest fet motiva la realització d'un sondeig per tal de conèixer la cronologia de l'estructura així com la seva funcionalitat.

Figura 17. Vista general del Recinte 1. La fletxa indica la localització del sondeig

El sondeig es realitza en una de les cantonades interiors del recinte 1. L'angle de la cantonada el formen la paret d'un gran bloc de granit al costat nord (paret nord del sondeig) i un mur a l'oest que recolza sobre aquest gran bloc (costat oest del sondeig). El sondeig es delimita inicialment amb unes mesures de 80x80cm però posteriorment es decideix ampliar-lo

uns 80x80cm més. Els resultats del sondeig han mostrat l'existència de dues fases d'ocupació de la cabana. La primera està relacionada amb el mur que separa el recinte 1 del recinte 2 i presenta un paviment de lloses. A jutjar per la ceràmica vidrada que ha aparegut, la seva cronologia deu ser d'època baix medieval o moderna. Per sota d'aquest paviment es localitzen un o més moments d'ocupació amb ceràmica i carbons provinents de la neteja d'un o varis fogars.

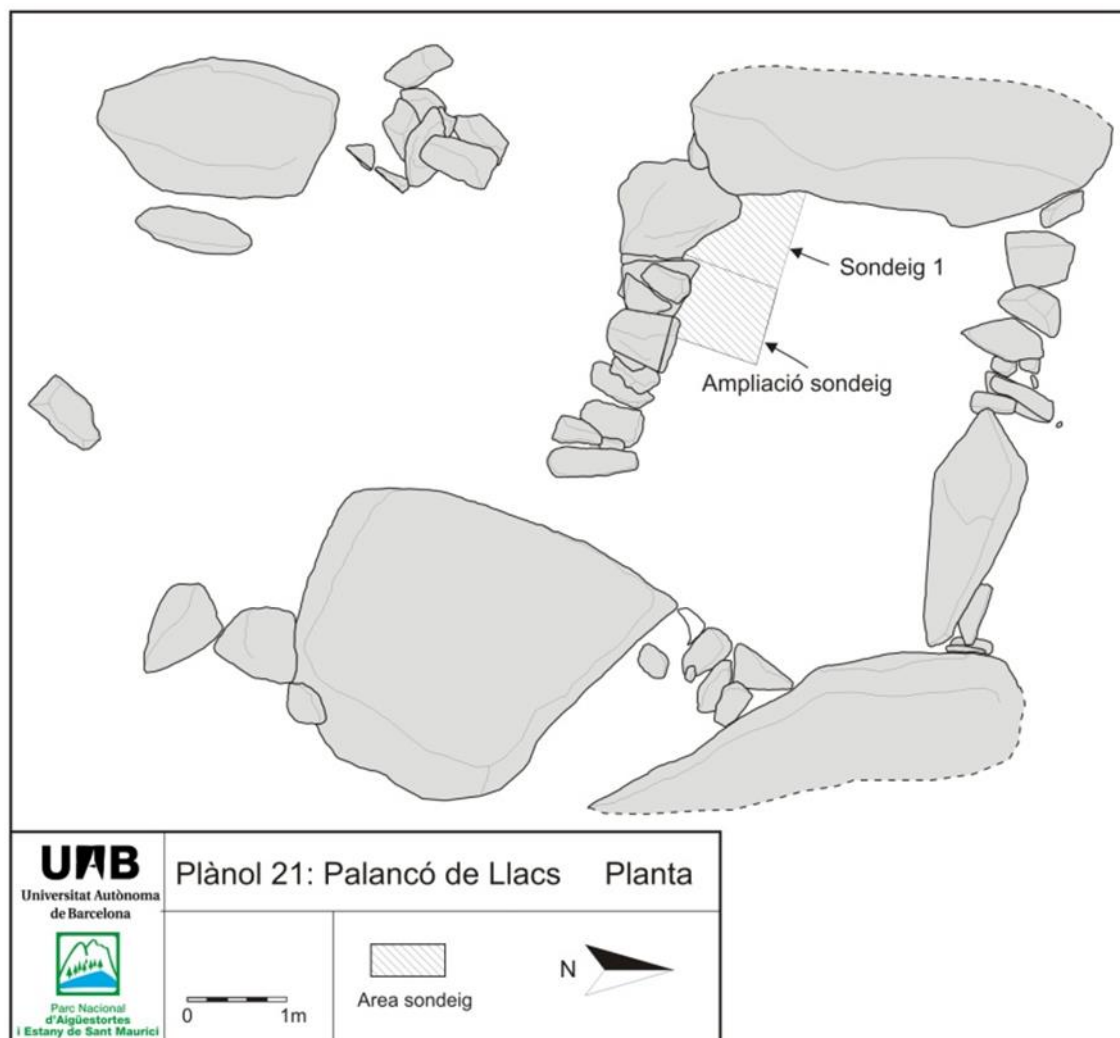

Figura 18. Planta del Recinte 1 amb la localització del sondeig i la seva ampliació.

Explicació del Sondeig C:

Es realitza un sondeig sobre una de les cantonades interiors de l'àmbit de l'estructura 1. L'angle de la cantonada el formen la paret d'un gran bloc de granit al costat nord (paret nord del sondeig) i un mur a l'oest que recolza sobre aquest gran bloc (costat oest del sondeig). Així s'ha decidit per tal d'esbrinar i establir quines són les relacions temporals i estratigràfiques dels murs amb els nivells d'ocupació que es puguin trobar.

Els objectius del sondeig son:

1. Obtenir materials per obtenir datacions relatives i absolutes (sempre que sigui possible).
2. Obtenir informació sobre les possibilitats del jaciment i la seva potència estratigràfica.
3. Obtenir informació sobre la possible funcionalitat del jaciment.

Metodologia

Es delimita el sondeig amb unes mides de 80cm x 80cm. Un cop delimitades les mides del sondeig es procedeix a la seva excavació enretirant la coberta vegetal i, a continuació, definint nivells estratigràfics successius segons els següents criteris: característiques del sediment, dels materials que apareguin i/o les possibles estructures que es defineixin. La numeració dels estrats segueix un ordre numèric lògic de dalt a baix (essent 1 el nivell més proper a la superfície). Els materials de la coberta vegetal s'examinen però no es garbellen. La resta de sediment passa tot per un garbell de 1mm. S'enregistra tota la informació del sondeig dins un diari de camp i a cada nou nivell es prendran cotes de nivell, fotografia i plantes a escala.

Posteriorment es decideix ampliar el sondeig uns 80x80cm més. Les descripcions de l'àrea original del sondeig i de la seva ampliació estan separades tot i que la seva seqüència estratigràfica i els nivells són els mateixos. També es realitza una neteja del sediment que es troba sobre el mur que separa el recinte 1 del recinte 2 per tal de veure amb més precisió el seu sistema constructiu i la seva relació amb la resta de l'estructura.

Descripció de la seqüència

Neteja superficial: Es tracta de la coberta vegetal d'herbes i el sediment adherit més superficial, de manera que no es considera necessari prendre cotes. No apareix cap material a nivell superficial ni carbons.

Nivell 1: Dins el sediment encara apareixen restes vegetals i orgàniques. La matriu sedimentària és de color marró molt fosc, solta i uniforme en quant a composició i en quan a la seva dispersió. No apareixen ni graves ni pedres a excepció d'una roca que comença a descobrir-se immediatament després d'enretirar la coberta vegetal a la meitat nord del sondeig.

A la base del nivell apareix una mica de grava, molt poca, de pedres no més grans de 0'5cm i molt poc quars esmicolat. El sediment segueix essent força orgànic amb arrels molt fines a la meitat sud i amb un sediment marró de terra solta i encara amb algunes herbes. També comencen a aparèixer tres pedres de mida petita (veure planta inici Nivell 2) a la zona nord del sondeig. Es pensa que podrien formar part d'un possible enderroc del mur tot i que també podrien estar dibuixant una nova estructura, un banc.

Materials: A la superfície del Nivell 1 apareix un fragment de talla lítica. S'assenyala al dibuix de la planta com a ▲1 a la cota -39cm. Apareix un segon bloc de mides mitjanes també a la meitat nord del sondeig. Els carbons no han començat a aparèixer de manera uniforme a tot el sondeig, han començat a aparèixer de forma concentrada a la meitat sud del sondeig, mentre que al nord no han aparegut encara. Són carbons de mides molt reduïdes, no més grans de 0'5cm. No apareixen més materials al garbell.

Es pren la decisió de canviar de nivell per la coincidència dels següents elements: presència de carbons, la pràctica desaparició de restes de la coberta vegetal i menor presència d'arrels; el sediment passa a ser més compacte tot i que el color i la composició de la matriu segueixen essent els mateixos (marró fosc).

Nivell 2: El sediment de matriu marró fosc és més compacte que al nivell 1. No hi ha pedres, tot i que en comença a aparèixer alguna molt de tant en tant i no més gran de 2cm. La llosa plana de pissarra va expandint-se cap a l'W – N – S – E. Encara es troben arrels molt fines, especialment rodejant aquesta llosa. Apareixen petits fragments d'esquist d'1cm a 1'5cm, podria ser que alguns estiguessin termoalterats, especialment al sector S – W. Augmenta la densitat de clastes d'1cm a 2cm i apareix granit esmicolat. En les cotes més baixes del nivell els carbons van apareixent de manera uniforme repartits per tota l'àrea del sondeig, però especialment a la meitat sud

Materials: A una cota de -40cm aproximadament, al quadrant S – W del sondeig apareix a la pala un petit fragment de talla lítica molt petit que s'ha coordinat amb el codi ▲2. A la cantonada S – E apareix clarament una acumulació de carbons de mida petita, d'entre 0'5cm i 1cm, dels que es recullen unes mostres coordinades com a C1. A tocar del perfil E, sobre la llosa, es defineix una concentració de carbons que podrien formar part d'un fragment més conservat de tronc carbonitzat.

El canvi de nivell ve donat pels següents factors: ja no apareixen tants carbons, el sediment segueix essent marró però és més compacte i la llosa de pissarra del sector S – E ha quedat delimitada.

Nivell 3: Dins d'aquest nivell apareixen molta pissarra i granit esmicolats. Al sector S – W segueixen sense aparèixer carbons. Tanmateix al perfil W, sota el gran mur, comença a definir-se un conjunt de pedres alineades que podrien formar un segon mur més antic. De moment semblen carreus de mides mitjanes i petites i marquen una orientació diferent del mur superior. Un cop s'ha rebaixat una mica més el sector S – W apareix el mateix sediment que apareixia sobre la llosa de pissarra del sector S – E, amb carbons de mides petites. Comença a aparèixer una segona llosa de pissarra al centre de la meitat sud del sondeig. El sediment és força uniforme a tot el sondeig: terra marró fosca, amb sorra, granit molt esmicolat, pissarra esmicolada (termoalterada?), carbons per tot i molt esmicolats (mil·limètrics) i arrels molt fines. Alguna pedra petita de fins a 5cm. I tot sobre la base de dues lloses de pissarra que es van descobrir a mesura que s'excava. A la base del mur del sector S – W apareixen més pedres que podrien formar part d'un mur més antic. A la meitat nord del sondeig hi ha quatre roques mitjanes – grans de granit que impedeixen baixar el nivell i fan que l'excavació es concentri fonamentalment a la meitat sud. La llosa que apareix a la zona central del sondeig sembla que no va per sota de la llosa del sector S – E, tot i que queda una mica més enfonsada i inclinada.

Més cap a la base del sondeig desapareixen els carbons i la pissarra esmicolada però la matriu del sediment segueix essent marró fosc amb poques arrels i molt fines. El sediment manté les característiques però deixa de ser tant compacte, és més net i sense pedretes, només alguna d'entre 1cm i 2cm. Ara no apareixen carbons excepte al sector S – W i concentrats al cantó d'un roc, de tal manera que podria tractar-se d'un forat de pal. És per això que es delimita

i es mostreja aquesta concentració (mirar planta a escala del nivell 3). El coordenat C3, a una cota de -54'5cm, es recull per a poder datar el nivell.

Paral·lelament s'ha anat baixant la meitat nord del sondeig entre rocs, però és difícil doncs queda molt arraconat i hi ha poca superfície per excavar.

Se segueix baixant el nivell fins a la base de les dues lloses fins a delimitar-les. Ara sembla més clar que les quatre pedres alineades del sector N podrien definir una estructura en forma de banc.

Materials: Al sector S – E, a la base d'una pedra de mides mitjanes, apareixen un parell de carbons de mides grans que es coordinen i recullen amb el codi C2. També es recullen mostres d'una concentració de carbons al sector sud en un possible forat de pal. Aquesta mostra s'anomena C3. Al sector S – E apareix una ceràmica vidriada coordinada com a $\Delta 1$. Es troba al costat i immediatament sota el carbó coordinat C2, a una cota de -44'5cm. Apareix també una ceràmica no vidriada que podria estar feta a torn més o menys al mateix nivell que la ceràmica vidriada, es coordina com a $\Delta 2$ a una cota de -44'5cm. Apareix una ceràmica no vidriada també al sector S – E al costat de la llosa i una mica per sota d'aquesta però es pot afirmar que tant la llosa com la ceràmica estan al mateix nivell. Es coordina com a $\Delta 3$. Està a 9cm per sota de la ceràmica vidriada.

Un cop s'arriba a la base de les lloses i estan aquestes delimitades es tanca el Nivell 3 i s'obre el Nivell 4 que serà el nivell per sota de les lloses. A més a més el sediment és homogeni i comencen a aparèixer pedres de més de 10cm i carbons una altra vegada. Abans d'iniciar el Nivell 4 i considerant les troballes de ceràmica vidriada i no vidriada es decideix fer una ampliació del sondeig pel seu costat sud. Tindrà unes mides de 80x80cm i s'anomenarà SONDEIG 1 AMPLIACIÓ SUD.

Ampliació del sondeig

Nivell 1: Els primers centímetres són d'una terra marró fosca, solta, amb moltes arrels. Al sector S – E del sondeig comença a aparèixer un gran bloc de granit. Pel costat W del sondeig (on hi ha el mur) sembla que el mur no continua cap a baix. Caldrà veure si el segon mur que apareix al Sondeig 1 continua apareixent en direcció S – W per sota del gran mur.

Materials: No apareixen materials, sembla que el nivell 1 coincideix amb la descripció del Nivell 1 del Sondeig 1.

Nivell 2: El sediment és marró fosc, de terra solta amb petites pedres, arrels i carbons molt petits i en poca quantitat. Apareix un conjunt de pedres que marcarien l'inici del Nivell 3 i podrien formar part d'un possible enderroc.

Materials: Al perfil nord apareix un carbó gran a la cota -45cm. Es recull i anota com a coordenat C1 Sud.

Nivell 3: Durant l'excavació de l'ampliació del Sondeig 1 s'ha vist que el que havia estat considerat com a nivell 3 es pot eliminar i incloure dins del nivell 2, per tant s'elimina i es

considera que és el mateix nivell 2. Per aquesta raó no es prenen cotes inicials del nivell 3 ni fotografia. Hom decideix mantenir la separació del nivell 3 simplement per mantenir la coherència amb el Sondeig 1 i tenir més clara l'evolució estratigràfica del sondeig conforme es va excavant. Per tant el nivell 3 es manté com una etiqueta i un nivell artificial que no respon a cap canvi suficientment rellevant. És per aquest motiu que als dibuixos a escala de les plantes es passa directament del nivell 2 al nivell 4. Apareixen rocs i pedres al sector est, de mitjanes i grans dimensions.

L'inici del nivell 3 ve marcat en tot cas per l'aparició de dues lloses planes de pissarra que són del mateix tipus i aspecte que les aparegudes al Sondeig 1. Es baixen i delimiten les lloses. Fins ara es pot afirmar que hi ha una coincidència estratigràfica a ambdós costats del sondeig VB-001c.

Materials: Apareix una ceràmica no vidriada a la cota -49cm, al perfil N – E, sembla antiga i es coordena com $\Delta 4$. Es pot relacionar estratigràficament amb la ceràmica coordinada $\Delta 3$. Apareixen tres fragments més de ceràmica força petits. No és vidriada i sembla antiga. Apareix un altre fragment de ceràmica que es coordena com a $\Delta 5$ i que podria ser d'època romana.

Podria ser que el conjunt de lloses col·locades horitzontalment (en cap cas clavades) formessin part d'una estructura. En tot cas sembla clar que han estat col·locades premeditament o seguint un ordre.

Un cop delimitades les lloses s'arriba al mateix nivell que al Sondeig 1 i s'inicia el Nivell 4 que ve marcat per ser el nivell de sota les lloses.

Nivell 4: El nivell 4 s'excava de manera conjunta, es a dir es tracta el sondeig C i l'ampliació del sondeig com un sol quadre de manera que s'unifica la descripció pel nivell 4.

A l'inici de l'excavació del nivell 4 s'aixeca la llosa central; és molt fina, fa 58cm de llarg i entre 18cm i 23cm d'ample per 2cm/4cm de gruix. Immediatament per sota apareixen carbons grans d'entre 2cm i 4cm juntament amb carbons petits distribuïts homogeniament per tot l'estrat i que apareixen poc fragmentats. La matriu del sediment segueix essent de color marró fosc; terra sense granit esmicolat i amb molt poca pissarra fragmentada. És un nivell que marca un plànol lleugerament inclinat que baixa en direcció N – W, cap al mur i cap a la cantonada amb el gran bloc de granit. Pel que fa al mur inferior, sembla que continua com a prolongació del que apareix a la meitat nord del sondeig i per sota del gran mur. Com ja s'ha esmentat és un mur de carreus de petites i mitjanes dimensions i que segueix una orientació que no coincideix amb el gran mur superficial.

Materials: Excavant al perfil W per sota del mur, apareixen grans carbons que de moment es concentren a la meitat N-W del Sondeig. Es prenen mostres per datar coordinades com a C2 Sud. Segueixen apareixent carbons a mesura que es va baixant. Apareix una gran concentració de carbons al perfil W sota el gran mur. Es prenen mostres per datar amb el coordinat C3 Sud. Són carbons d'entre 3cm i 4cm. Apareix un fragment de ceràmica no vidriada al costat W (just sota el mur) al perfil, que es coordena com a $\Delta 6$. És rellevant el fet que apareix sota les lloses. Sota la llosa central apareix un roc de granit de 15cmx20cm aproximadament. Se segueix excavant la part central del sondeig on van apareixent carbons grans i tres fragments més de

ceràmica amb els coordenats $\Delta 7$ i $\Delta 8$. S'agafa una mostra de sediment de la zona central del sondeig (Nivell 4). Destaca l'aparició de fragments de quars força homogenis i translúcids dels que es guarda una mostra. Apareix un altre fragment de ceràmica coordinat com a $\Delta 9$ amb un quars associat.

A la base d'aquest nivell apareixen dues roques grans de granit; el sediment en contacte amb aquestes està net de carbons; és un sediment més clar amb petits rocs i granit esmicolat per tot. S'interpreta aquest sediment com d'origen geològic i es dona per finalitzat el sondeig.

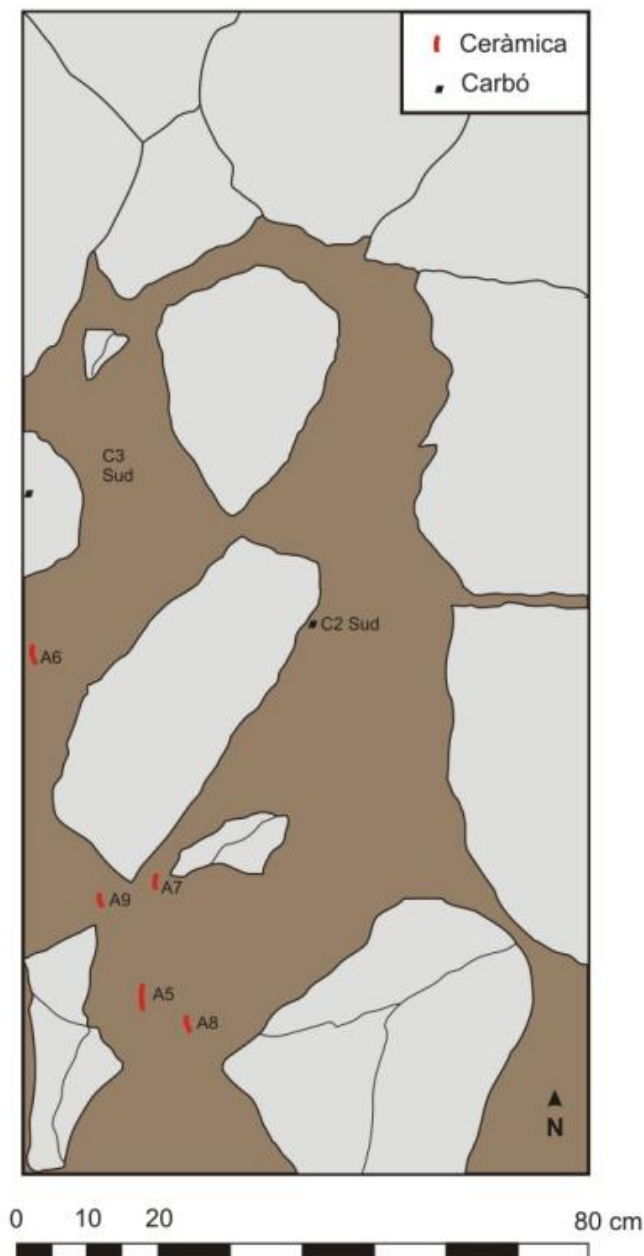

Figura 19. Planta del Nivell 4 del Sondeig.

Figura 20. Base del Nivell 4 del Sondeig.

Conclusions

El sondeig vindria a mostrar com a mínim dos moments d'ocupació: un podria estar relacionat amb el mur de grans carreus que es correspon als nivells 1, 2, 3, per sobre les lloses de pissarra i on apareix la ceràmica vidriada, fragments de talla lítica i carbons de vegades concentrats (a mode de pals cremats ja sigui clavats a terra o per la caiguda d'una possible coberta vegetal); també s'hi podria relacionar una possible estructura de banc que va clarament per sobre les lloses o al mateix nivell.

A continuació es troba una interfase que es defineix per un conjunt de tres lloses de pissarra que en estar disposades seguint un mateix patró (col·locades horitzontalment com si formessin un paviment) han de formar part d'un mateix moment en què es van dipositar. Aquestes també estarien situades per sobre del segon mur de carreus mitjans-petits que segueix una orientació diferent a la del mur més superficial.

Per sota de les lloses se situaria un moment o varis d'ocupació relacionats amb el mur de mitjans – petits carreus amb un possible fogar o neteja de varis fogars. Hom descarta que es tracti d'un fogar en cubeta donat que no està clar que les lloses marquin una estructura semi-circular si es considera la llosa central i donat que sembla que els carbons segueixen apareixent fins i tot per sota de les lloses que no s'han pogut enretirar. L'aparició de ceràmica no vidriada i aparentment més antiga que la de sobre les lloses també vindria a indicar aquesta diferenciació temporal sobre – sota lloses. Cal destacar que la matriu sedimentària de sota les lloses no varia gaire pel que fa a color o composició, és sempre marró fosc tirant cap a marró clar, de vegades

amb més o menys concentració de carbons, més o menys grans. No apareixen estrats cendrosos ni foscos característics dels fogars en cubeta, la matriu és sempre força neta en aquest sentit.

Es descarta d'altra banda possibles enderrocs per la falta d'entitat dels rocs que no es corresponen ni en mides ni en composició amb els grans carreus del mur superficial.

Datacions absolutes:

S'ha procedit a datar un cardó recuperat durant l'excavació del Nivell 4 i que es vincula a la neteja d'una àrea de combustió. Estratigràficament s'associa a la base del parament interior del mur al qual s'adossa en sondeig. Es considera que data el nivell d'ocupació que representa en Nivell 4. El carbó consisteix en un únic fragment de 2,25 grams. S'identifica taxonòmicament com de *Pinus silvestris/uncinata*. Els resultats de la datació són:

- Codi del laboratori: Beta-323401
- Resultat (bp): 290 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 1499-1600, 1615-1600 calNE

El resultat de la calibració de la datació ve condicionat per la messeta existent a la corba de calibració durant la segona meitat del s. XVI, fet que allarga els intervals. En tot cas, situa l'antiguitat més provable de l'ús datat de la construcció en el s. XVI, amb un resultat similar al proper VB-005.

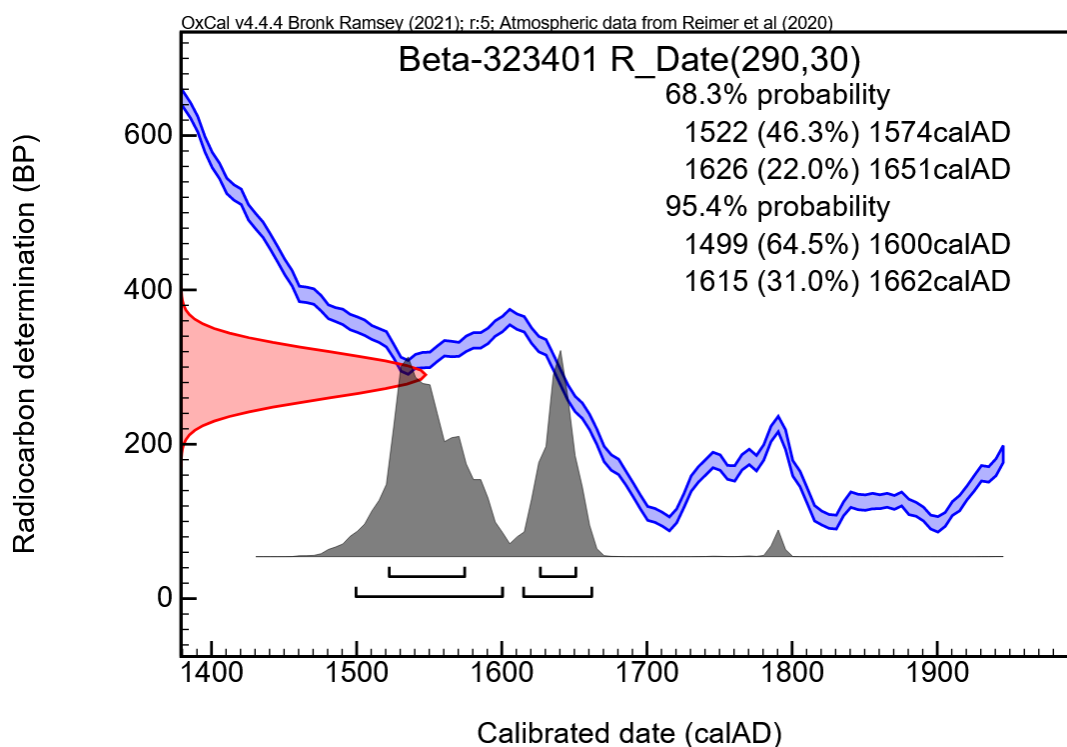

Figura 21. Calibració de la datació BETA-323401.

Recinte 2

Es tracta d'una estructura de planta semicircular tancada per un mur no molt ben definit que aprofita blocs de caiguda natural ajuntats per retalls de mur. El recinte mesura 4,8m de llargària per 4,9m d'amplada. El retall de 2,4m de llarg situat més al sud té un aspecte menys treballat que els murs del recinte 1. No s'aprecien fileres ni filades clares, l'alçat màxim conservat es de 90cm. En aquest recinte pràcticament no s'aprecia enderroc tret d'algun carreu molt sedimentat al costat del mur. Es creu que es tracta d'un tancat ramader.

A l'extrem sud-est del Recinte 2 s'observa un retall de mur de 2,4m de llarg compost per una única filada de carreus de 70x60x30cm. Podria tractar-se d'un petit recinte lligat funcionalment al recinte 1 i/o 2.

EL CONJUNT D

Es localitza a la part est del jaciment a la base d'una llengua de tarter en el vessant que puja cap a la Serra de Mussos. En aquest conjunt s'ha identificat un únic recinte format per un mur amb una planat en forma d'arc que s'adossa a un parell de blocs erràtics de grans dimensions. En aquest recinte s'han identificat dues fases constructives i s'ha anomenat Cabana 8.

Cabana 8

Aquesta estructura s'adossa a dos blocs erràtics que conformen el seu tancament est, nord-oest i nord-est definint un angle recte. S'aprecien dues fases constructives la més recent de les quals suposa una ampliació de l'espai.

La fase més antiga s'identifica a partir d'un tram de mur en direcció NW-SE i un segon mur perpendicular a aquest que conforma el tancament sud-est. Està composta per una sola filada i filera molt sedimentada composta per carreus força grans que poden arribar a 1x0,3m. L'espai interior que quedaria entre aquets murs i els blocs erràtics adopta una forma rectangular i mesura 1,6m en direcció SW-NE i 2m en direcció SE-NW.

La segona fase es defineix a partir d'un mur amb una planta en forma d'arc adossada als dos blocs erràtics. Aprofita el mur sud-oest de la fase antiga. El mur d'aquesta fase està compost per una sola filada d'aspecte desordenat feta de carreus irregulars sense escairar de grans dimensions (70x60x30cm de mitjana). En alguna ocasió es disposen sobre blocs més grans. L'alçat del mur oscil·la entre 30 i 70cm. L'accés es situa a la banda sud i mesura 0,5m d'ample. S'ha de remarcar que des d'aquest accés no es disposa de visibilitat sobre la vall. L'espai interior mesura 2m en l'eix SE-NW i 4,4m en direcció NW-SE. Les traces d'enderroc del mur són escasses i es situen principalment a l'exterior fet que fa pensar que el tancament aeri del mur deuria estar construït en material perible i que els murs no eren originalment gaire més alts del que es veu actualment. S'aprecia una sedimentació important en els carreus més baixos de l'estructura especialment en la fase antiga.

Cronologia i interpretació del jaciment VB-001

La imatge actual que presenta el jaciment respon sens dubte a un palimpsest de diverses ocupacions al llarg del temps que probablement responen a diferents tipus de practiques econòmiques entre les que destacaria la ramaderia que, en les seves diverses modalitats, podria haver estat un nexa comú.

El Conjunt A és clarament el que ofereix més traces de pràctiques ramaderes degut a la quantitat de tancats adossats al conjunt. És interessant el fet que hi hagi varies estructures d'hàbitat amb cert espai a l'interior doncs podria estar indicant que el conjunt era utilitzat per un grup humà amb un cert nombre de persones i no només per un pastor majoral i un o dos ajudants com és comú en les pràctiques ramaderes "tradicionals" del Pirineu recollides etnogràficament (Violant i Simorra, 2001) i que corresponen temporalment als segles XIX-XX. En aquest sentit també és necessari observar que els sistemes constructius de les estructures i la morfologia de les plantes són molt diferents a les estructures arquitectòniques tradicionals dels pastors dels últims dos segles. Aquest fet i la seva elevada sedimentació permeten assignar al conjunt certa antiguitat com a mínim anterior al segle XVIII. El sistema constructiu recorda en part als tancats de la fase medieval de la Cova del Sardo (VB-014) datats entre els segles X i XI.

Menció apart requereixen l'orri i la seva estructura habitacional adossada. Per una banda l'estructura habitacional no s'assembla a les típiques cabanes de pastor recents. De l'altra, se sap que els orris (estructures per a munyir ovis) tenen una antiguitat entre els segles XIV i XVII (Rendu, 1998; Rendu 2003). Es per això que s'ha interpretat que aquestes dues estructures són posteriors al Conjunt A tot i que caldrien més datacions de cara a confirmar aquesta hipòtesi.

El Conjunt B sembla més recent, la planta de les cabanes recorda les cabanes de TC-014 i VB-033 datades en el segle XVI. En no trobar estructures per al bestiar amb una associació clara, la funcionalitat del conjunt no està clara.

Pel que fa al Conjunt C existeixen varies consideracions al respecte. Malgrat que la seva arquitectura recorda a jaciments com ESP-024 datats en època romana, en el sondeig ha aparegut una ceràmica vidriada en la fase d'ocupació recent. Es per això que es pot afirmar que té una ocupació del segle XIV en endavant tal com confirma la datació del nivell 4 entre el 1500-1660 cal NE. L'estructura que se li adossa sembla un tancat ramader però no es pot associar a una o altra fase. Tanmateix, en les diferents campanyes de prospecció al Parc Nacional no s'ha trobat cap espai d'hàbitat a l'aire lliure d'època romana que no estigués acompanyat d'un tancat ramader.

Sobre el Conjunt D es poden afirmar poques coses. Es tracta d'una estructura amb una fase antiga reaprofitada posteriorment. El sistema constructiu de les dues fases és diferent a l'arquitectura de les estructures dels pastors dels últims dos segles fet que permet afirmar que ambdues fases són anteriors al segle XVIII. Tanmateix no es pot precisar el grau d'antiguitat més enllà d'aquesta data.

VB-100: “Abric de la Ribera de Llacs”

Descripció detallada

Pujant cap al Palancó de Llacs per la Ribera de Llacs, ja fora del bosc i molt proper a VB-094 cap al sud, es troba aquest abric format per dos grans blocs erràtics i alguns trams de mur. La zona on es troba és un espai obert, força pla, amb grans blocs erràtics, prats i alguns arbres entre els que es poden distingir pins i avets. L'abric se situa a la base d'un petit tarter que hi ha al vessant E. Molt a prop però a una cota inferior, passa el riu del Barranc de Llacs, el qual porta aigua durant tot l'any.

Figura 22. Vista general de l'abric (a) i detall del mur de tancament sedimentat (b).

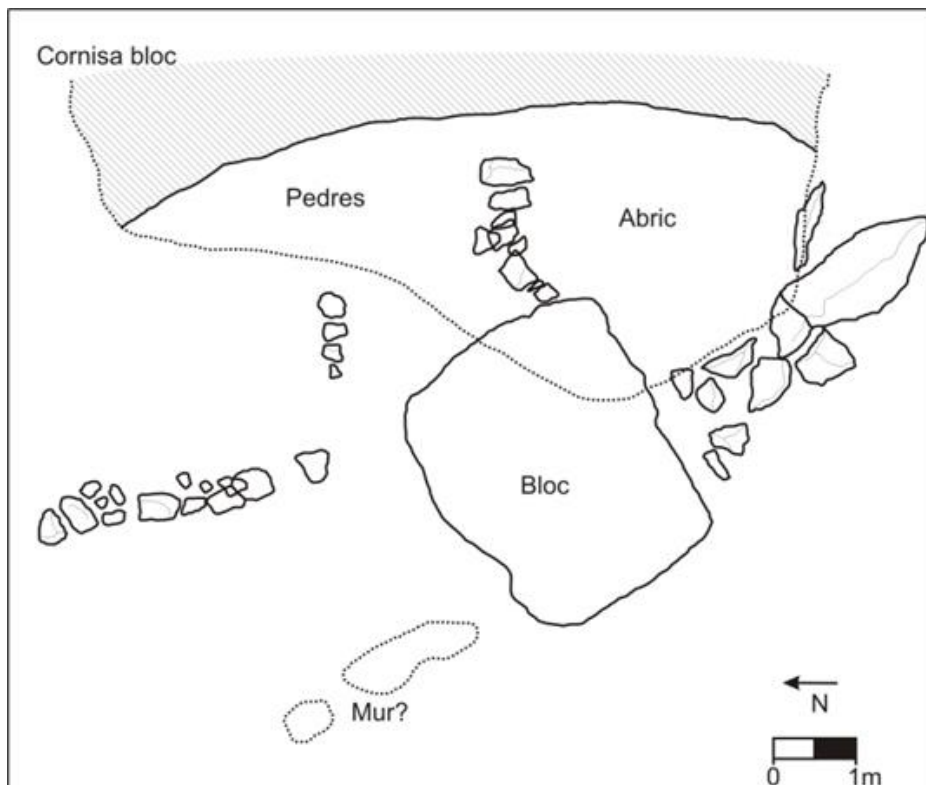

Figura 23.
Planta de
l'abric VB-
100.

L'abric és una cavitat entre dos grans blocs que va ser tancada per alguns trams de mur al N i al S. Un gran bloc piramidal recolza la seva base en un gran bloc força pla, la qual cosa deixa dues obertures que van ser tancades amb un tram de mur cadascuna.

El mur S, força sedimentat, està format per blocs de mida mitjana (50x40x20cm aproximadament) que conformen dues filades. A simple vista només es pot apreciar una filera. Aquest mur tancaria l'espai entre un bloc i l'altre.

El mur N, més sedimentat que l'anterior, podria haver estat adossat al gran bloc pla i s'estén en direcció SE-NW. Amb prou feines es veuen les pedres que s'intueixen més petites que les del mur anterior (40x20 cm aprox). També podria haver estat un mur de doble parament, però la sedimentació no permet fer una afirmació segura. Als costats del mur no sembla que hi hagi molt enderroc a banda d'unes poques pedres.

De forma paral·lela a aquest mur i una mica més a l'oest, coincidint amb el final del gran bloc pla, podria haver un petit tram de mur totalment sedimentat. Les característiques, però, no permeten assegurar-ho.

L'espai interior que delimiten aquests murs és de 3x3m, tot i que la cornisa del bloc superior cobreix una zona més àmplia, de 3x7m. En tot aquest espai hi ha força rocs però també es pot veure sediment, en alguns casos, per sobre dels rocs. A l'obertura N hi ha un alineament de pedres que sembla més recent i que marca el límit entre aquests rocs i la zona exterior on no hi apareixen.

No s'hi han trobat materials i la cronologia és desconeguda tot i que, tenint en compte el grau de sedimentació dels murs, no deu ser molt recent.

VB-017: Despoblat i Pletiu de la Cova (conjunt superior).

Coordenades: 31328333; 4711484 (segons ICGC)

Cotes superior i inferior: (segons memòria 2004) 2150m/2130m

Any de documentació: 2004

Tractament: Sondeig

Descripció general

L'assentament VB-017, definit com un conjunt arquitectònic ramader el 2004, any de la seva localització, ha estat un dels jaciments triats per a la realització d'un sondeig amb l'objectiu de poder datar el conjunt i definir millor la seva ocupació. El fet que gran part de les estructures estiguin associades hauria de permetre extrapolar-ne la datació.

El sondeig-01 del jaciment VB-017 ha estat realitzat en una de les cabanes localitzades a l'àrea SW del conjunt, part d'una sèrie de possibles estructures d'hàbitat. Es tracta d'un anell de quatre recintes de forma circular, que es troba entre dues estructures més grans, possiblement destinades a l'estabulació del bestiar.

La cabana R-18 ha estat considerada ideal per realitzar un sondeig ja que destaca per la presència de dos grans blocs de pedra, al costat E, que semblaven marcar una via d'accés a la mateixa estructura. A més en el seu marge S-W la cabana presenta un tram de mur de poc menys d'un metre d'alçada a delimitant un espai interior de 2,5m. per 2,25m. suggerint així l'existència d'un ampli espai de possible habitació.

El sondeig ha estat realitzat en el cantó S-W de l'estructura, amb l'objectiu de seguir el traçat de l'estructura del mur, tant en el costat E com en el costat S.

Explicació del sondeig

Objectius de la intervenció

El sondeig-01 del jaciment VB-017 ha estat realitzat en una de les cabanes localitzades a l'àrea SW del conjunt, part d'una sèrie de possibles estructures d'hàbitat, la R-18. Es tracta d'un anell de quatre recintes de forma circular, que es troba entre dues estructures més grans, possiblement destinades a l'establació del bestiar.

La cabana R-18 ha estat considerada ideal per realitzar un sondeig ja que destaca per la presència de dos grans blocs de pedra, al costat E, que semblaven marcar una via d'accés a la mateixa estructura. A més en el seu marge S-W la cabana presenta un tram de mur de poc menys d'un metre d'alçada a delimitant un espai interior de 2,5m. per 2,25m. suggerint així l'existència d'un ampli espai de possible habitació.

El sondeig ha estat realitzat en el cantó S-W de l'estructura, amb l'objectiu de seguir el traçat de l'estructura del mur, tant en el costat E com en el costat S.

Tal intervenció estava dirigida a:

1. Verificar l'existència de nivells d'ocupació humana a l'interior de l'estructura així com les característiques d'aquestes ocupacions.
2. Aconseguir materials arqueològics suficients per establir hipòtesis sobre la cronologia relativa de la cabana i de les estructures que s'hi relacionen.
3. Obtenir mostres per a realitzar datacions absolutes.

Metodologia

La intervenció s'ha realitzat intentant definir les diferents unitats estratigràfiques a partir de les variacions de la seva composició sedimentària. Degut a la limitada superfície d'excavació, únicament s'ha pogut obtenir una lectura parcial de la estratigrafia del sediment i dels seus canvis.

Inicialment s'ha realitzat una cala de 60cm. x 85cm. que s'ha ampliat en direcció N 20 cm més. per a poder remoure un bloc de pedra que impedia prosseguir el treball.

Seqüència

UE0: es tracta d'una primera capa de cobertura herbàcia i humus en la que no han aparegut

materials.

UE1: es tracta d'un sediment llimós, compacte, caracteritzat per una grava de diàmetre variat, entre els 3cm. i 4cm. de mitjana, composta principalment de fragments d'esquists i granit. En la seva matriu s'ha evidenciat la presència dispersa de blocs de granits amb una mida entre 10 i 15 cm. No ha estat possible reconèixer una distribució homogènia, interpretable com efecte d'un acció humana. Té una potència sedimentària d'entre 5 cm. i 7 cm.

Materials: Petits fragments de carbó, inferiors al mig centímetre i dues clastes de terra cuites de dimensions inferiors al centímetre.

Figura 23. Imatges de la realització del sondeig: a) localització del sondeig abans de començar, b) planta del nivell 1, c) planta del nivell 4 localitzat únicament a la cantonada superior dreta (delimitat per la línia de punts).

Interpretació: La UE1 ha estat interpretada com un nivell de formació natural, per efecte de l'acció dels agents atmosfèrics. Alguns dels blocs de granit més grans poden estar relacionats amb la caiguda de part del mur adjacent.

UE2: Es tracta d'un sediment llimós mixt amb una grava de grandària de 2-3 cm, composta de granit i esquist. Aquest sediment s'ha evidenciat homogèniament en tota la superfície d'excavació. La seva potència sedimentària és entre 10 cm. i 15 cm. *Materials:* Es remarca la presència de dos fragments de ceràmica a les cotes -55 cm. i -51 cm. Un tercer fragment ha aparegut amb l'ampliació nord del sondeig a cota -68cm. Els fragments ceràmics semblen mantenir una certa homogeneïtat de pasta, coccio i tipologia de desgreixants utilitzats. Al costat d'aquests s'han trobat diversos fragments de carbons que han estat

seleccionats per eventuais datacions. Els carbons es presentaven aïllats en la matriu del sediment sense que hagi estat possible reconèixer algun tipus de llar o àrea de combustió. *Interpretació:* Aquest nivell podria estar relacionat amb una fase d'ocupació de l'estructura. Tanmateix, a l'àrea excavada no ha estat possible identificar un nivell arqueològic clar i només la presència dels fragments ceràmics ens suggereix l'existència d'un nivell d'ocupació humana. La matriu del sediment és semblant a la del nivell superior, únicament es diferencia per l'absència de grans blocs de granit i una matriu més fina.

UE3: Aquesta UE s'ha definit a partir de la presència d'una gran pedra que cobreix completament la meitat N del sondeig, implicant pràcticament l'excavació.

UE4: En l'àrea sud del sondeig, en una petita zona que ha estat possible seguir excavant, ha aparegut un sediment de coloració entre gris i negre, de matriu llimosa barrejada amb carbons. *Materials:* Ha aparegut un fragment de ceràmica, associat a un carbó seleccionat per les datacions.

Interpretació: L'excavació d'aquest nivell ha estat interrompuda per efecte d'uns dies de mal temps, així que la informació de què es disposa és parcial. Tot i la seva reduïda àrea, és el nivell que es pot associar amb més seguretat a una ocupació, sobretot pel tipus de sediment i la quantitat de carbons. De tota manera la UE 4 ja no té relació estratigràfica amb el mur de la cabana ja que es situa sota el seu començament. Podria representar un moment d'ocupació previ, com a mínim, a la darrera fase de construcció de la cabana.

Conclusions

Encara que es tracta d'una cala puntual que s'hauria d'ampliar per prosseguir amb una excavació en extensió, el sondeig ha permès verificar l'existència de material arqueològic dins l'estructura aportant mostres de carbó per a datacions absolutes. Tanmateix per poder establir amb seguretat que l'estructura R-18 hauria tingut una funció d'hàbitat, es requereix estendre l'excavació fins a cobrir la totalitat de l'espai interior de l'estructura definint millor les dues possibles fases d'ocupació. Seria necessari també verificar la relació de la UE4 amb l'estructura.

Datacions absolutes:

S'ha realitzat la datació de dues mostres. La primera d'elles és un dels carbons de la UE 2. Es vincula a un moment d'ús de l'espai posterior a la construcció del mur. La segona és un dels carbons recollits a la UE 4, un estrat que comença a la base del mur i que sembla tenir continuïtat per sota seu. En ambdós casos es tracta de mostres de fusta cremada de *Pinus sylvestris/uncinata*.

Els resultats de la datació de la UE 2 són:

- Codi del laboratori: Beta-323402
- Resultat (bp): 750 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 1225-1290 calNE

El resultat de la calibració de la datació identifica un moment d'utilització de la cabana R-18 de l'assentament del s. XIII i, concretament, de la seva segona meitat. L'extensió de la cata no permet garantir que es tracti del moment de la construcció de l'espai, que podria ser anterior.

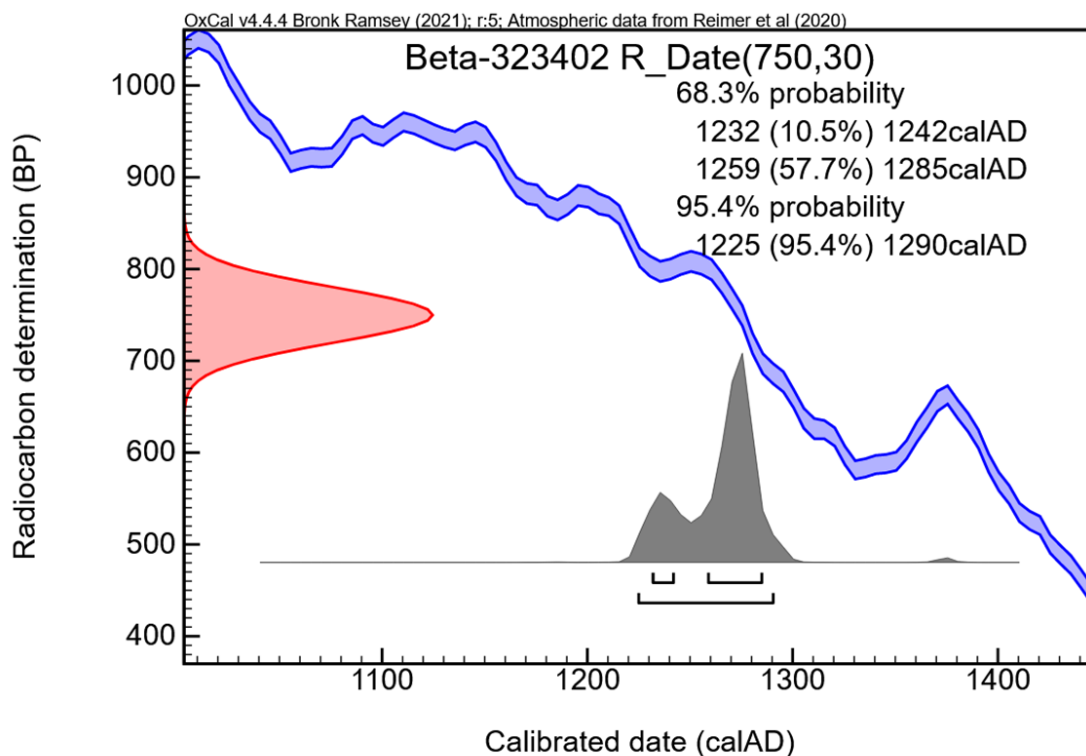

Figura 24. Calibració de la datació BETA-323400.

VB-085: Conjunt de la Pleta d'Erdo II

Coordenades: 31328527; 4710868

Cotes superior i inferior: 2260m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis, sondeig a la cabana 1

Descripció general

Aquest conjunt se situa a l'extrem N de la Pleta d'Erdo, a la part baixa del vessant W del Bony del Graller i al peu d'una elevació que tanca la pleta per la seva part N i que arrecera l'assentament del vent. La Pleta d'Erdo és una zona de pastures força plana al N del Tarter de Llacs, travessada pel riu Barranc del Montanyó i envoltada d'elevacions que en limiten la visibilitat. S'hi poden observar alguns afloraments de granit i grans blocs d'esquist, sobretot a les parts més properes als vessants. També es poden veure alguns pins negres a les parts més rocalloses i de pendents més pronunciats, a cotes més elevades, cosa que indica que el conjunt se situa per sota del límit superior del bosc. Uns metres al S es troba el jaciment VB-086.

Figura 25. Aixecament topogràfic del conjunt VB-085

El jaciment es defineix per un conjunt arquitectònic d'uns 47m de llarg aproximadament amb recintes que presenten plantes i mesures diferents. Entre aquests recintes s'hi poden distingir algunes cabanes a partir de les dimensions i la quantitat d'enderroc al seu interior. El conjunt defineix un espai central, que podria estar dividit en dos, al voltant del qual es disposen els diversos recintes esmentats i que conformen dues parts que s'han anomenat "part inferior", situada al seu costat Oest i "part superior", al costat Est. El conjunt "inferior" conté un mínim de

5 recintes. Es disposen a l'interior d'una línia de mur que defineix la part inferior de l'assentament entorn de l'espai central. El conjunt superior conté fins a 7 recintes. Segueixen també longitudinalment l'espai central, tot i que amb certs canvis en el patró de disposició ja que no defineixen una retícula tan clara com el conjunt inferior. Connecten els dos sectors/conjunts un tram de mur i un segon tram de mur tanca l'espai de l'assentament per la banda sud.

Descripció detallada

Pel que fa a les tipologies constructives, se'n veuen de diferents, tant en relació als murs com en relació a la planta i morfologia dels recintes. En general, els murs dels recintes del sector inferior estan molt desballestats. Es conformen per carreus d'esquist de dimensions molt irregulars (entre 40x20x10cm i 80x70x20cm). No defineixen filades ni fileres clares. Es troben molt sedimentats, també el seu enderroc, que és present al voltant de llurs tancats. Per altra banda, els murs del sector superior es conserven millor i, fins i tot, en alguns punts es pot observar un alçat de fins a 3-4 fileres.

Sector superior

Figura 26: Vista general del sector superior.

Estructura C-1: definida per un mur de dues filades i una sola filera, amb l'entrada orientada al NE, cap a l'espai central. A l'interior s'observa molt enderroc i un alt grau de sedimentació. A primer cop d'ull sembla mantenir una planta circular, però una observació més exhaustiva mostra una possible planta rectangular. Hi ha quatre grans blocs de pedra que van ser aprofitats

per a la seva construcció, però les pedres dels murs són petites, entre 0.2-0,3m, totes de pissarra. S'hi ha realitzat un sondeig a causa del gran volum d'enderroc.

A l'estructura C-1, interpretada com una cabana, s'hi ha realitzat un sondeig del qual s'ha extret un carbó per datar que ha donat una cronologia entre 540-640 calNE. Aquest carbó prové del nivell 2 on es va localitzar una taca de cendres i carbó en un sediment rubefactat i interpretada com la llar de la cabana. Així, aquesta datació ens indica el moment d'abandonament de la cabana. En aquest mateix nivell que s'ha interpretat com el nivell d'ocupació, també s'ha trobat un fragment de ceràmica.

Explicació del sondeig

Localització:

Es decideix realitzar una cata (Sondeig 1) a l'estructura C-1 del jaciment VB-085 donat que es pot tractar d'una estructura d'hàbitat i correspon probablement a una fase antiga del jaciment. Aquesta hipòtesi parteix de l'observació de l'enderroc i l'alt grau de sedimentació presents a l'interior de la cabana.

Objectius:

1. Obtenir mostres per a realitzar datacions absolutes que permetin establir una cronologia de l'estructura i, per extensió la d'aquest sector del jaciment.
2. Obtenir dades amb les que es pugui inferir la funcionalitat de l'estructura i confirmar que es tracta d'un espai d'hàbitat.
3. Realitzar una lectura del mur, el seu sistema constructiu i les seves relacions estratigràfiques amb la resta d'elements estructurals.
4. Comprovar si existeixen ocupacions anteriors de l'estructura.

Metodologia

La mida plantejada del sondeig es de 1metre per 70 centímetres i esta orientat en sentit NW-SE. Posteriorment s'amplia a 100x115cm. Els nivells s'individualitzen en funció de canvis en el sediment o la presència d'elements estructurals. Tot el sediment es garbella.

Nivells

Nivell 1: Després de retirar la capa vegetal de la superfície apareix un nivell amb abundants clastes provinents de l'enderroc de l'estructura. Es localitza el tancament del mur en angle recte. Aquest nivell s'interpreta com l'enderroc de l'estructura 1.

Nivell 2: Es tracta d'un nivell amb la mateixa composició sedimentaria però sense les pedres provinents de l'enderroc. Si que apareixen algunes clastes de 10 cm de grandària mitjana. En

aquest nivell es troben abundants carbons i es recull un fragment de ceràmica. Sota un bloc d'enderroc corresponent al nivell 1 es troba una capa de cendres amb molt carbó i branques carbonitzades, el sediment de la taca és gris, orgànic i sembla rubefactat. Delimitant la taca sembla correspondre a una estructura de combustió adossada al mur. Les coordenades de la taca son les següents: Punt 1: X=10 Y=44 Z= 46,5. Punt 2: X=19,5 y=34 Z=57. Es recull una mostra de carbó per datar. Aquest nivell s'interpreta com un sòl d'ocupació.

Nivell 3: Sota aquest nivell apareix un estrat de terra molt menys orgànica. De color marró clar lleugerament rogenc amb algunes clastes de 10-15cm de llargària i sense material arqueològic. En comprovar que es tracta d'un nivell geològic es dona per finalitzat el sondeig.

Breu interpretació

La seqüència obtinguda confirma que únicament existeix una fase d'ocupació de la cabana. El nivell 1 correspon a l'enderroc de l'estructura, el segon correspon probablement a un nivell d'ocupació amb un fogar i el tercer correspon ja a la matriu geològica. Per la troballa de la taca de fogar es pot donar per confirmat que es tracta d'una estructura d'hàbitat.

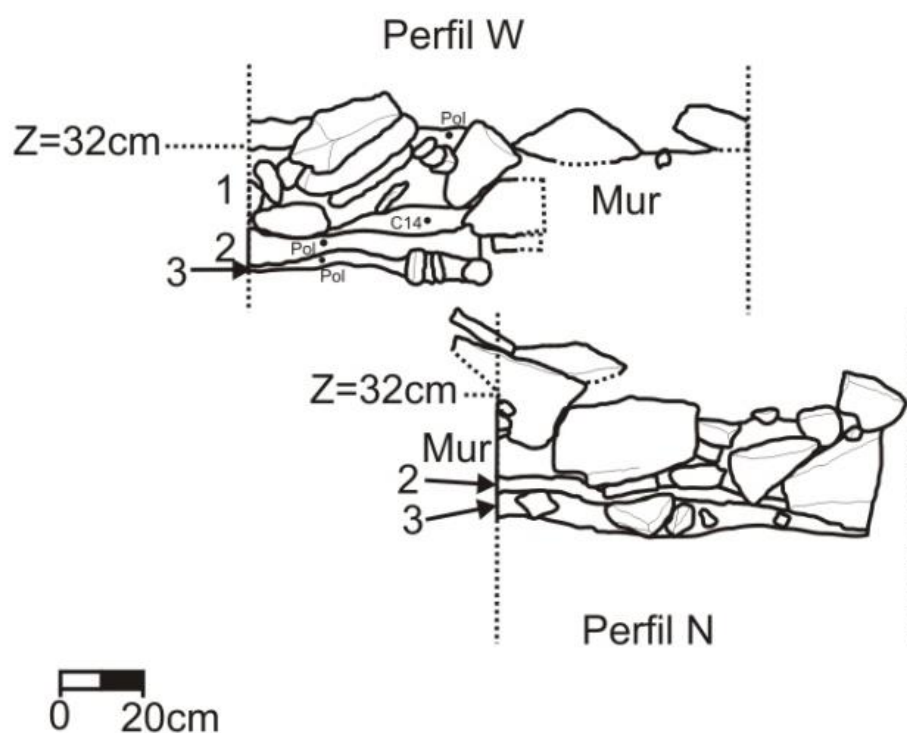

Figura 27: Imatges de la realització del sondeig. a) Planta del sondeig un cop excavat el nivell 2, b) Perfil E del sondeig, c) Perfil W del sondeig on es pot apreciar el nivell de carbons que marca l'ocupació de la cabana anomenat nivell 2

VB-085

Conjunt de la Pleta d'Erdo II

Sondeig 1

1. Nivell d'enderroc
 2. Nivell d'ocupació
 3. Nivell geològic
- Taca amb carbons
C14. Mostra per datació
Pol. Mostra per anàlisi polínic

Figura 28: Dibuix dels perfils W i N del sondeig.

Datacions absolutes:

S'ha realitzat la datació d'una mostra de carbó de *Pinus sylvestris/uncinata* procedent de la concentració de carbons i cendres del Nivell 2 de la cata, interpretada com a possible fogar o neteja de fogar durant l'ocupació del recinte. En conseqüència ha d'assenyalar un moment proper al seu abandonament.

Els resultats de la datació de la UE 2 són:

- Codi del laboratori: Beta-323406
- Resultat (bp): 1490 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 545-642 calNE

El resultat de la calibració de la datació situa en funcionament del fogar entre la segona meitat del s. VI i la primera del s. VII de la nostra era. L'interval cronològic més provable és entre el 559 i 605 calNE. Si, com tot sembla indicar, l'estructura C-1 es vincula a la resta o com a mínim a la majoria de les construccions del conjunt, la seva datació indica que es tracta d'un assentament d'època visigòtica.

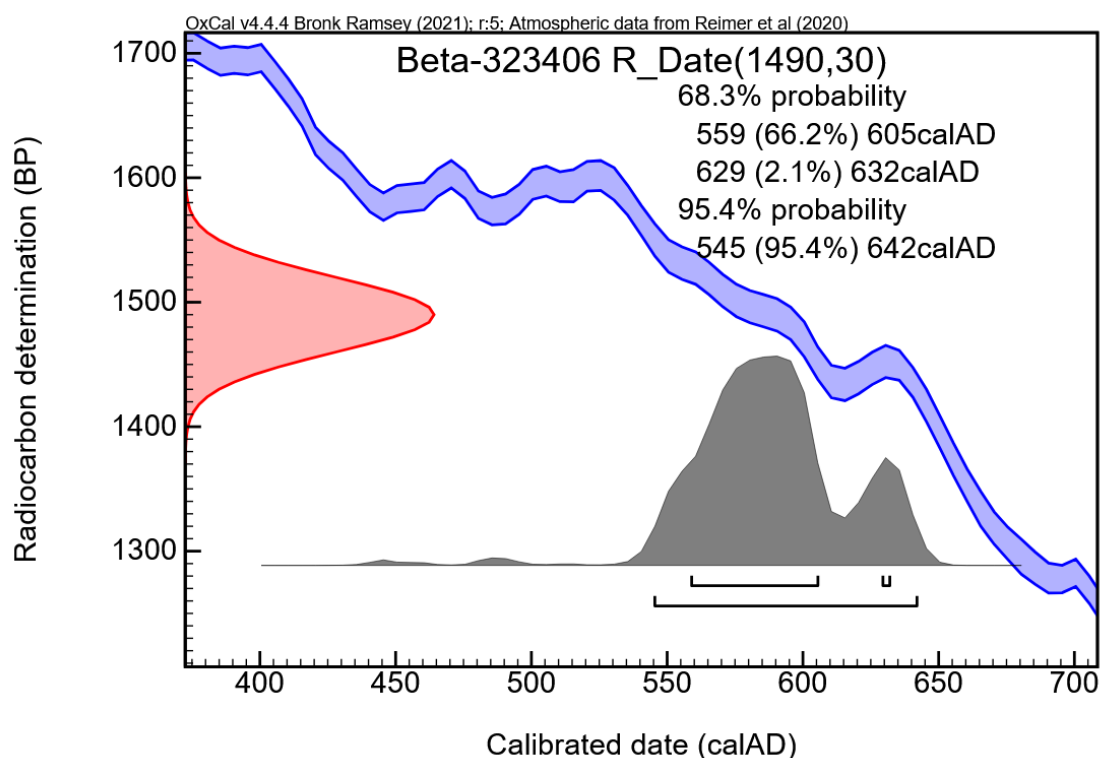

Figura 29. Calibració de la datació BETA-323406.

Estructures 2-5: Amb un alt grau de sedimentació, s'observen quatre recintes rectangulars disposats en bateria i amb orientació NW-SE. Els seus murs aprofiten grans blocs de pedra que ja es trobaven en el terreny tot i el predomini de pedres més petites, arrodonides en la seva majoria, i amb una alta concentració de líquens. Aquests murs estan formats per una sola filada amb una amplada d'uns 0,5m. Les entrades estarien orientades cap al NE excepte la del quart recinte, orientada al NW.

Figura 30: Vista general de l'estructura 5.

Estructura 6: Malgrat que a primera vista la gran acumulació de pedres que s'observa sembla un substrat geològic, una observació més detallada fa creure que podria tractar-se d'una cabana semicircular adossada a un bloc natural així com a un mur que tanca un espai rectangular que podria haver fet les funcions de tancat. Aquesta estructura es diferencia de les altres per la potència dels seus murs que la flora ha anat envaint i cobrint. Es tracta de pedres molt petites amb molta concentració de líquens.

Estructura 7: Semblant a l'estructura anterior però amb pedres de major tamany. Es podrien diferenciar dues fases d'ocupació, una on el recinte hauria estat més gran que a l'altra, però tampoc es pot descartar que sigui l'enderroc.

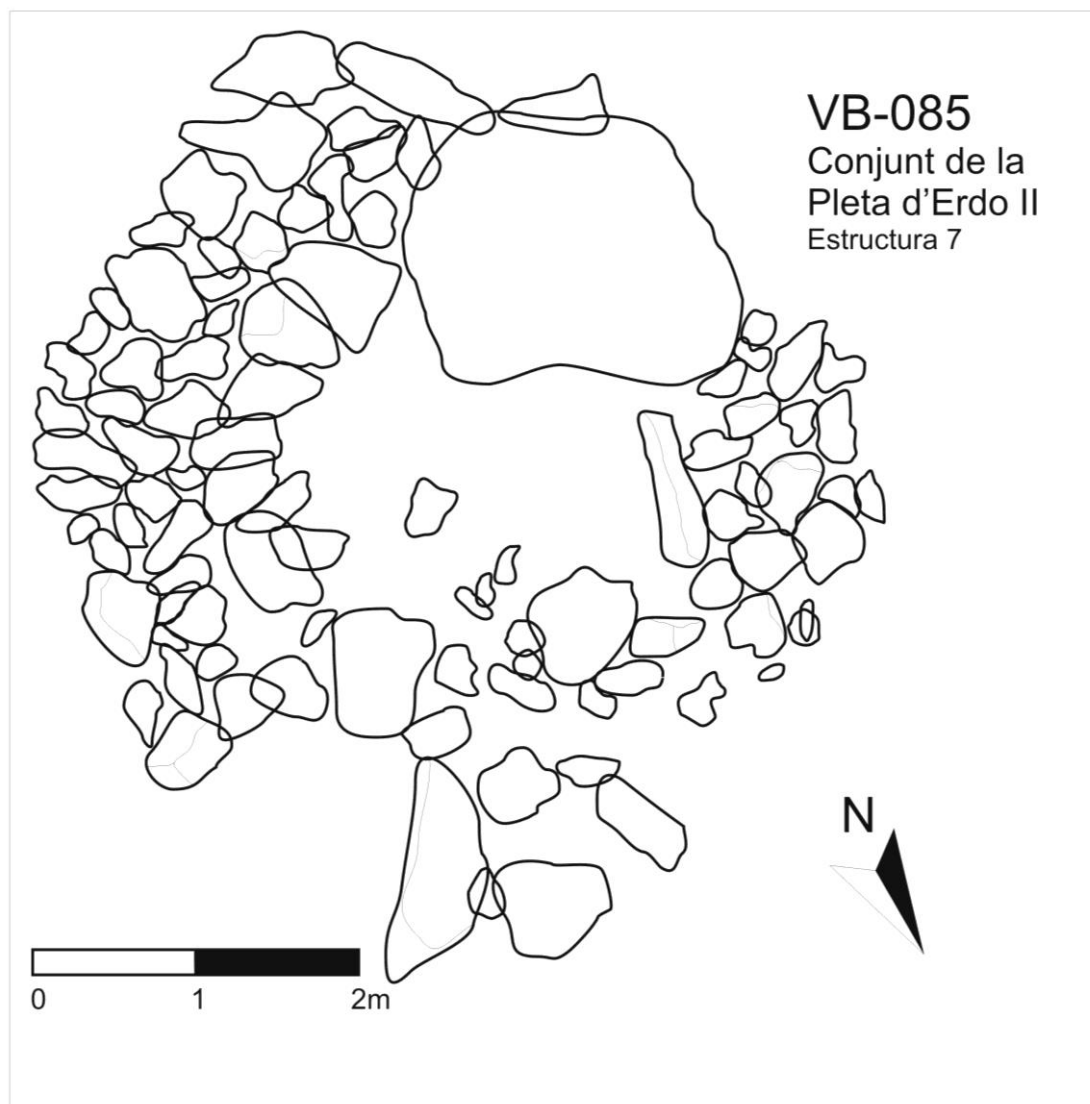

Figura 31: Croquis a escala de l'estructura 7.

Sector inferior

Estructura 8: La tipologia dels murs és similar a les dues anteriors i la seva forma és rectangular (5 x 3.5m)

Estructura 9: aprofita el vessant de la muntanya i té una planta quadrangular. El mur fa uns 0,7m d'amplada per 3,5m de llarg. A l'interior hi ha un petit mur que dividiria l'espai interior tot i que podria ser una fase constructiva diferent. Els murs exteriors estan fets amb pedres més grans, llargues i anguloses però l'estructura sembla contemporània a les tres estructures anteriors.

Estructura 10: possiblement dividida en dos recintes, o dos recintes diferenciats (l'enderroc no permet aclarir-ho) la connexió es troba en un estretament en l'angulació entre la

part més allargada i la més ovalada. L'accés sembla que es trobaria al mur SW i seria esglaonat. El mur nord recolza al vessant creant un petit aterrament.

Estructura 11: A primera vista els murs són de dues filades i amb dues fileres d'alçada en alguns punts del mur extern. Tenen 0,5m d'alçada i 0,7m d'amplada. Per a la construcció dels murs s'aprofiten quatre grans blocs de pissarra i algunes pedres grans tot i que hi predominen les petites i anguloses. El mur nord aprofita el vessant de la muntanya. Podem observar dos recintes circulars que comparteixen un mur extern i amb un pas d'entrada estret orientat al SE. Poden tractar-se de dues estructures separades que comparteixen l'entrada o d'una mateixa estructura que, per algun motiu, divideix el seu espai. Tot i que s'observa enderroc a l'interior d'aquests recintes, no es pot dir que sigui abundant.

Estructura 12: és un gran recinte (mesures veure topo) de forma pseudorrectangular (o aplanada). El mur E recolza a la muntanya i fa servir pedres més grans i anguloses. El mur W, en canvi, està molt més sedimentat, format per pedres més petites i arrodonides. A part dels nivells d'enderroc als peus dels murs, també es veuen grans blocs de pedra enmig de l'estructura, fet que podria indicar un ús ramader de l'espai. A més, també s'observen unes possibles estructures murals amb un alt nivell de sedimentació que divideixen l'espai interior del recinte i que podrien ser d'èpoques diferents. Per la part sud, el mur queda tancat per una paret amb un traçat semicircular.

Recinte central: aprofita els murs externs de les altres estructures. Té una planta força circular amb un tamany considerable i molt sedimentat. El fet que hi hagi poc o gens enderroc fa pensar que es tractaria d'un espai obert o cobert amb materials peribles. Del mur sud al mur nord hi ha un espai buit, però es pot observar un alineament de pedres força grans que potser dividrien aquest espai en dos.

Cal esmentar també la presència d'alguns trams de mur uns metres més a l'E que no defineixen cap estructura clara tot i que la relació d'alguns amb grans blocs erràtics fa pensar en un possible amagatall.

Donada l'existència de diferents tècniques constructives es planteja la possibilitat de l'existència de diferents fases d'ocupació i d'una superposició d'estructures el resultat de la qual és el conjunt de recintes i murs visibles en l'actualitat. Destaca la diferència de les estructures situades a la part oriental, amb menys sedimentació, pedres més angulades i amb una tipologia més variada d'estructures, en front del contorn occidental on les estructures són més regulars en mesures i disposició i s'observa un nivell de sedimentació major. Les pedres d'aquestes estructures, a més, es troben més erosionades i més cobertes pels líquens.

Pel que fa a les tipologies de murs, es podria fer, en un primer moment i a falta d'altres dades, tres agrupacions de les estructures: 1-5, 6-9, 10-12.

VB-086: Conjunt de la Pleta d'Erdo I

Coordenades: 31328457; 4710752

Cotes superior i inferior: 2256m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis, sondeig

Descripció general

Aquest jaciment es localitza a la Pleta d'Erdo, una zona plana al peu del vessant W del Bony del Graller en el curs del riu del Barranc del Montanyó, el qual porta aigua tot l'any, en el seu camí cap al Barranc de Llacs. Envoltada d'elevacions, és una zona amb poca visibilitat on dominen les pastures tot i que també es poden veure alguns pins negres a les zones més rocalloses i de pendents més pronunciats. En alguns punts s'hi veuen grans afloraments de granit i pertot es troben blocs d'esquist de diferents mides que en algun moment es van desprendre del vessant.

Aquest jaciment consta de dues estructures disposades d'E a W. Tot i que no es pot identificar si tenen o no relació, és innegable la seva proximitat, amb una separació màxima de 18'20m. Dues de les estructures se situen en el punt més baix de la vall, mentre que l'altra està en una posició més elevada, sobre un aflorament de granit. L'estructura central és la que està millor conservada, ja que els murs es veuen a primer cop d'ull. La més occidental està coberta per l'herba, fet que dificulta la detecció de restes. Per últim, el recinte oriental no té un perímetre gaire clar degut a la presència de grans blocs que no queda clar si formen part d'aquest o són fruit d'alguna esllavissada.

Descripció detallada

Estructura 1: Aquesta, d'aproximadament 9,8m (N-S) x 10,3m (E-W), no té els límits definits, només són evidents els del N i l'W. El problema dels altres costats es deu a que no està clar si les grans pedres presents al recinte van ser aprofitades per completar el tancat o bé són conseqüència d'una esllavissada posterior. No hi ha dubte que va patir un enderroc dels murs conservats. Les dimensions de les pedres de granit varien entre 0,08 x 0,1m i 0,29 x 0,41m. També s'ha detectat una possible entrada al costat N-E. Aquest espai, de planta ovalada, podria tenir la funció de tancat per al bestiar o de cabana estacional.

Estructura 2: és l'estructura central i millor conservada que sembla ser un recinte semicircular de 19m (E-W) x 10,3 (N-S) m amb uns murs ben delimitats en tots els costats. Per construir-lo s'han fet servir pedres de granit. Els murs estan enderrocats, fet que dificulta identificar la disposició de les pedres. A la zona E el gruix del mur és major, així com la grandària dels blocs (0,36x0,24m) la qual cosa pot ser causa d'una esllavissada en la part superior. En la resta de punts, les pedres tenen una mida aproximada de 0,17,0,1m. A simple vista no es detecta cap entrada. Aquesta estructura podria haver estat un tancat pel bestiar però cal tenir en compte que aquesta hipòtesi no és definitiva. A la zona SE s'ha dut a terme un sondeig per tal de comprovar si la forma del tancat és ovalada o rectangular gràcies al qual s'ha pogut veure que l'estructura, rectangular, recolza sobre el sediment geològic. La manca de materials

arqueològics en el sediment orgànic que s'identifica amb el nivell d'ús del recinte s'ha relacionat amb un possible ús com a tancat ramader.

No s'han trobat materials en cap de les estructures i la cronologia és indeterminada tot i que és possible que l'estructura més gran sigui posterior donat el grau de conservació. De totes maneres, cal tenir en compte les característiques diferents dels emplaçaments de les estructures, de manera que no es pot fer una estimació a partir de la sedimentació dels murs.

Explicació del sondeig

Per tal de determinar si el tancat semicircular adopta o no aquesta forma, i per tal de definir quina era la seva utilitat, s'ha considerat necessari realitzar una cala arqueològica a l'extrem SE, a la cantonada.

Inicialment, un cop delimitat el quadrat de 80 cm de costat, s'ha procedit a retirar la primera capa de vegetació superficial. Després s'ha començat l'excavació a partir de talles de 10 cm. A uns 6 cm de profunditat s'ha trobat un estrat format per grava i pedres de dimensions superiors, semblants a les que formen les parets del tancat. També hi ha pedres de mida mitjana. Al final d'aquest estrat apareix una nova franja de terra, encara amb arrels, més fosca, esponjosa i granulada amb graves de petites dimensions. És possible que la formació d'aquest estrat estigués relacionada amb el moment d'ús de l'estructura com a corral pel bestiar. És un sediment molt orgànic, de color fosc. S'ha detectat la presència del possible angle (gairebé angle recte) al punt on se sospitava que es podria situar la cantonada del tancat.

Per mirar de confirmar-ho, s'ha seguit baixant i s'ha pogut detectar que, el que en un principi s'ha considerat un possible angle, en realitat és més probable que formi part de l'enderroc. Per això, s'ha ampliat la quadrícula 10 cm cap al sud per tal de buscar el mur.

Amb aquesta ampliació s'ha aconseguit trobar l'angle SE del tancat (o això sembla, ja que també podria ser enderroc), uns 10 cm més endins del que inicialment s'havia pensat. D'altra banda, la gran pedra situada en direcció S-N, que apareix a les fotografies inicials de la cala, no forma part del mur: en veure que quedava totalment descol·locada i sense connexió amb els altres rocs s'ha enretirat per obrir la cala 10 cm més en direcció sud.

El mur està format per pedres grans (30-60 cm) i un reompliment de pedres petites (0-30 cm). És possible que s'hagi excavat la darrera filada.

A uns 10 cm de profunditat apareix un nou estrat més groguenc, granulat i més compactat, amb més grava i clastes. Des dels inicis del sondeig fins aquest estrat no antròpic format amb anterioritat a la construcció del tancat no ha aparegut cap resta de material arqueològic. S'ha detectat que el canvi entre els dos estrats descrits coincideix amb la base del mur.

Figura 32: Imatges de la finalització del sondeig: planta (esquerra) i perfil (dreta).

VB-087 Túmul de la Pleta d'Erdo

Coordenades: 31328446, 4710760

Cotes superior i inferior: 2255m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, dibuix a escala

Descripció general

El jaciment consisteix en un cercle de pedres que forma un petit túmul. Per similitud amb altres jaciments s'ha identificat com un "cercle de pedres pirenaic" o *cromlec*. Es troba situada a la Pleta d'Erdo, una zona plana de pastures a la part alta de la Vall de Llacs molt a prop d'altres dos jaciments de funcionalitat ramadera dels que no es tenen evidències que permetin relacionar-los amb el cercle de pedres.

Per facilitar la seva delimitació s'ha practicat una neteja del sediment superficial sense excavar el túmul la qual cosa ha permès delimitar amb claredat com a mínim el perímetre exterior i confirmar que es tracta d'un *cromlec*. Així doncs, per comparativa se li ha assignat una cronologia de la primera meitat del Primer Mil·lenni ANE.

Descripció detallada

El jaciment es troba a la Pleta d'Erdo, una zona plana de pastures situada en la part alta de la Vall de Llacs a 2250m sobre el nivell del mar. La zona es troba envoltada a l'est pel Bony del Graller a l'oest pel Bony Negre i el Bony Blanc i al sud pel Montanyó de Llacs. Des d'allà baixa un rierol permanent que passa a escassos 50m del jaciment. La visibilitat del punt on es troba el jaciment no arriba més enllà de la pròpia pleta d'Erdo i les carenes dels cims que la rodegen, per tant es pot considerar escassa.

Figura 33. Vista general del túmul abans de la seva neteja. Al fons, l'elevació a la falda de la qual es troba VB-085.

Figura 34. Vista general del túmul després de la seva neteja. Al fons, l'elevació a la falda de la qual es troba VB-085.

L'estructura consisteix en un cercle de pedres aïllat. Malgrat trobar-se a escassos metres de dos jaciments ramaders que aparentment tenen una funcionalitat ramadera (VB-085, VB-086), s'ha considerat com a un altre jaciment a causa de la seva tipologia i perquè no hi ha cap indici que permeti associar els dos jaciments propers al cercle de pedres. Les característiques morfològiques de l'estructura coincideixen amb els atributs que defineixen els *cromlecs* o cercles de pedra pirenaics: Existència d'un cercle de pedres exterior que delimita l'estructura amb un diàmetre no superior als 10m i que, en la zona dels Pirineus i les àrees veïnes, habitualment se situa entre els 2 i els 7m (Lopez i Pons, 1995).

Un cop identificada l'estructura i comprovat el seu origen antròpic s'ha practicat una neteja superficial extraient la capa vegetal que el cobria i el sediment postdeposicional existent sobre les pedres que delimiten l'estructura. La neteja ha permès confirmar que l'estructura es tracta efectivament d'un *cromlec* o cercle de pedres pirenaic així com identificar el seu perímetre. S'ha realitzat també un aixecament planimètric mitjançant dibuix tècnic en camp a partir de dos eixos alineats amb els punts cardinals. Posteriorment s'ha digitalitzat el dibuix.

El *cromlec* presenta una forma ovalada definida per un anell de pedra simple amb un diàmetre de 3,9m en l'eix N-S i de 4,3m en l'eix E-W que resulta en una diàmetre mig de 4,1m. S'ha calculat l'àrea de l'estructura amb el programa *Autocad 2007* amb un resultat de 13,75m² d'àrea de l'estructura i 13,1m de perímetre del cercle ovalat. Aquest anell simple s'ha pogut delimitar bé gracies a la neteja i està compost de 43 blocs, la majoria d'aquests blocs fan uns 40x30cm de grandària però existeixen també blocs més petits de 10x15. En tots els casos es tracta de blocs de granit lleugerament angulosos segurament transportats des de les tarteres properes a banda i banda de la Pleta d'Erdo. L'alçat del petit túmul que forma és insignificant, inferior als 10cm i deu ser d'origen postdeposicional i no antròpic.

A l'interior apareixen gran quantitat de pedres també granítiques més petites i més arrodonides. La gran majoria d'aquestes pedres deuen haver estat aportades per la sedimentació. En molts casos resulta difícil saber si són d'aportació natural o formen part de l'estructura. En tot cas, a l'interior de l'anell de pedres sembla existir una possible cista o fossa marcada per blocs d'aproximadament la mateixa mida que els de l'anell exterior. D'aquesta estructura interior únicament es pot identificar amb cert criteri una línia de pedres col·locada en direcció S-N que no queda clar si finalitza al centre o segueix fins a la part nord de l'estructura ja que únicament es poden identificar amb seguretat sis blocs col·locats. Aquest alineament de pedres constituïria la delimitació W de la hipotètica fossa o cista. També hi ha indicis d'un possible anell interior que delimitaria la zona on es troben dipositades les restes funeràries. D'aquesta darrera estructura únicament és possible identificar tres blocs que tancarien l'anell pel costat nord.

Aquesta tipologia d'estructures s'associa a pràctiques funeràries d'incineració i en la majoria dels casos contenen un recipient ceràmic amb les restes del difunt. També s'ha atribuït a aquestes estructures una funció de delimitadors simbòlics del territori situades en llocs elevats o zones de pas (Vegas, 1988). Aquesta segona funció es descarta per la poca visibilitat del lloc on es troba, per tant semblaria més probable que es tractés d'un *cromlec* amb funció funerària que contindria les restes incinerades d'un individu. Tanmateix, sense una excavació en extensió no és possible assegurar la presència d'aquest enterrament en l'estructura.

Figura 35. Dibuix a escala del túmul VB-087

Cronologia: Quan s'han realitzat datacions de C-14 en estructures d'aquesta tipologia als Pirineus Centrals el resultat ha estat entre el segle IX i el V ANE (Lopez i Pons, 1995). Aquesta és la cronologia provisional que se li pot assignar al jaciment per paral·lelisme fins que no es realitzin sondejos o una excavació en extensió.

Vall de Casesnoves

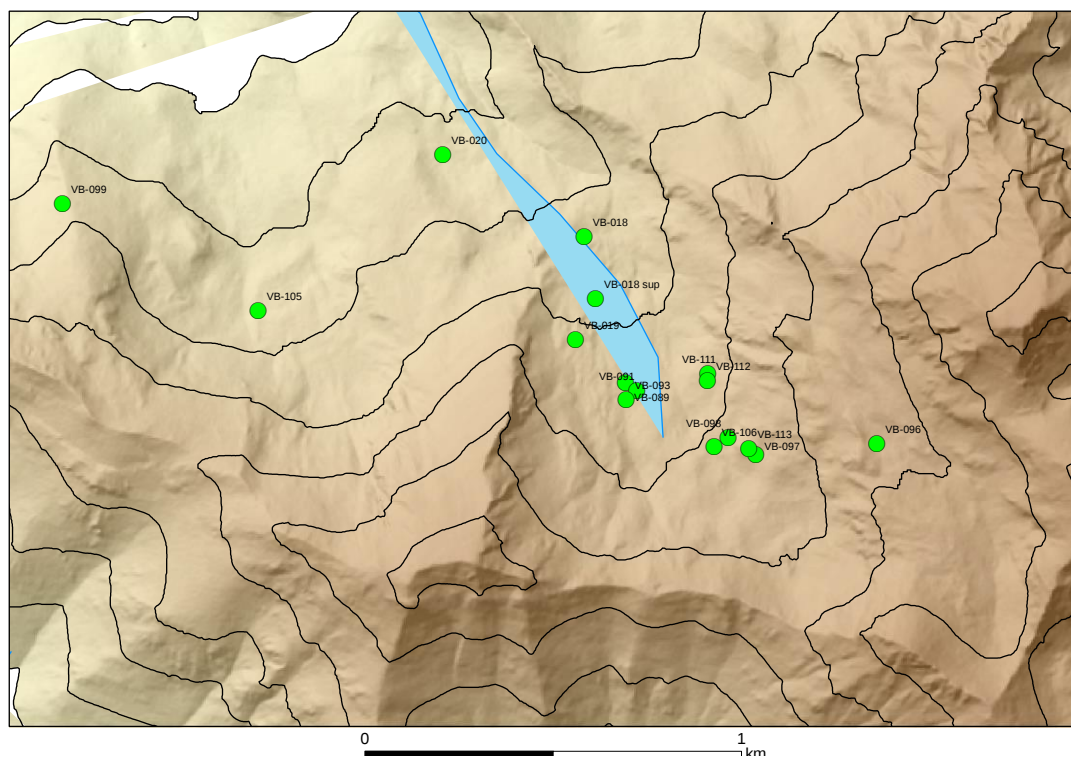

Figura 36. Mapa topogràfic amb la localització dels jaciments del sector Vall de Casesnoves

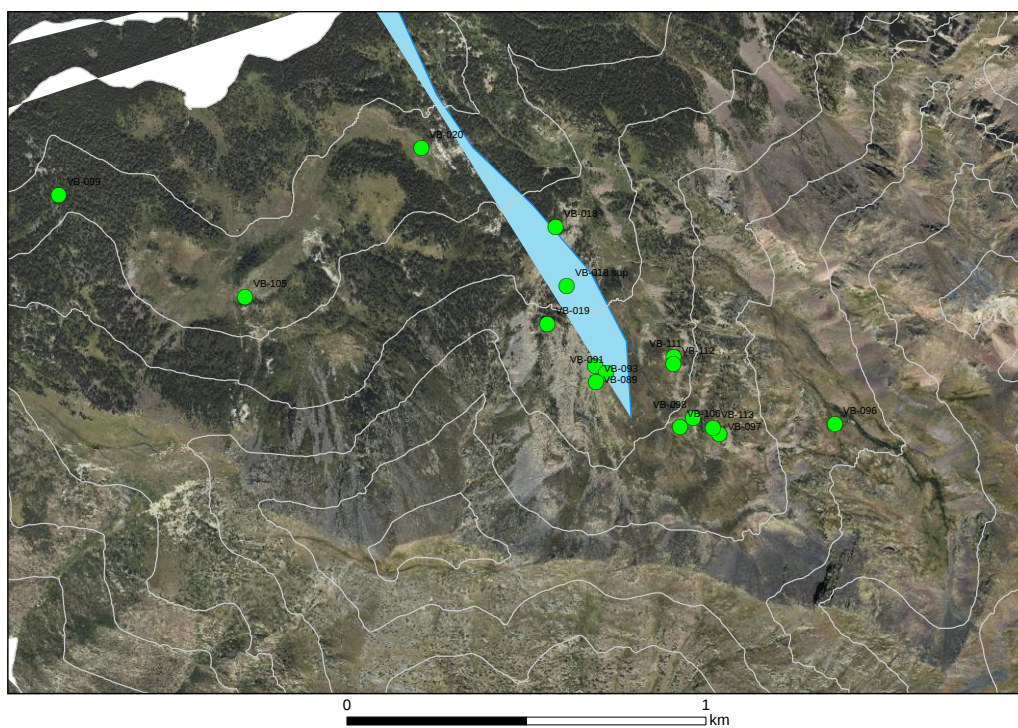

Figura 37. Ortofoomapa amb la localització dels jaciments del sector Vall de Casesnoves

VB-019: Despoblat de Casanoves o Casesnoves (sondejos 1-3)

Coordenades: 31326102; 4711207 (cabana 2)

Cotes superior i inferior: 2240m-2230m (preses el 2004). 2214m (cabana 2)

Any de documentació: 2004. L'any 2011 es realitza una documentació exhaustiva de l'assentament.

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, dibuixos a escala, sondejos a les cabanes

Descripció general:

L'assentament es localitza entre el barranc i la Serra de Casesnoves a l'inici del vessant que s'eleva cap a aquesta última serra. S'arriba a aquest indret des de Taüll a través de l'antic camí de Casesnoves, camí amb moltes evidències d'haver estat utilitzat des de fa segles. S'accedeix al jaciment creuant una petita morrena de grans blocs de granit o esquist que envolta el jaciment per la part sud. El lloc queda en la part obaga del vessant i enmig de l'assentament hi trobem pi negre i abundant neret. Al sud es troba envoltat de prats. La font d'aigua més propera es la riera que baixa de Cometes de Casesnoves, a dia d'avui el seu cabdal no es permanent.

L'assentament es situa en un replà en una ondulació del terreny, les estructures situades més al sud aterrasen el vessant. Les estructures es col·loquen seguint una línia Oest-est de com a mínim 80 metres.

En el despoblat trobem gran quantitat d'estructures la majoria de les quals estan vinculades a la ramaderia. Aquesta descripció només té en compte les estructures que per motiu de temps es van poder documentar, les de la part central de l'assentament. Existeixen més estructures no recollides en aquesta descripció. Concretament trobem un mínim de 1 abríc, 12 cabanes, 14 tancats, 5 estructures d'emmagatzament o caves i 7 estructures de les quals no s'ha pogut determinar la seva funcionalitat. Pel que fa a les cabanes en trobem de dos tipus diferents, per una banda trobem cabanes de planta circular construïdes completament en pedra on podem distingir el tancament en volta (tècnica coneguda com falsa cúpula) molts semblants a les cabanes de pastor tradicionals del Pirineu (Garcia, 2012) i d'altra banda trobem estructures de planta quadrangular aparentment de majors dimensions. Tot i les diferències, la relativa uniformitat del jaciment pel que fa a l'estat de conservació de les estructures ens fa descartar que corresponguin a períodes diferents. Tant les cabanes circulars com els quadrangulars presenten en molts casos cavitats obertes als seus murs d'emmagatzematge i estructures de combustió en algun cas complexes.

Pel que fa als tancats en trobem de diferents mides i sorprèn per l'alçat de les seves parets cosa que els distingeix dels tancats d'altres jaciments. Trobem fins a 5 estructures més petites que els cabanes però que conserven igualment sostre i alguns orificis de ventilació, semblen haver estat construïdes per aïllar el seu interior mantenint-lo fresc, les interpretem per tant com a magatzems o caves possiblement utilitzades en el procés d'elaboració del formatge. El material de les estructures que estan totes construïdes en pedra seca es el calcoesquist.

Per les relacions entre la gran quantitat d'estructures de la que es conforma l'assentament podem distingir varis grups que adossen entre sí i no amb la resta. Per una banda la major quantitat d'estructures es localitza a l'oest. Tot i així l'abundant neret impedeix veure amb

claredat si aquests sectors que hem distingit adossen entre sí o amb les estructures aïllades. La divisió est-oest respon a criteris topològics. Per la uniformitat en l'estat de conservació i la morfologia de les estructures creiem que corresponen totes a un mateix assentament o unitat social.

Per tal d'evitar confusions en d'informació, la numeració de les estructures no s'ha realitzat segons els criteris habituals sinó tal i com es van enumerar a la topografia inicial feta del jaciment.

Tot i que l'abundant neret en dificulta en alguns casos la visibilitat de la planta de les estructures, en general l'estat de conservació es molt bo atesa la seva cronologia. Moltes estructures conserven casi bé la totalitat de l'alçat i algunes conserven la coberta o part de la coberta.

Descripció detallada:

Tot seguit es presenta una descripció dels diferents recintes i construccions documentats al jaciment l'any 2011. Se segueix la codificació que mostra l'aixecament planimètric de les estructures documentades fins el moment. Com hem dit abans no es el total d'estructures que existeixen, queden vestigis pendents de documentar.

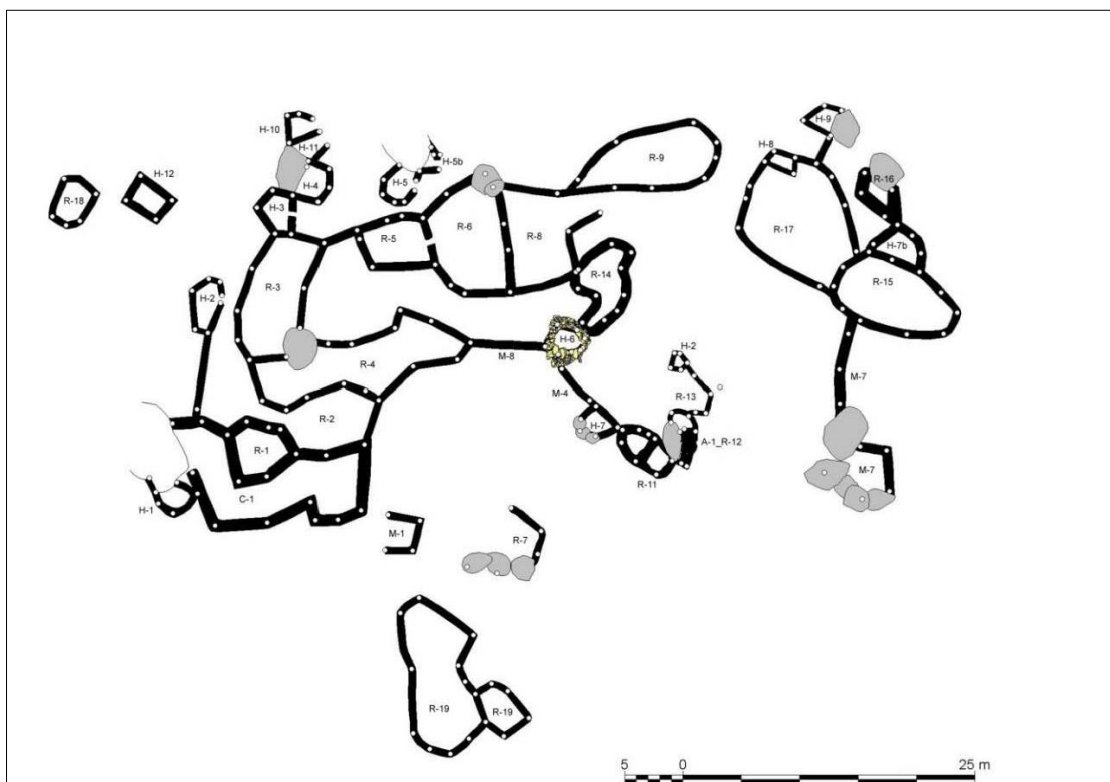

Figura 38. Planta de l'assentament VB-019.

H-6

Situada al sud dels tancats més visibles del jaciment. Es tracta d'una cabana de planta circular amb murs de doble parament ben conservats. Els carreus són lloses d'esquist de 45x20x10cm encara que també trobem algunes lloses més grans de 80x40x15. Els murs tenen un reblliment de lloses més petites i conserven un important alçat d'entre un 1 i 1,60 metres en la part sud. Es conserva part del tancament del sostre i s'observa clarament que feia servir la tècnica de la falsa cúpula. La cabana conserva també el llindar de la porta d'accés que orienta a l'est. A l'interior de la cabana hi ha cert enderroc de lloses d'esquist d'uns 50x40x10cm. Algunes pedres semblen haver estat treballades i adopten formes funcionals.

L'interior de la cabana presenta tres estructures: una obertura a la paret nord interpretada com un armari o lleixa i dues estructures a la paret sud sobre les quals es realitza el sondeig.

La primera estructura l'anomenem Estructura SE, està situada a 25cm sobre el nivell del sol i mesura uns 30 centímetres d'altura en secció 40 de allargada i més de 50cm de profunditat en planta. Està col·locada entre dos grans blocs que formen part del mur de la cabana i es troba revestida de lloses més petites a banda i banda que conformen la paret de la estructura., sobre l'estructura trobem una llosa plana col·locada com a sostre.

La segona estructura l'anomenem Estructura SW i es lleugerament més gran que la primera, fa uns 80cm d'altura i 65 d'allargada en secció i més de 50cm de profunditat en planta. Es situa a la mateixa cota sobre l'alçat de la cabana que l'anterior.

Com a hipòtesi preliminar aquets dos elements s'interpreten com a estructures de combustió. En aquestes estructures s'efectua una neteja i excavació del sediment interior amb l'objectiu d'obtenir mostres sobre les que realitzar datacions absolutes. La intervenció s'anomena Sondeig 2.

T1

Es situa a l'oest de H-6. Es tracta de murs de doble parament amb files i fileres ben ordenades, estan compostos de més de 5 fileres que en algun punt arriben a conservar 130cm d'altura per l'interior i 139cm per l'exterior. El gruix es de 85 cm i estan compostos per carreus grans de 45x50x40cm combinant-se amb altres carreus lleugerament més petits de 35x30x15cm. En algun punt aprofita grans blocs de caiguda natural. En general aquests murs es troben força conservats (1 metre de mitjana aproximadament). No distingim l'accés al recinte. En general els murs estan ben conservats distingint-se clarament la seva construcció. Si que trobem cert enderroc a l'interior desdibuixat per l'abundant neret que es troba a l'interior i que ens impedeix veure-ho clarament.. El mur sud sembla aterassar l'espai interior del R-8. Interpretem l'espai com un tancat ramader malgrat que els seus murs són excepcionalment alts en comparació amb altres exemples d'aquest tipus d'estructures en altres jaciments.

T2

A l'oest del T1 es troba envoltat pel R-4 al nord, el R-3 a l'est i el R-5 situant-se per tant en la part central d'aquest sector d'estructures. Els murs són com els del T1 en quant a tècnica constructiva

i conserven molta alçada (1,35 de mitjana). La part sud-est es troba deprimida respecte a la resta de l'interior del tancat formant una petita fondalada que arriba a estar 2 metres per sota del mur conservat. No distingim l'accés al recinte. Interpretem aquesta estructura com un tancat ramader. En la part interior de T2 en la paret que el separa del R-3 trobem una estructura empotrada al mur amb unes dimensions de 80cm d'alt, 65 d'ample i 78 de fondària. Es possible que es tracti d'una lleixa per a guardar útils o d'una estructura de combustió.

R-5

Separat de T2 per un mur, de fet podem dir que està continguda en aquest. Tots els murs conserven més de 5 fileres clares i com en els altres dos casos són de doble parament. L'alçat conservat està entre el metre i 130cm de mitjana. Conserva un accés que dona al R-6 orientat a l'est de 1,05 d'ample. El seu mur exterior que dona al nord aprofita grans blocs de caiguda natural. Trobem molt més enderroc a l'interior que en els dos anteriors recintes. Com en els casos anteriors, interpretem aquest espai com un tancat per al ramat.

R-6

Es troba situat al nord de T1 i T2 i a una cota inferior, l'alçat conservat dels seus murs es inferior a aquests recintes (uns 70cm màxim en els seus murs est, oest i sud. Trobem un accés al R-5 situat a l'oest però no distingim accés a l'exterior de les estructures ni a R-8. Aprofita dos grans blocs de caiguda natural com a cantonada sud-oest que deixen una petita cavitat a l'interior d'aquesta cantonada. En general l'estructura es troba molt enderrocada cobrint aquest enderroc gran part de l'interior. En alguns punts no es distingeix els murs de l'enderroc. Com en els casos anteriors, interpretem aquest espai com un tancat per al ramat.

R-8

Aquest recinte queda en una cota més baixa que la resta d'estructures i l'estat de conservació dels murs es una mica diferent així com la seva tècnica constructiva. No distingim filades i sembla estar compost d'una sola filera bastant desdibuixada actualment per l'enderroc. Tot i que l'alçat màxim conservat arriba en algun punt al metre en la part interior en general es 30-40 cm tant a l'interior com l'exterior. En general es troba molt enderrocada i la seva conservació es molt més dolenta que la resta d'estructures d'aquest sector.. Trobem un accés al recinte de 1,5 metres orientat a l'est. Com a hipòtesis podem dir que es tracta d'un tancat ramader però en aquesta ocasió no ho observem tan clarament com en els anteriors recintes, podria tractar-se també d'un espai de pas.

R-9

Es tracta d'una estructura situada al nord-est del conjunt i queda a l'exterior d'aquest excepte per un tram de mur que comparteix amb R-8. La tècnica constructiva es també diferent a les estructures centrals, els mur interior es componen d'una sola filera i filera de carreus molt grans (130x60x40cm) mantenint un alçat de 20-40 cm. El seu mur nord aprofita grans blocs de caiguda

natural. L'espai interior està lleugerament deprimat respecte a l'exterior ja que l'alçat del mur nord arriba a 1 metre per la part interior però a 40 cm per la part exterior. Dins i fora d'aquest

recinte trobem poc enderroc fet que fa pensar que l'alçat original no era gaire superior al que observem actualment. Com en el cas anterior interpretem l'estructura com un tancat per al ramat encara que de forma provisional degut a les diferències de morfologia amb la resta de recintes.

R-14

Es tracta d'un recinte format per murs de doble parament ben definits que conserven més de 5 fileres que mantenen 126cm d'alçat i estan compostos de carreus relativament petits d'una mitjana de 45x20x16cm. L'interior de l'estructura està cobert de neret però tot i així hi podem distingir abundant enderroc a l'interior fet que ens fa pensar que l'alçat original era encara més alt. A falta d'altres indicis interpretem la estructura com un tancat ramader.

H-5

Es tracta d'una estructura situada al nord oest del jaciment i que es col·loca de forma exempta a la resta d'estructures del sector. Presenta una planta circular i l'interpretem clarament com una cabana. Les seves parets són de doble parament amb un gruix d'uns 88-89cm i conserven fins a 6-7 fileres amb un alçat interior màxim de 160cm. En algun punt conserva part de la volta del sostre construït mitjançant la tècnica de la falsa cúpula, es tracta d'una cabana molt semblant a les documentades en època etnogràfica (Violant, 2001). Els carreus són de varies dimensions des de 100x80x40cm a 50x30x20 els més petits. L'accés està orientat al nord-est i mesura 70cm. Per la part nord la cabana aprofita un gran bloc geològic.

En el mur oest trobem tres armaris o lleixes, col·locats l'un a sobre l'altre i que mesuren 35x26x20cm, 35x40x20cm i 29x20x25 de fondària, altura i amplada. Aquests "armaris" són semblants als que trobem en altres cabanes del jaciment. Finalment a la paret est trobem un quart armari o lleixa que fa 34cm de profunditat, 28 d'altura i 27 de fondària. En el mur sud-est trobem una obertura a l'exterior de 35x35cm d'altura i amplada.

Troblem també una cavitat a la base del mur nord sota el bloc geològic, la cavitat fa 80cm de fondària i 56cm d'alt, es possible que es tracti d'un espai per a una llar però no observem traces de combustió aparents.

H-5b

Es tracta d'una estructura més petita que una cabana adossada a H-5 que aprofita el bloc geològic situat al nord. Es conserva pràcticament tot el sostre elaborat mitjançant la tècnica de la falsa cúpula. El mur fa uns 90cm de gruix i l'alçat interior es de 1 metre fins arribar al sostre. Els murs estan compostos d'una sola filada de carreus grans sobre els que s'ha col·locat lloses per formar el sostre. L'espai interior es sensiblement inferior a una cabana i trobem una petita lleixa de 26x15x35cm de profunditat, altura i amplada i una petita obertura al sostre que dona al nord. Es tracta d'un espai petit que devia estar tancat i aïllat de la temperatura exterior. Les seves dimensions interiors són massa reduïdes per tractar-se d'una cabana. Ho interpretem com una fresquera o cava per mantenir aliments o material fresc i sec, aïllat de l'exterior potser es tracta d'una cava per assecar els formatges com els descrites per diversos etnògrafs (Chevalier, 2001).

H-3

Es tracta d'un recinte de planta quadrangular a diferencia d'altres cabanes que són circulars. Adossa al sud amb el R-3. Trobem un mur de doble parament amb varies fileres que arriba a fer un alçat de 1,5 metres. Els carreus són grans, d'una mida de 100x50x30cm apuntalats amb carreus mitjans de 50x40x20cm. A l'interior tot i haver enderroc no en trobem tant com en les cabanes circulars. L'accés orienta a l'est i mesura 40cm. El tret més destacable es el forn que trobem a l'interior de doble càmera (veure descripció sondeig 3). La estructura ha estat sondejada. L'interpretem com una cabana encara que de morfologia diferent a les cabanes circulars descrites anteriorment.

H-4

El tancament oest es un gran bloc geològic de caiguda natural. Els seus murs sud i est estan formats per grans blocs de 80x50x30cm falcats amb carreus més petits. La seva planta es rectangular i estreta. L'alçat interior conservat es de 54cm, a l'interior trobem poc enderroc fet que ens fa pensar que els murs no serien gaire més alts que l'alçat actualment conservat. Es una estructura que no sembla una cabana, a tall d'hipòtesis la podem interpretar com un magatzem adossat a H-3.

H-10

Estructura no gaire ben conservada, la seva planta sembla circular, l'accés orienta a l'est i mesura 76 centímetres. El mur oest està format per lloses grans, conserva 1 metre d'alçat i té un gruix de 50 centímetres, en aquest mur tres lloses col·locades formen una cavitat potser per contenir un fogar. Trobem força enderroc al seu interior i lloses planes caigudes del sostre. Interpretem l'estructura com una cabana.

H-11

Estructura petita situada entre H-10 i H-4 i orientada al nord-est, el seu accés mesura 0,88 m. El seu interior mesura 2,3 metres de llarg per 96 cm d'ample. El seu tancament sud-oest es el gran bloc que serveix de mur oest a H-4 i mur nord a H-3. Els murs conserven un alçat fins el que seria la coberta situada a 73 centímetres d'altura. En una de les parets trobem el que seria una possible obertura de ventilació de l'interior. En general els murs estan ben conservats tot i que l'abundant neret de l'interior dificulta una mica la visibilitat de la planta de l'estructura. En una primera observació no hi trobem gaire enderroc. Interpretem l'estructura com una cava o fresquera per guardar algun tipus de producte, potser estava relacionada amb el procés d'assecat dels formatges i estava associada d'alguna manera a la cabana H-10.

H-2

Estructura situada al costat de l'accés a R-2, té un accés orientat a l'est de 0,5 metres. Presenta murs de doble parament formats per carreus de 50x40x30cm amb rebliment interior de carreus més petits de 20x10x15cm. Trobem una cavitat al mur sud que interpretem com una estructura de combustió per les marques de foc que conserva. Té 50cm d'ample, 45cm de llarg i 35cm de profunditat. L'alçat conservat es difícil de veure però manté entre 40 i 60cm segons el tram de

mur. Es tracta d'una estructura molt enderrocada i coberta de neret. Interpretem el recinte com una cabana.

R-3

Recinte amb murs alts i ben conservats de doble parament de 66cm de gruix. L'alçat conservat gira entorn 1 metre arribant fins a 1,5m en algun punt. No distingim l'accés. Molt enderrocada en la part sud-oest en la resta està força ben conservada. Interpretem el recinte com un tancat ramader tot i que no distingim l'entrada.

R-4

Recinte situat al sud de T-2, en una cota més alta i adossat a ell. Els murs són de doble parament i tenen un gruix de 1,5 d'ample. La seva planta es quadrangular, estreta i allargada. No distingim l'accés, ho interpretem com una estructura destinada al ramat, possiblement un tancat però no estem segurs degut a la seva morfologia.

R-2

Recinte situat entre R-4 al nord i R-1 i C-1 al sud i adossa a ambdós, en una cota més alta que R-4 i lleugerament més baix que C-1, aquesta part de l'assentament està situada en la pendent que s'eleva cap al sud en el vessant, les estructures aquí presents semblen aterrar aquest pendent. Pel que fa al recinte segueix la dinàmica de les grans estructures d'aquest sector del jaciment que interpretem com a tancats, trobàvem grans murs de doble parament que en algun punt conserven més d'un metre d'alçat. El mur oest en canvi està format per grans bloc sense que es distingeixin fileres ni filades. L'accés el trobem al nord, al costat de H-2 i mesura 1 metre.

R-1

Recinte de planat quadrangular entre R-2 al nord i C-1 al sud. Trobem murs de doble parament de gran alçat entre 1,5 i 2 metres. L'estructura terrassa l'espai. No distingim l'accés.

C-1

Recinte de planta quadrangular, també allargat i al sud de R-1 i R-2, es la estructura més al sud i a una cota més alta de les estructures adossades que formen aquesta part de l'assentament. Els murs estan formats per grans blocs de 1,5x1x0,5 metres aproximadament, rondant el metre de perímetre, el seu aspecte es desordenat no formen fileres ni filades. Tampoc trobem gaire enderroc a l'interior. No intuïm l'accés. A l'oest limita amb 1 gran bloc geològic que fa de tancament, en aquest bloc trobem un possible gravat.

H-1

Estructura de planta circular amb murs de doble parament. En el seu tancament nord aprofita un gran bloc geològic, el mateix que el tancament oest de C-1. Les parets conserven un alçat de 1 metre. L'interior està cobert de neret però podem distingir lloses caigudes del sostre. Trobem una finestra en una de els parets semblant a les obertures de les cabanes situades al nord de

l'assentament. Per les dimensions, la morfologia de la planta i la tècnica constructiva interpretem aquest recinte com una cabana.

A-1

Abric que aprofita el gran bloc geològic que fa de paret nord a l'estructura H-1, es situa entre H-1 i C-1 i aprofita una cavitat del bloc al que s'hi ha afegit grans blocs. Trobem poc enderroc a l'interior, ignorem la funció d'aquest recinte.

R-19

Recinte de planta irregular, situat al sud de les estructures abans descrites i exempta. Els murs són de doble parament i contenen més de 5 fileres. L'alçat conservat es de 1 metre de mitjana arribant a 1,4 metres en alguns punts. Conserva dos accessos, un accés orientat al nord-oest de 50 centímetres obert en una paret que conserva el dintell i un accés al nord de 30 centímetres. L'interior està cobert de neret i observem cert enderroc entre la vegetació. La mida dels dos accessos i el fet que un estigui adintellat no encaixa amb la morfologia habitual d'un tancat.

H-21

Estructura de planta quadrangular adossada a l'est de R-19. Els murs estan ben conservats, són de doble parament de 60cm de gruix i 4-5 fileres. La seva paret sud, la que té més alçat aprofita un bloc geològic de 1,7 metres d'alt. En aquesta part el mur que recolza aprofitant el bloc arriba a un alçat conservat de 2 metres. La resta de murs alternen blocs grans de 60x40x50cm amb dues fileres de murs amb carreus més petits. El mur nord es el que té menys alçat (1 metre) es per això que pensem que el sostre podria haver estat col·locat pla, a una aigua entre la paret sud i la part nord. L'accés orienta a l'oest i mesura 60cm. A la paret sud trobem un armari o lleixa de 55cm d'altura x45 d'amplada x 60 de fondària. En general trobem cert enderroc cobert de neret. Encara que tingui una morfologia quadrangular i diferent a les cabanes circulars interpretem aquest recinte com una cabana a l'estil de H-3, H-12 o M-1.

M-1

Estructura exempta situada entre C-1 i R-19. La seva planta es quadrangular i les seves parets estan formades per grans blocs que no formen fileres ni filades clares. Tot i així conserven un alçat interior de 80cm. L'accés està orientat a l'oest i mesura 60cm encara que està bastant desdibuixat degut a l'abundant sedimentació, enderroc i neret que ens impedeix distingir la paret oest. En tota l'estructura trobem força enderroc i molt sediment sobretot a l'interior a més del neret present en tot el jaciment.

R-7

Situat a l'est de M-1 es un tram de mur molt expeditiu adossat a tres blocs geològics. Molt enderroc i mal conservat, no podem estar segurs de que formi una estructura.

H-7

Estructura situada al sud-est de H-6 i unida a aquesta per el M-4 (mur 4). La seva planta es quadrangular. En el seu tancament sud aprofita grans blocs geològics. L'accés orienta a l'oest i mesura uns 60cm. Els murs són de doble parament amb les fileres actualment desdibuixades degut a l'enderroc, tot i així l'alçat màxim interior conservat es de 1,5 metres i 1 metre de mitjana. En la paret sud trobem una estructura de fogar amb marques de combustió i una sortida de fum semblant a les de H-6. A l'interior hi trobem molt enderroc. Interpretem amb aquest recinte com una cabana.

R-11

Estructura mal conservada i actualment molt desdibuixada. Un mur petit divideix el seu espai interior en dos àmbits, l'abundant enderroc, la sedimentació i el neret presents ens impedeixen dir més coses sobre aquesta estructura.

R-12

Abric que aprofita un espai que deixa un gran bloc natural. La paret nord consisteix en 5 blocs de aproximadament 90x40x20cm. Sobre aquests blocs es col·loquen altres blocs de 1x0,7 metres que formen el sostre que es conserva casi en la seva totalitat. L'espai interior es de 4x2 metres i l'accés mesura 50cm, està adintellat i orientat al nord. Té una obertura de 50x50 en el sostre. Interpretem aquest recinte com un magatzem destinat a mantenir en un cert aïllament els productes del seu interior, una cava o fresquera.

R-13

Mur entre R-12 i MA-2 que forma un espai poc definit, ignorem si es tracta d'una estructura arquitectònica.

MA-2

Al nord de R-12 i unit a aquesta estructura Es tracta d'una petita estructura de planta circular. Els seus murs estan compostos d'una sola filada i filera i aprofiten algun bloc de caiguda natural. Conserva casi bé tot el sostre excepte la part central, la seva altura interior es de 90cm. L'accés està adintellat, mesura 35cm i orienta al nord-oest. Desconeixem la seva funció, es massa petita per ser una cabana de pastor i la seva morfologia es bastant diferent a la resta de caves.

H-12

Estructura exempta a la resta de construccions de l'assentament. Situada a l'oest de la resta de recintes. La seva planta es quadrangular. Presenta murs de doble parament compostos per grans blocs de 80x60x35cm las que s'hi afegeixen carreus més petits de 30x25x10cm. Conserva un alçat mitjà interior de 1 metre. En el seu interior, en un dels murs trobem un armari o lleixa de 24 cm d'altura, 35cm d'ample i 53cm de profunditat. Trobem força enderroc a l'interior molt sedimentat i també enderroc de carreus petits a l'exterior del mur sud. Interpretem aquest recinte com una cabana encara que de morfologia diferent a les cabanes circulars.

R-18

Estructura també exempta i a l'oest de H-12. Es troba completament coberta de neret i hi trobem dos pins a sobre. El seu estat de conservació es molt deficient, on podem apreciar murs, aquests no fan més de 40 centímetres d'alçat. No sembla una cabana.

R-15

Es tracta d'un recinte de característiques singulars. La seva planta es quadrangular i lleugerament ovalada, més estreta en la part est que en la part oest. L'accés es situa a l'oest i està marcat per carreus escairats amb formes completament regulars a la base clarament diferenciats de la resta de blocs més irregulars. Mesura entorn de 1,5 metres.

L'alçat dels murs fa que aquest recinte es diferenciï clarament de la resta d'estructures, en algun punt arriben a 1,9 metres tot i que la mitjana d'alçat ronda els 1,1 metres en la part exterior i 1,4 en la part interior. En general els murs presenten tres filades excepte el mur est que en presenta dues i estan compostos de carreus mitjans de 60x40x30cm de mitjana reomplerts amb carreus més petits. El mur sud mesura 1,1 metres d'alçat en la seva part exterior i 1,3 en la seva part interior. En el punt més ben conservat arriba a tenir 1,6 metres d'alçat i 10 fileres. La cantonada sud-est manté un alçat de 1,5 metres i no forma un angle recte. En la part on s'estreny mesura aprofita 2 grans blocs geològics i té un alçat de 1,3 metres. El mur nord té un alçat de entre 1,6 i 1,3 metres des de l'interior i sembla que es compona de 9 fileres conservades. Pel que fa al mur est, en la seva part exterior conserva un alçat de 1,1 metres de mitjana i en la seva part interior una mitjana de 1,3 metres arribant a 1,9 metres al centre (14 filades).

En el mur est també trobem una cavitat construïda, potser un magatzem. Té 40cm d'amplada, 60 de llargària i 90cm de profunditat. En aquest sector del mur cal destacar un cercle de pedres que delimita quelcom semblant a un forat de pal, es situa al bell mig del mur est en la seva part interior.

En general l'estructura presenta molt enderroc caigut tant a l'interior com a l'exterior, es per això que sospitem que els murs encara haurien estat més alts i potser la coberta estaria feta en pedra. Tant a l'interior com a l'exterior trobem abundant neret.

Es tracta d'una estructura singular de la qual no trobem paral·lels ni en aquest assentament ni en la resta d'assentaments documentats en les prospeccions al PNAESM. Per una banda no sembla un tancat, corral o estructura per guardar el ramat degut a l'alçat dels seus murs, l'abundant enderroc que ens fa pensar que els murs encara eren més alts i/o tenia coberta. A més presenta elements interiors com la cavitat que no trobem en tancats ramaders. Per altra banda es tracta d'una estructura molt gran per tractar-se d'una cabana. Desconeixem la seva funció. La cronologia de l'assentament, la morfologia de la seva planta i el fet que estigui encarada a l'est recorden a una possible capella o edifici de culte, tanmateix es una hipòtesis agosarada i que necessita de més proves per sostenir-la amb un mínim de rigor.

H-7B

Es tracta d'una estructura adossada al nord de R-15, de planta quadrangular sense que les seves cantonades formin angle recte. L'accés es troba a la cantonada sud-est. El mur nord i el mur oest aprofiten grans blocs per fer la base sobre els que es disposen carreus més petits que semblen escairats, aquests dos murs conserven 1 metre d'alçat, la mitja d'alçat conservat de l'estructura. L'alçat màxim conservat el trobem a la cantonada est amb 9 fileres que arriben a 1,5 metres d'altura. En general els murs tenen dues filades.

A l'interior, en el mur est, trobem una estructura de combustió de 66cm d'alt, 60cm d'ample i 80cm de profunditat. El seus sostre està format per carreus allargats que van de banda a banda de la cavitat. En el mur nord trobem també tres armaris o lleixes més petites enmig de la paret, col·locades de forma paral·lela i separades per dues columnes de pedres. Tots tres armaris fan 40cm d'amplada i profunditat, la seva altura es d'est a oest 27, 25 i 12cm.

Desconeixem la funció de l'estructura, sembla una dependència o espai de treball (a jutjar pel forn i els armaris) vinculat a R-15.

En aquesta estructura s'ha practicat un sondeig amb resultat negatiu (Sondeig 1).

R-17

Es tracta d'un recinte amb una planta de morfologia irregular a l'est de R-15. L'accés el trobem a la banda oest en el suposat "carrer" o Espai 1. Els murs que el tanquen no presenten la mateixa morfologia. El mur nord que no es troba adossat a R-15 es com una feixa que terraplena el desnivell del terreny. La resta de murs estan compostos de carreus grans de més d'un metre d'alt i ample reomplerts de carreus més petits que tanquen els buits que deixen els blocs grans. L'alçat conservat ronda entorn de 1 metre.

En la part central (6,6 metres a l'oest del mur contigu amb R-15) trobem un possible magatzem circular construït amb carreus petits i ben alineats col·locats per formar un tancament en falsa cúpula. L'espai interior mesura 1,2 metres de diàmetre aproximadament. Interpretem aquesta estructura com un magatzem.

Excepte en el cas de la estructura central, desconeixem la funció de la resta del recinte.

H-8

Estructura continguda dintre R-17 a la cantonada nord-oest. . Construïda amb grans blocs (90x60x15cm) amb carreus més petits entre els espais buits. Interpretem aquesta estructura com un possible magatzem.

Espai 1

Aprofitant la cantonada nord-oest de H7B i de R-15 s'intueix la delimitació d'un espai de circulació. El pendent ha estat aterrat i rebaixat per fer-lo més accessible i fàcil de transitar, s'intueixen dues feixes. L'allargada d'aquest espai de circulació es de 12,8 metres en línia recte però la seva amplada no es gaire regular variant entre 2,1 metres en el extrem nord, 0,8 metres

en la part central i 2,8 metres al sud-est. El mur est dona a R-16. R-17,R-15,H7B i H-9 tenen accessos a aquest espai de circulació.

R-16

Estructura força desdibuixada pel que fa a la morfologia de la planta que sembla quadrangular. Per la banda nord aprofita un gran bloc geològic, el mur sud manté un alçat de uns 0,5 metres i no s'intueix gaire enderroc fet que fa pensar que part de l'estructura estaria construïda en material perible. En general el mur aprofita grans blocs de 1 metre d'amplada reomplerts amb carreus més petits. Té un accés a la banda nord-oest que connecta amb l'Espai 1. Desconeixem la funcionalitat d'aquest recinte.

H-9

Es tracta d'un recinte de planta més que tendeix a ser circular. Es troba al nord de la resta d'estructures i limita amb l'inici de l'Espai 1. L'accés està a la seva banda sud i fa 40cm. La banda nord està construïda a partir d'un bloc de 70cm posat horitzontalment i que recolza sobre el mur est. La resta de carreus fan uns 50x20x10cm. En els murs no s'intueixen fileres ni filades clares, en tot cas l'alçat conservat no sobrepassa els 50cm. L'espai interior fa uns 2 metres de diàmetre, trobem molt enderroc a l'interior i a l'exterior fet que ens fa pensar que els murs podrien estar més alts i la coberta podria haver estat construïda en pedra. Interpretem aquest recinte com una possible cabana.

M-7

Estructura mal conservada i amb la morfologia de la planta molt desdibuixada. Consisteix en un mur que tanca un espai entre grans blocs geològics de caiguda natural. Els carreus d'aquest mur són d'una mida mitjana de 80x60x20cm i es un mur d'una sola filada sense fileres clares. Trobem cert enderroc a l'interior però no prou com per pensar que les parets fossin gaire més altes que actualment (50cm aprox.) o que hi hagués coberta de pedra. Desconeixem la funcionalitat d'aquest recinte.

R-20

Es tracta d'un conjunt de murs molt enderrocats que delimiten un espai. Aprofiten algun bloc de caiguda natural. Els mur est fa un gruix de 1 metre i manté també 1 metre d'alçat- Existeix un accés a la paret oest. A l'interior hi trobem molt enderroc, molt més del que es habitual en un tancat ramader. Desconeixem la funcionalitat d'aquesta estructura, es possible que tingués un us ramader però com ja hem dit trobem molt enderroc que ens fa pensar en una estructura arquitectònicament més complexa que un tancat.

Figura 39: Vista general del despoblat. Les fletxes assenyalen els emplaçaments de les cates realitzades.

Descripció de les cates efectuades.

Sondeig 1

Es localitza a l'interior del recinte H7b, el qual es troba adossat a l'estructura singular R-15. S'ha escollit la cavitat que deixa la paret a ran de terra i que en un principi es va interpretar com un possible forn.

Abans de començar s'ha fotografiat la zona del sondeig, plena de neret, i s'ha netejat. Un cop treta la vegetació s'ha vist que apareix tot d'enderroc. S'han fet fotografies i un dibuix.

Es treuen algunes pedres per tal de continuar. Són lloses planes de pissarra iguals que les que es poden trobar per tot el jaciment. A sota d'aquestes lloses apareix el nivell 1 i una altra pedra que s'afegeix al primer dibuix amb una línia discontinua.

Nivell 1: Està format per un sediment fosc i flonjo amb restes de pinassa i neret sec. També hi ha molsa i entre el sediment apareixen clastos angulosos de pissarra. Sota aquest nivell apareixen més pedres. Es neteja per veure si formen alguna estructura. Sembla que el nivell segueix per sota de la pedra plana dibuixada en línia discontinua, de manera que es fotografia per treure-la. Segueix apareixent el sediment marró fosc amb matèria orgànica barrejat amb laminetes i clastos petits de pissarra.

Nivell 2: Apareix per sota del nivell 1 i està format per un sediment marró clar que sembla que continua per tot l'espai del sondeig. Es prenen les cotes respecte del punt de recolzament del metre rígid. Aquest sediment és una mica més sorrenc que l'anterior amb petites clastes anguloses de pissarra. S'interpreta que aquest també és un nivell d'enderroc ja que segueixen apareixent pedres de mida similar a les que conformen la paret de la cabana.

Amb l'aparició del que sembla una llosa caiguda es valora la possibilitat d'un canvi de nivell per la qual cosa es ressegueix aquesta per definir-ne bé la seva disposició que, juntament amb el color marró clar, característic de la sedimentació natural, s'ha interpretat com el nivell geològic. Hi apareixen grans blocs, similars al que conformen el murs de la cabana, que deuriem pertànyer a la tartera propera al jaciment.

Un cop finalitzat el sondeig, es considera que la llosa plana apareguda en el nivell 1 (dibuixada en línia discontinua a la planta) hauria marcat el nivell de paviment de l'estructura però que en tractar-se d'una única llosa sense connexió aparent amb altres elements estructurals, en el moment del seu aixecament s'ha considerat enderroc.

S'han pres mostres d'unes taques de color blau que hi ha en una de les pedres de la paret de la cabana, per sobre del sondeig i se n'ha pres una fotografia. No se sap de què es pot tractar tot i que podria ser natural.

Figura 40: Vista de l'indret on es va realitzar el sondeig abans (a) i després (c) de la neteja i planta del nivell 1 (b).

Sondeig 2

El sondeig es duu a terme a la cabana 2 del jaciment de Casesnoves. Aquesta cabana es situa al sud dels tancats més visibles del jaciment. Es tracta d'una cabana de planta circular amb murs de doble parament ben conservats. Aquests murs conserven un important alçat d'entre 1 i 1,60m en la part sud. A l'interior de la cabana hi ha cert enderroc de lloses d'esquist d'uns 50x40x10cm. L'interior de la cabana presenta tres estructures: una obertura a la paret nord interpretada com un armari o lleixa i dues estructures a la paret sud sobre les quals s'ha realitzat el sondeig.

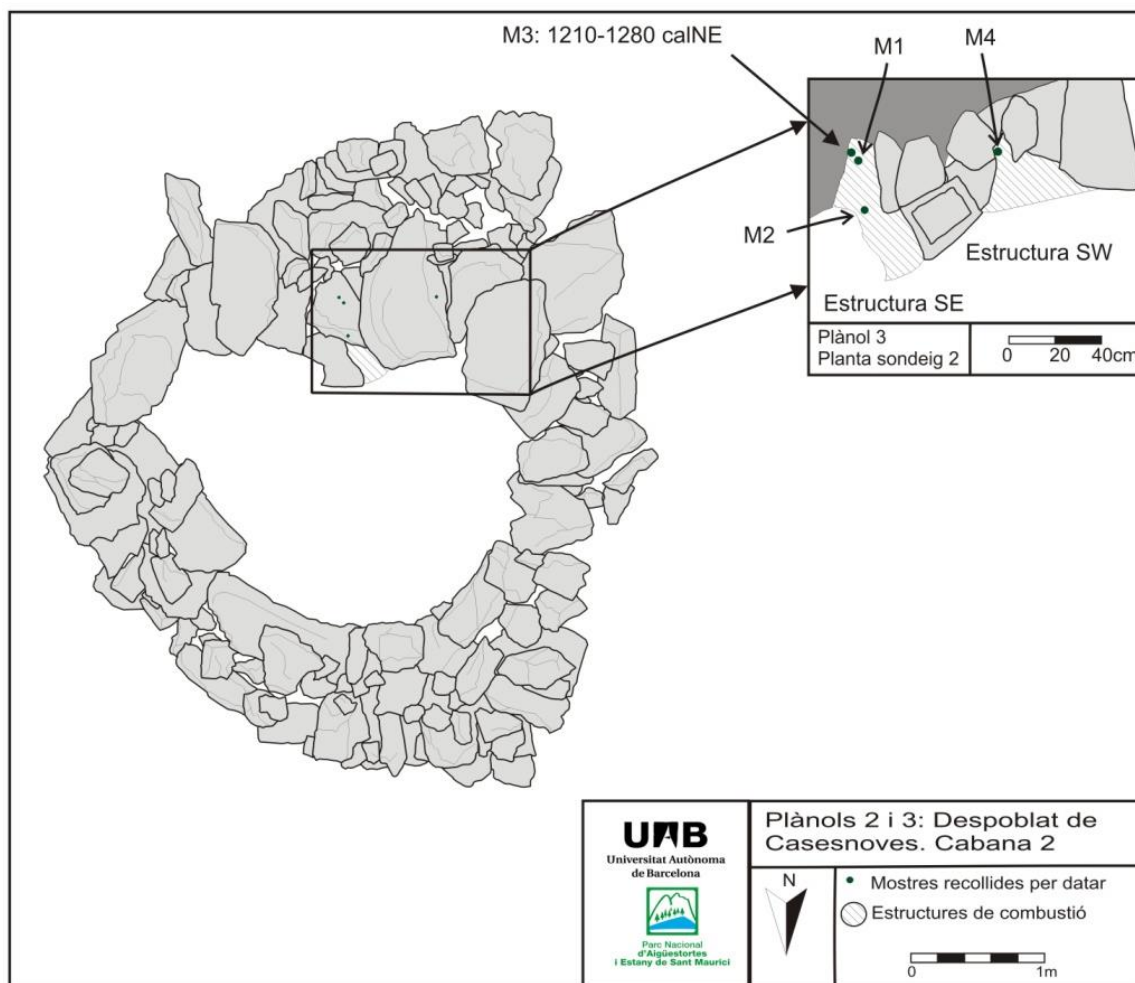

Figura 41: Planta de la cabana 2 i amb la localització de les estructures de combustió on es realitza el sondeig

La primera estructura s'ha anomenat Estructura SE, esta situada a 25cm sobre el nivell del sòl i mesura uns 30cm d'alçada en secció, 40cm de llargada i més de 50cm de profunditat en planta. Esta col·locada entre dos grans blocs que formen part del mur de la cabana i es troba revestida de lloses més petites a banda i banda que conformen la paret de l'estructura. Sobre aquesta apareix una llosa plana col·locada com a sostre.

La segona estructura s'ha anomenat Estructura SW i és lleugerament més gran que la primera, fa uns 80cm d'alçada, 65cm de llargada en secció i més de 50cm de profunditat en planta. Es situa a la mateixa cota sobre l'alçat de la cabana que l'anterior.

Com a hipòtesi preliminar aquets dos elements s'interpreten com a estructures de combustió.

Tipus d'intervenció

La intervenció es planteja bàsicament com una neteja del sediment contingut en les dues estructures. Prèviament es realitza un desbrossament i neteja general de l'interior de la cabana.

Objectius de la intervenció

El sondeig es realitza amb la finalitat d'obtenir mostres de carbons continguts en el sediment. Les mostres de carbons recollides serviran per efectuar datacions absolutes que permetin informar com a mínim de la cronologia d'abandó de la cabana. Es parteix de la premissa que la cronologia obtinguda de la cabana pot ser representativa del jaciment. Un objectiu secundari del sondeig és confirmar si les estructures on s'ha intervingut són efectivament estructures de combustió.

Metodologia de la intervenció

Abans de començar a intervenir en les estructures es realitza un desbrossament de l'interior de la cabana i es neteja l'enderroc.

La intervenció en sí consisteix en la neteja del sediment contingut en les estructures SE i SW anteriorment descrites, es tracta per tant d'un sondeig molt localitzat i restringit a aquestes estructures. En principi es considera un sol nivell per estructura donat que es tracta de contextos tancats, continguts en estructures que es creu que haurien estat destinades a la combustió. Tot el sediment es garbella. Es realitzen també fins a tres representacions de la cabana: un dibuix en planta de la cabana, un secció de la paret sud i una planta de les dues estructures.

Descripció dels nivells

Estructura SE: Conté un sediment llimós, fosc i poc compacte. Entre el sediment apareixen pedres petites amb evidències clares d'haver estat exposades al foc. Algunes d'aquestes pedres són de quars, material que no es troba pels voltants del jaciment. El sediment presenta una profunditat d'uns 4 centímetres i està present en tota l'àrea de l'estructura. Apareixen alguns fragments de carbó, en major quantitat cap al fons de l'estructura.

Un cop retirat el sediment, queda al descobert un nivell de lloses col·locades. L'estructura té una obertura al fons que connecta amb l'estructura SW i presenta també un conducte vertical per evacuar aire a l'exterior.

Es confirma que l'estructura SE tenia una funció de combustió, el sediment excavat en el seu interior correspondria a les restes d'aquesta combustió.

Estructura SW: Hi apareixen gran quantitat de clastes de diferents mides a l'interior, les més abundants tenen una mida de 10 x 15cm aproximadament. En els primers centímetres entre les clastes apareix un sediment llimós fosc que no arriba a formar paquet per la gran quantitat de clastes. A uns 20cm per sota, la quantitat de clastes es redueix i el sediment ja forma un paquet però segueix mantenint la mateixa composició.

Apareixen alguns fragments de carbó en el fons de l'estructura.

Un cop retirades les clastes i el sediment queda al descobert un nivell de lloses col·locades. També es pot apreciar al fons la connexió amb l'estructura SE que forma una petita volta i el conducte d'evacuació d'aire anteriorment descrit.

La funcionalitat de l'estructura SW no és tan clara com la SE, connecta amb aquesta però no presenta evidències tan clares de combustió, el sediment en aquesta estructura estava cobert per gran quantitat de clastes que poden ser d'enderroc.

Mostres recollides

En total s'han pres quatre mostres per a datació absoluta. Les tres primeres provenen de l'estructura SE i la última de l'estructura SW.

La mostra 1 es recull a l'interior de l'estructura SE a 1,5 cm de profunditat (100, 5 sobre la secció dibuixada). La mostra 2 es recull a 2cm de profunditat (101 sobre la secció) més cap a l'exterior de l'estructura. La mostra 3 es recull en la part més interior del forn a la mateixa cota que la mostra 1.

La mostra 4 es recull en l'estructura SW, entre el sediment situat sota l'acumulació de clastes, la seva profunditat es de 126cm sobre el dibuix en secció.

Breu interpretació

El sediment recollit s'interpreta com a resultat de la última combustió realitzada a la cabana, el resultat de les datacions, per tant, informa del moment d'abandó de la cabana.

En quant a les estructures, per la connexió observada funcionaven alhora i probablement s'utilitzaven per a la mateixa activitat. Les traces de combustió observades i els carbons trobats en la estructura SE fan pensar que era un element utilitzat per a combustió. Altres elements estructurals com el conducte d'evacuació ho reafirmen. En canvi, la funció de l'estructura SW no és tan clara, connecta amb la SE però les traces de combustió no són tan evidents doncs el volum de carbons recuperats és menor.

Datació absoluta:

S'ha procedit a datar la Mostra 3, procedent de l'estructura Sud-est. La mostra consistia en un fragment de 0,25 gr. d'un carbó de *Pynus silvestris/uncinata*. Prové d'un dels darrers moments d'utilització de la llar de foc enclastada en el mur de la cabana previ al seu abandonament.

- Codi del laboratori: Beta-323404
- Resultat (bp): 790 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 1215-1280 calNE

El resultat situa de forma clara l'abandonament de la Cabana 2 en el s. XIII i, més probablement, pels voltants del seu segon terç (entre 1227 i 1260 calNE). En la mesura en que la cabana C-2 reproduïx el patró arquitectònic recurrent en els espais d'hàbitat de l'assentament, la datació possiblement pot extrapolar-se al conjunt de l'assentament, per bé que pugui tenir episodis progressius d'abandonament.

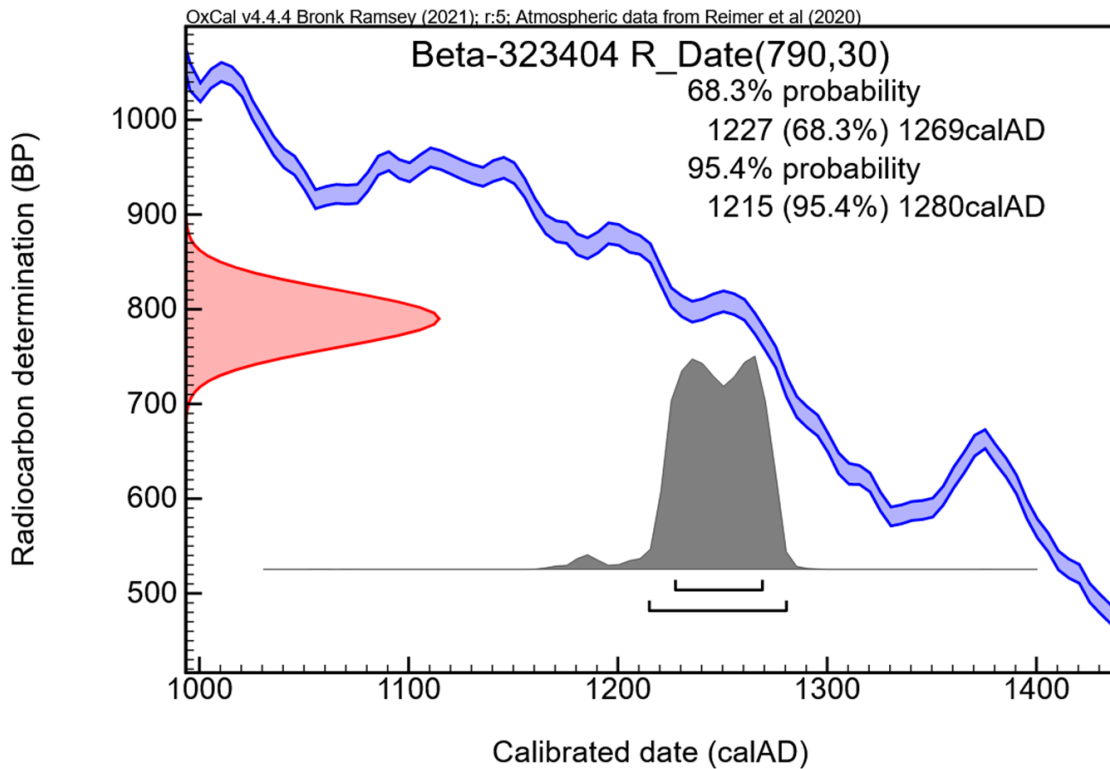

Figura 42. Calibració de la datació BETA-323404.

Figura 43. Vista general i de detall de les estructures sondejades.

Sondeig 3.

Localització del sondeig

El sondeig es localitza a la cabana H-3 just davant d'una estructura amb dues cambres que s'han identificat com un forn.

Objectius:

1. Aconseguir mostres per a realitzar datacions absolutes que puguin informar de la cronologia de l'estructura i, per extensió, del jaciment VB-019.
2. Comprovar l'existència de fases anteriors d'ocupació de l'estructura.

Metodologia

La intervenció consisteix en la neteja de la base del forn i la realització d'una cala de 1m per 90 cm aproximadament un cop acabada la neteja. Tot el sediment es garbella.

Figura 44: Vista de l'estructura sondejada a la cabana H-3 abans (a) i després de la neteja de neret (b).

Descripció

Neteja: Es netegen les cambres de l'estructura i la seva base deixant al descobert l'enderroc i l'humus. Aquest es troba majoritàriament a la part inferior. Amb aquesta neteja no s'ha trobat cap material arqueològic. S'ha procedit a aixecar les pedres de l'enderroc davant del forn. Un cop retirades les pedres s'ha individualitzat el nivell de paviment i es procedeix a excavar-lo.

Nivell de paviment: L'estrat de paviment està compost sobretot de pedres d'esquist i està amortitzat amb algunes clastes provinents del mur.

Es prossegueix amb la fotografia de l'estrat un cop s'ha desmuntat el paviment, s'ha deixat un testimoni a la zona sud. Durant l'aixecament de les pedres del paviment s'ha trobat una gran quantitat de carbó. Aquest carbó s'ha recollit i una part s'ha mostrejat per a obtenir mostres per

a datacions absolutes. En aquest punt s'ha dividit el sondeig en dos parts i s'ha decidit excavar només el costat nord de la gran pedra provinent de l'enderroc del forn.

Nivell 3: Sota el nivell de paviment s'han trobat carbons i pedregar. S'han trobat també tres pedres de mitjanes dimensions de les que s'ignora si estan col·locades de forma natural, son enderroc o podrien formar part d'una estructura anterior. S'ha documentat mitjançant fotografia i dibuix en planta, el sondeig s'interromp aquí degut a que ha finalitzat el temps previst per a la intervenció.

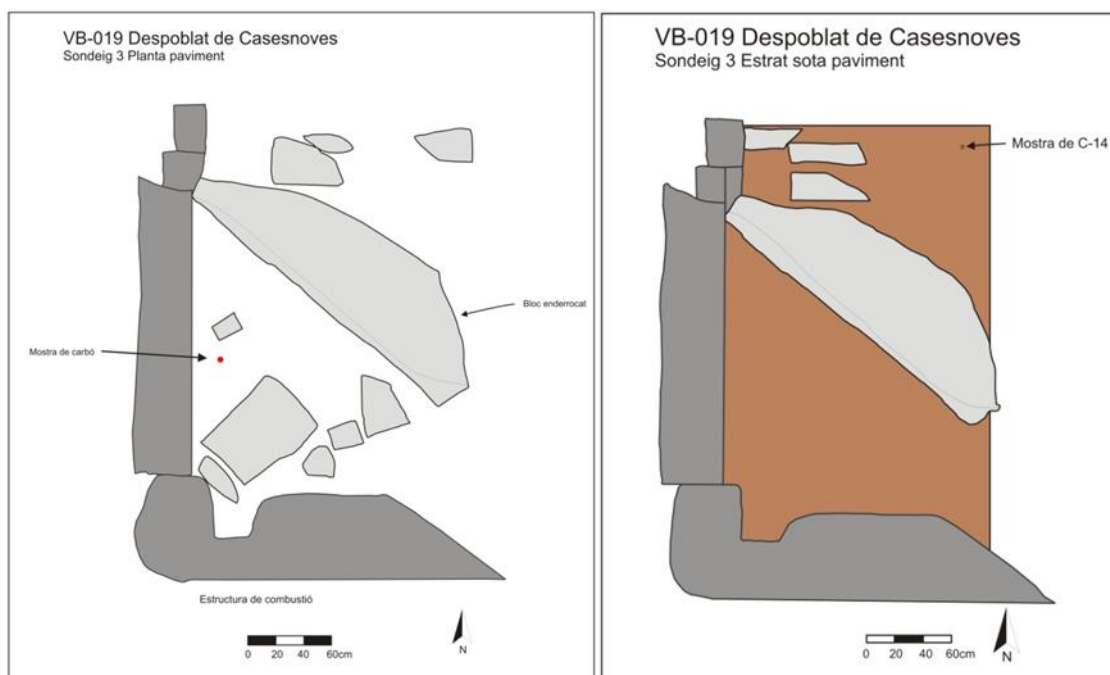

Figura 45: Plantes dels nivells de paviment (esquerra) i sota paviment (dreta).

Datació absoluta:

S'ha procedit a datar un carbó de grans dimensions (3,23 grams) de *Pynus silvestris/uncinata* aparegut al Nivell 3, a l'estrat per sota del paviment més antic de la construcció. Tot i que existeixen certes reserves, tant per la manca de definició clara d'un context com per passibilitat de que es tracti d'una arrel cremada, es decideix procedir amb la datació per tal de disposar d'una segona dada per al jaciment.

- Codi del laboratori: Beta-323405
- Resultat (bp): 450 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 1215-1280 calNE

El resultat situa l'antiguitat de la mostra en el s. XV i, més específicament, en el seu segon quart. La datació és incongruent amb l'obtinguda en la cabana C-2 i, d'altra banda, cau fora dels

interval·s cronològics definits al PNAESM per aquest tipus de jaciments. Aquests fets, junt als dubtes sobre el context i la significació de la mostra, aconsellen descartar per ara aquest resultat.

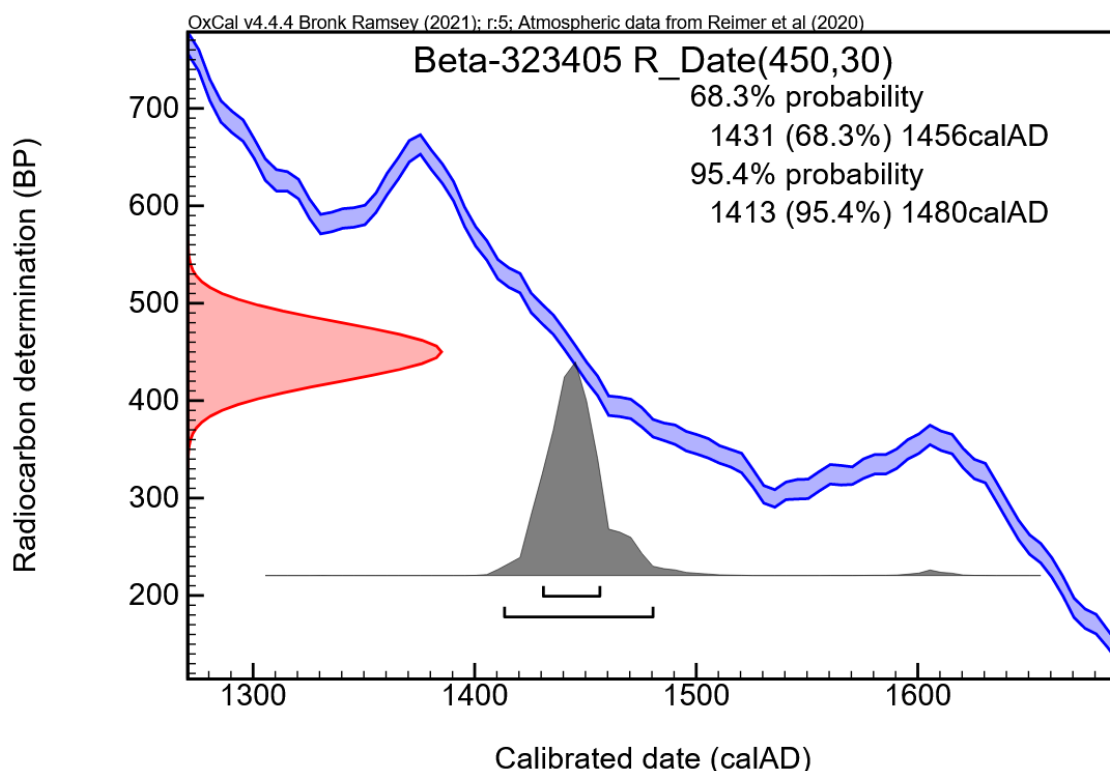

Figura 46. Calibració de la datació BETA-323405.

VB-089: Cabana de les Cometes de Casesnoves

Coordenades: 31326235; 4711091

Cotes superior i inferior: 2248m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general:

El jaciment està format per una petita cabana circular que presenta un estat de conservació força bo i malgrat cert enrunament, l'estructura és perfectament identificable. El jaciment es situa en una zona de prats, en un lleuger pendent que forma el llit d'un rierol actualment sec a l'indret conegut com a Cometes de Casesnoves. Al nord, i en una cota lleugerament més alta, es troben els jaciments VB-091 i VB-093 també en lleuger pendent.

La cronologia de la cabana és desconeguda però les seves característiques arquitectòniques s'assemblen molt a les cabanes tradicionals de pastor de l'edat moderna i contemporània.

Figura 47: Vista general i alçat del parament interior del mur N.

Descripció detallada

S'arriba al jaciment des de la vall de Casesnoves pujant cap a la Collada del Bony Blanc poc després de passar el jaciment VB-019. L'estructura es troba a la part baixa d'un tossal en un lleuger pendent sobre el llit del que devia ser torrentera o rierol que forma una petita depressió entre aquest tossal i el Serrat del Comptador. Actualment, però, no hi corre l'aigua com a mínim de forma permanent. Les restes es situen just a la base d'un tarter que cobreix el vessant de l'esmentat tossal. La resta de l'indret és una zona de prats excepte en la part alta del serrat on

es veuen alguns afloraments de pi negre. En trobar-se en el vessant, el jaciment disposa de bona visibilitat sobre la vall de Casesnoves.

El jaciment consisteix en una única estructura aïllada tot i que no es pot descartar que tingui relació amb VB-091 i VB-093 ja que aquests es troben a poca distància i presenten unes dimensions semblants així com una tècnica constructiva i morfologia de la planta molt similar.

L'estructura presenta una planta clarament circular i una morfologia que fa que s'identifiqui sense dubtes com una estructura d'hàbitat. Està construïda en pedra seca. El seu espai interior fa un diàmetre aproximat de 2m i el mur és de doble parament amb un gruix aproximat de 70cm. En el cantó N-W aprofita un bloc natural. Es conserven varies filades que conformen un alçat d'aproximadament 50cm en la major part del mur. L'estructura presenta cert enderroc molt sedimentat especialment a la part externa del mur. A l'interior no es veuen traces de sostre de llosa i tampoc s'aprecia amb claredat on estava situat l'accés a la cabana.

Les dimensions de la cabana, la morfologia de la planta i la tècnica constructiva recorden molt a les cabanes de pastor tradicionals documentades etnogràficament. És per això que se li pot assignar de forma preliminar una cronologia no anterior a l'inici de l'Edat Moderna o finals de l'Edat Mitjana (Segles XV-XVI).

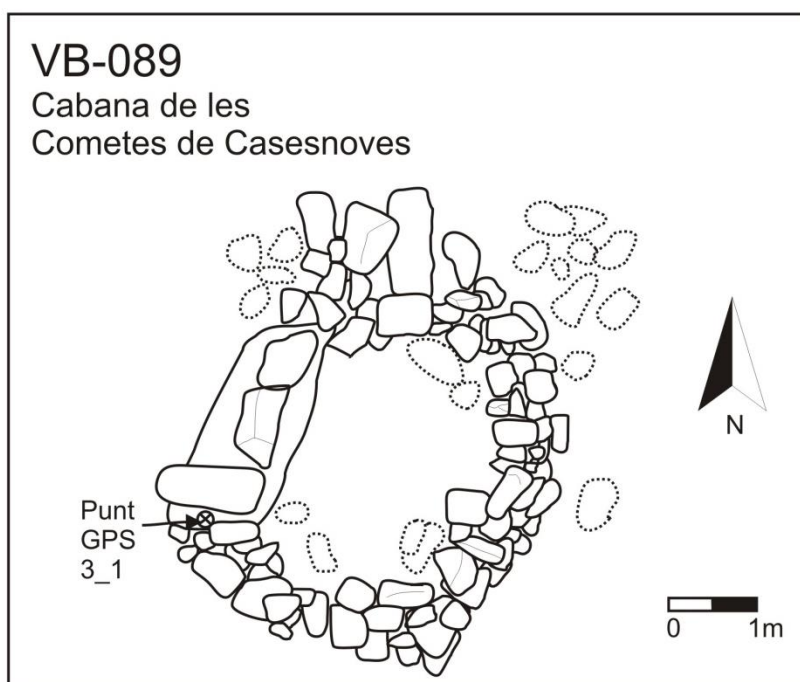

Figura 48: Croquis a escala de la cabana VB-089

VB-091: Cabana II de les cometes de Casesnoves

Coordenades: 31326235; 4711070

Cotes superior i inferior: 2252m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

Es tracta d'una estructura circular que s'interpreta com una cabana però el seu alt nivell d'enderroc impedeix confirmar-ho i veure bé la seva planta. El jaciment es localitza en una zona baixa de vessant amb bona visibilitat sobre la Vall de Casesnoves, a pocs metres al S-W del VB-089.

La cronologia del jaciment és desconeguda però degut a la seva semblança en morfologia i dimensions al VB-089 se li pot assignar de forma provisional la mateixa cronologia (entre el final de la Edat Mitjana i el segle XX).

Descripció detallada

Els vestigis arqueològics es troben a poc metres al S-W del VB-089 i en una cota lleugerament més elevada. Es situen en la part baixa d'un tossal en un lleuger pendent, a la base d'un tarter, el punt on es troben disposa de molt bona visibilitat sobre la Vall de Casesnoves.

El jaciment està conformat per una estructura circular i un acumulament desordenat de pedres que podria haver estat un mur. Ambdues estructures es troben molt enderrocades i és complicat veure bé la seva planta.

La primera estructura presenta una planta circular encara que el seu espai interior resulta més aviat ovalat. L'interior mesura aproximadament 1m d'ample i 3m de llarg i, en total, l'estructura mesura 4m de llarg per 3,5m d'ample. Tot i així aquestes dimensions s'han de llegir amb precaució perquè l'alt nivell d'enderroc fa difícil veure bé la morfologia real de la planta. El mur no conserva fileres ni filades clares. El gruix del mur podria haver estat de 1m aproximadament, esta construït en pedra seca amb carreus de 45x30x20 cm aproximadament. L'estructura presenta certa sedimentació. Per la seva morfologia, volum d'enderroc i mida dels carreus és molt possible que hagués estat un mur de doble parament amb un alçat important amb el mateix sistema constructiu que les cabanes tradicionals de pastor. S'interpreta, doncs, l'estructura com una cabana. No presenta traces de sostre de llosa.

A 1m al W es veu un acumulament desordenat de pedres, possiblement un mur. Aquesta possible estructura mesura uns 3,2m de llargària per 1,2m d'amplada, la mida dels carreus és la mateixa que l'estructura circular.

S'han considerat les dues estructures com a un jaciment aïllat però per la proximitat en l'espai, el sistema constructiu i la morfologia de la planta és possible que tinguessin relació amb VB-089 i VB-093. En tot cas, es pot considerar que l'estructura circular és una cabana de la mateixa tipologia que VB-089 i, per tant, se li ha assignat de forma provisional una cronologia no anterior al segle XV.

Figura 48: Vista general de la cabana VB-091

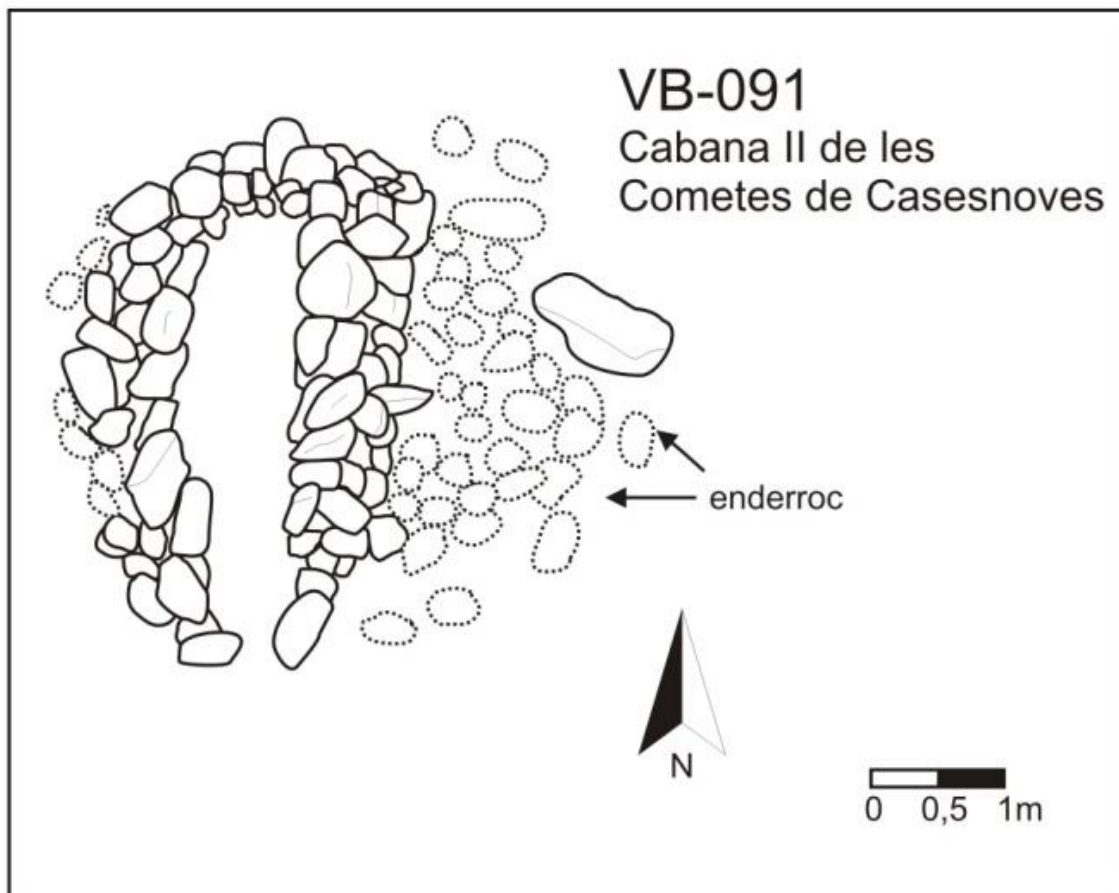

Figura 49: Croquis de la cabana VB-091

VB-093: Conjunt de les Cometes de Casesnoves

Coordenades: 31326237; 4711047

Cotes superior i inferior: 2251m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

Aquest conjunt se situa a la part baixa del vessant W de la vall de Casesnoves, a pocs metres al SW de VB-091, en una zona de relleu ondulat i a tocar de la tartera que ocupa gran part del vessant. L'altra part està ocupada per les pastures i el ginebró. En les zones més rocalloses i una mica més altes també es poden veure alguns pins negres. Degut a la seva localització el jaciment gaudeix de força visibilitat sobre la vall.

Es tracta d'un conjunt constituït per dos tancats i una cabana. El primer tancat és de grans dimensions (12x6,5m) i en la seva part W se li adossen la petita cabana i el segon tancat, més petit. Aquestes dues estructures són de forma circular mentre que el tancat més gran té una planta irregular.

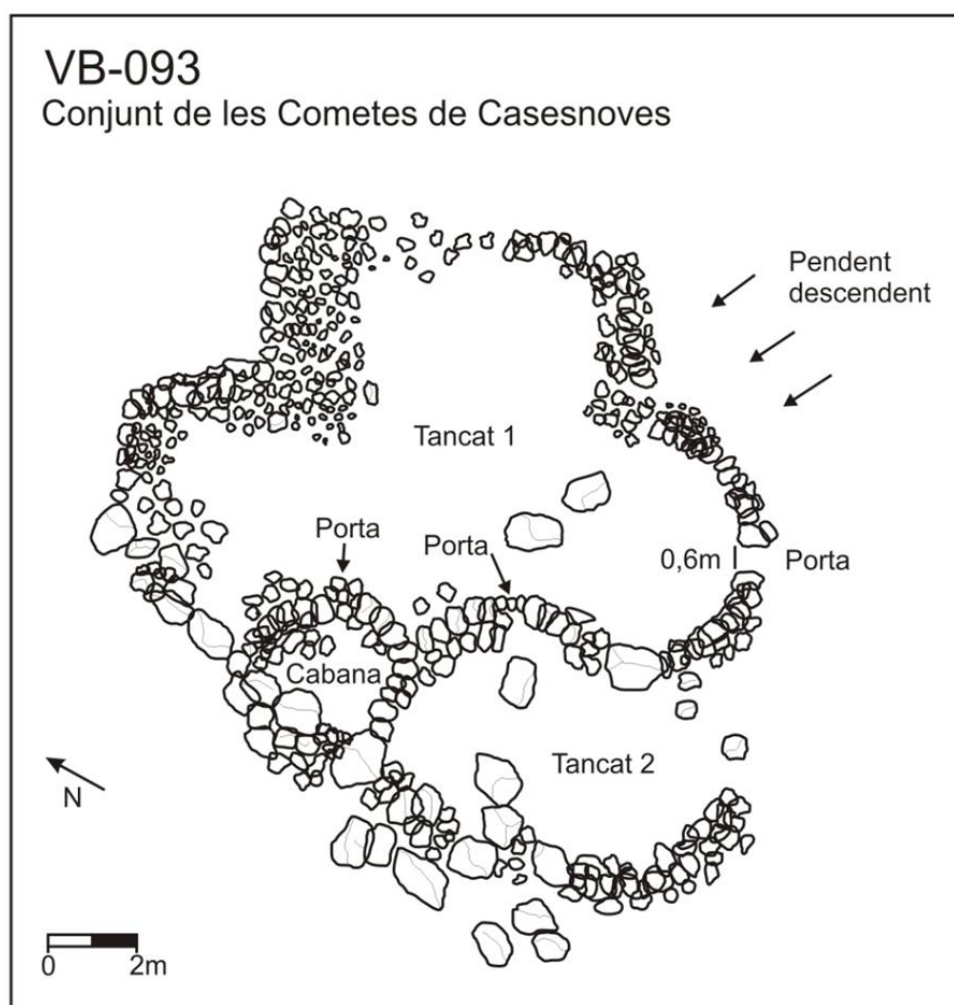

Figura 50: Croquis del conjunt VB-093

Descripció detallada

Els murs de les tres estructures estan constituïts per blocs de pissarra de dimensions mitjanes, tot i que també s'aprofiten, en alguns casos, blocs naturals (part W de la cabana i tancat petit). Els murs, majoritàriament, són d'una filada amb blocs de pedra dipositats de forma transversal en la seva part superior.

Cada estructura té la seva corresponent porta i totes mesuren 0,60m. el tancat més gran té la porta a la part SW i la cabana i el tancat petit en el mur que els adossa al tancat gran, és a dir, a l'W.

El grau d'enderroc del mur del tancat gran és força elevat i està força sedimentat (sobretot a la part E). Aquest enderroc es troba bàsicament a l'interior de l'estructura. Pel que fa a la cabana i el tancat petit, el grau d'enderroc també és força elevat i es troba a l'interior de les estructures.

La cronologia del conjunt és desconeguda.

VB-096: Cabanes de la Collada Barrada

Coordenades: 31326895; 4710940

Cotes superior i inferior: 2464m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

Conformen aquest jaciment un mínim de tres estructures, dues cabanes i un recinte o tancat. No es descarta que puguin existir més estructures però el considerable enderroc que presenta el jaciment impedeix verificar-ho.

El jaciment es situa a la part alta de la vall de Casesnoves en un tarter en el vessant d'un petit tossal situat a prop de la Collada del Bony Blanc.

Descripció detallada.

El conjunt es situa en la part baixa d'un tossal en lleuger pendent, en una petita vall per on baixa un rierol sec. El medi que el rodeja és típicament alpí sense pràcticament vegetació pels voltants. Concretament, el conjunt es situa en un tarter compost fonamentalment per lloses de pissarra i també de granit. Les roques del tarter s'han aprofitat per a la construcció de l'estructura. S'accedeix al jaciment pel camí que porta de la vall de Casesnoves a la Collada del Bony Blanc.

El jaciment es situa en línia N-S i esta compost per tres estructures, dues de les quals s'adossen entre sí (Tancat 1 i Cabana 1) i una està exempta del recinte (Cabana 2). Tot i que el seu origen antròpic és clar, el conjunt es troba força enderrocant i la visibilitat de les estructures no és clara. En general presenta poca sedimentació. En cap de les estructures d'hàbitat s'aprecien restes de sostre i no s'observa més d'una fase d'ocupació del jaciment.

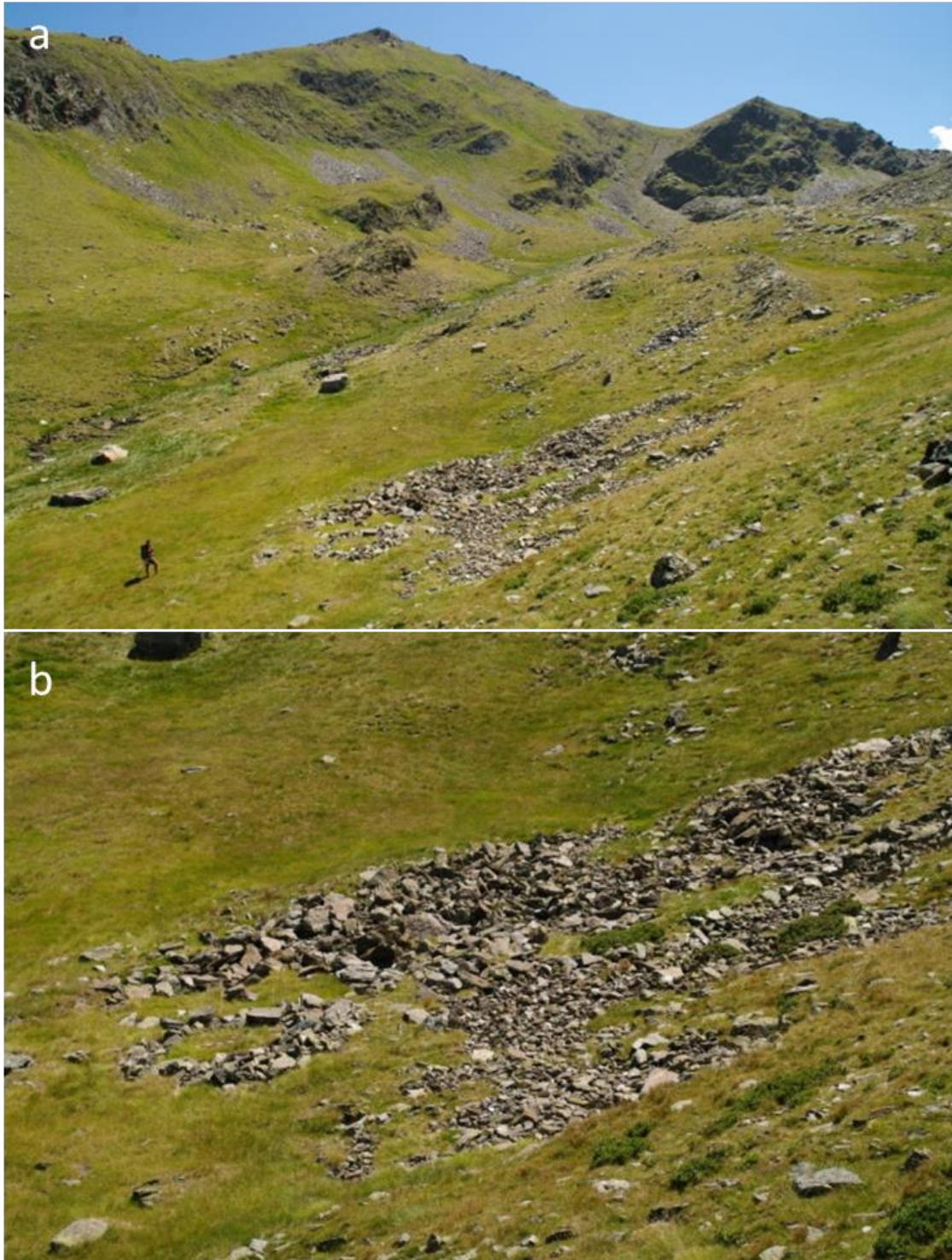

Figura 51: Indret on es localitza VB-096 (a) i vista general del conjunt (b)

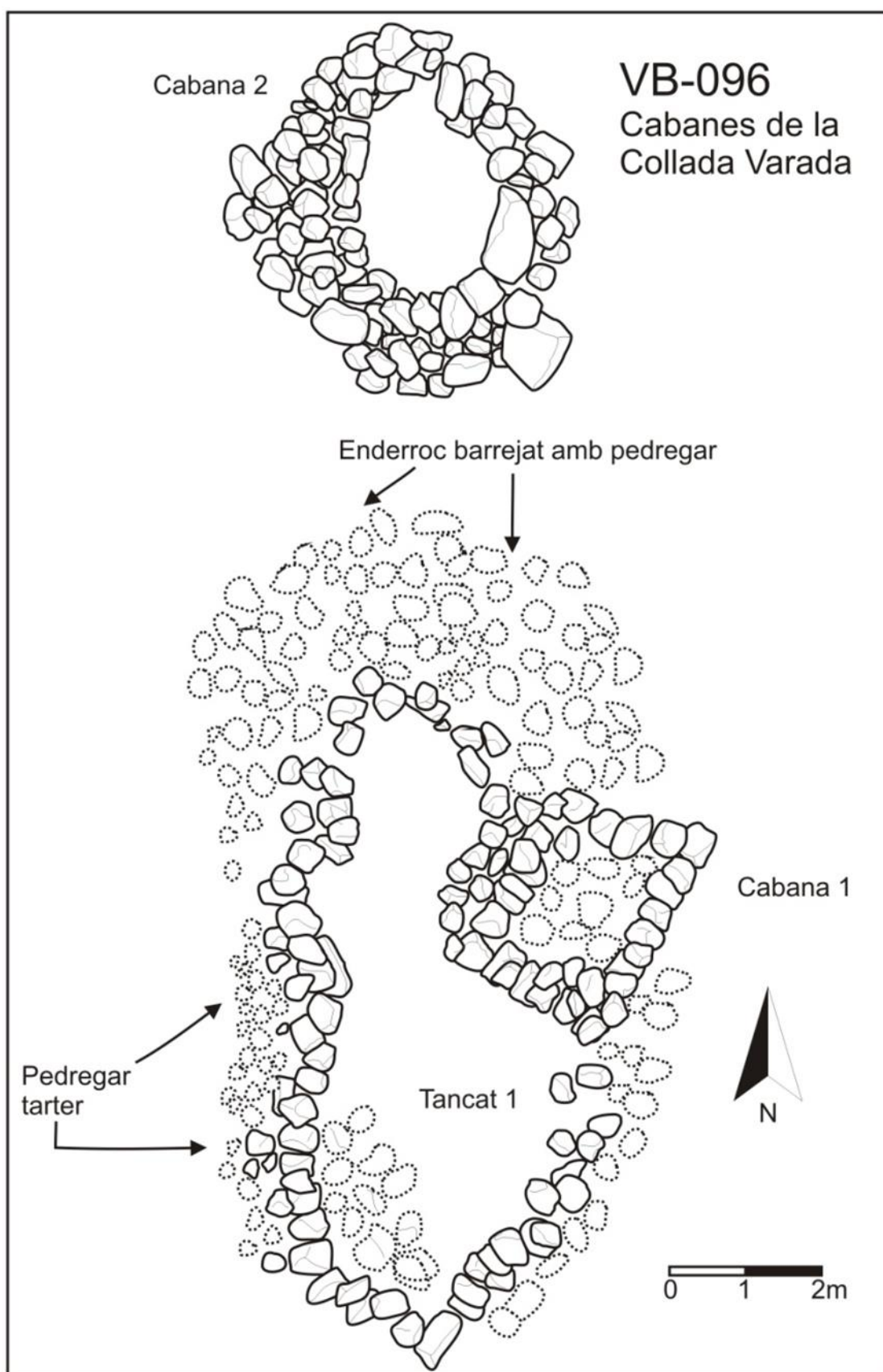

Figura 52: Croquis a escala del conjunt VB-096

Tancat 1

El Tancat 1 s'ha anomenat així per la seva proximitat morfològica amb les estructures destinades a l'estabulació d'animals. Presenta una planta ovalada amb unes dimensions interiors de 7,7m de llarg per 2,5m d'ample. El mur W d'aquesta estructura és el que està més ben definit i conserva fins a cinc fileres amb un alçat d'entre 0,5 i 0,7m. És possible que tingués més d'una filada però l'alt volum d'enderroc impedeix comprovar-ho, en alguns punts l'enderroc es confon amb el tarter especialment a la part N del tancat. Aquest enderroc es concentra fonamentalment a la part exterior tot i que també n'hi ha a l'interior.

Cabana 1

La Cabana 1 s'adossa al E del Tancat 1 i sembla presentar una morfologia quadrangular. Tot i que l'enderroc dificulta la definició dels murs, les dimensions interiors són 1m de llarg per 1,5m d'ample. Els murs presenten un alçat màxim de 43cm i estan compostos per dues filades. La seva construcció s'ha fet mitjançant la tècnica de la pedra seca i els carreus són força irregulars i angulosos i de mitjana mesuren 43x27x20cm. L'interior d'aquesta estructura presenta molt enderroc que s'interpreta com provinent de les parts altes de les parets o d'un possible sostre, per això i per les seves dimensions se li atribueix una funció d'hàbitat a aquesta estructura.

Cabana 2

La Cabana 2 es troba exempta del conjunt i a 2m al N d'aquest. El mur W és més ample com a conseqüència de l'enderroc però és possible que tingués més potència pel fet d'estar enganxat al vessant i haver d'actuar de parapet. La cabana té un diàmetre exterior de 4,2m. L'interior té una llargada N-S de 1,7m i una amplada E-W de 1,4m. Els murs tenen uns carreus grans i mitjans molt angulosos de dimensions semblants als de la Cabana 1. També aprofiten alguns grans blocs de caiguda natural. En general la cabana està molt enderrocada i no se'n pot distingir amb claredat l'accés tot i que és possible que estigués orientat al N. Es pot veure també força sedimentació.

La cronologia del conjunt és desconeguda, tot i així, per l'estat de conservació i la presència de sedimentació no es pensa que es tracti d'una estructura molt recent (segles XIX-XX).

VB-097: Cometes de Casesnoves IV

Coordenades: 31326582; 4710901

Cotes superior i inferior: 2355m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

El jaciment està format per un conjunt d'estructures adossades entre els que s'identifiquen unes 3 cabanes i un mínim de 6 tancats. Pel que s'observa, tots els recintes són sincrònics i

semblen correspondre a un mateix assentament ramader. Les estructures mantenen un grau considerable d'enderroc però en general encara és possible identificar el seu perímetre sense gaires dificultats.

El conjunt es situa a la part alta de les Cometes de Casesnoves al raser d'un tarter, en un petit pla en el vessant que puja cap al Bony Blanc i el Bony Negre. La cronologia del jaciment és desconeguda però no sembla anterior a l'Edat Mitjana.

Descripció detallada

El jaciment es situa en una zona de vessant elevada en el camí entre la vall de Casesnoves i la vall de Llacs. El relleu és abrupte, amb escassa vegetació. Concretament es situa en un pla just al límit d'un tarter en el vessant d'una petita coma. Part de les estructures es troben a la base de la coma i aprofiten el lleuger pendent. No hi ha indicis de fonts d'aigua permanent pels voltants immediats encara que, com passa en tots els jaciments propers, és possible que antigament el llit de la riera de Cometes de Casesnoves hagués tingut un cabdal més permanent.

Figura 53: Imatge general del conjunt VB-097.

Es tracta d'un conjunt d'estructures adossades, 3 d'aquestes estructures s'identifiquen com a espais d'hàbitat (Cabanes) i la resta com a espais per al ramat (Tancats). El conjunt té un accés general al nord conformat per l'Espai 1, aquest espai comunica per la banda W amb el Tancat 1, per la banda S amb les cabanes 2 i 3 i per la banda E forma un corredor que comunica amb els tancats 4 i 5. Aquest accés, però, no comunica amb els tancats 2,3 i 6 que tenen un altre accés situat més al W. La morfologia i el sistema constructiu d'aquets recintes és molt homogeni. Estan

construïts amb blocs d'esquist aprofitats del tarter adjacent al jaciment i units entre si mitjançant la tècnica de la pedra seca. Aquests blocs són d'esquist i tenen unes dimensions de 25x25x10cm, de tant en tant hi ha carreus més grans col·locats de forma transversal per reforçar el mur de 60x30x20cm. Els murs són de doble parament i mesuren entre 70 i 80cm de gruix. En cap dels espais d'hàbitat s'observen traces de sostre de llosa.

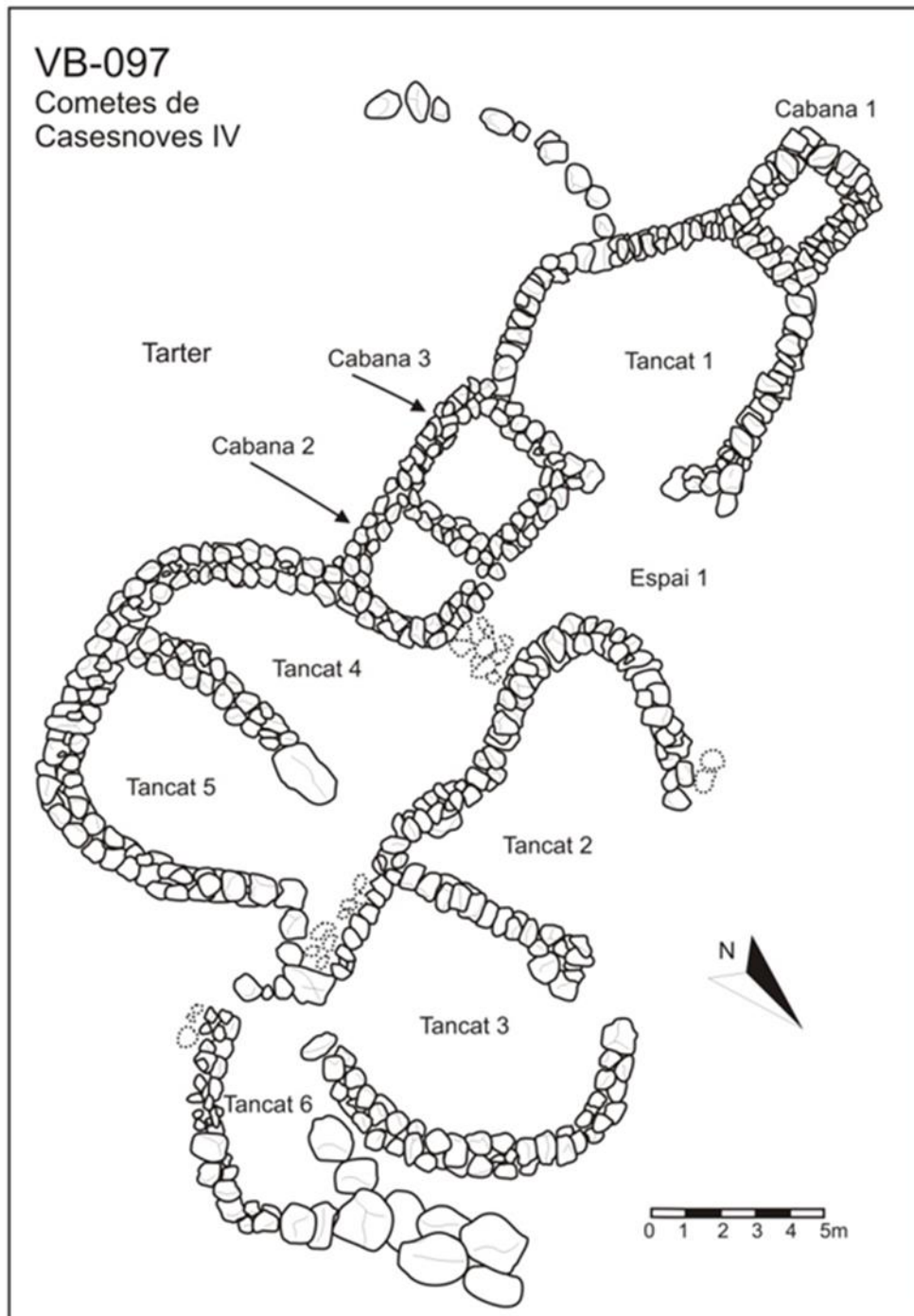

Figura 54: Croquis general del conjunt VB-097.

Cabana 1

Situada al W del conjunt i en la cota més baixa. L'accés mira cap al N i conserva una pedra que podria haver estat la lleixa de l'entrada. L'espai interior té unes dimensions de 2,8m de llarg per 2,1m d'ample. Com en tots els recintes del conjunt els murs són de doble parament. Els murs de la cabana presenten tres fileres però a jutjar pel volum d'enderroc, el seu alçat deuria ser bastant superior al que actualment es pot veure. La cabana està molt enderrocada i presenta poca sedimentació.

Figura 55: Imatge de la Cabana 1.

Cabana 2

Situada al sud del jaciment, s'adossa a la cabana 3. Ambdues cabanes es situen entre el Tancat 1 i el Tancat 4. La tècnica constructiva dels murs segueix la dinàmica de tot el jaciment. No s'identifica el seu accés però és molt possible que comunicés amb el corredor entre l'espai 1 i el tancat 4. L'interior està en gran part cobert de neret. El perímetre de la cabana sembla ser circular. La part E del mur conserva 5 fileres i 1,2m d'alçat, les fileres de dalt semblen formar un tancament de sostre amb la tècnica de la falsa cúpula. Tot i així no s'identifiquen restes del sostre de llosa, segurament per estar cobert de neret, i l'enderroc posterior. La cabana està força enderrocada i no presenta gaire sedimentació.

Cabana 3

Es troba al W de la cabana 2 i adossada a ella. El seu accés sembla estar orientat al N. El sistema constructiu, la morfologia i les dimensions de la cabana 3 són molt semblants a la cabana 2 i deuria tenir també un sostre de lloses col·locades mitjançant la tècnica de la falsa cúpula. En algunes parts els murs conserven fins a cinc fileres d'alçat. En general s'observa més enderroc que en la cabana 2 i, per tant, els seus murs estan menys definits.

Tancat 1

Situat al E de la Cabana 1. L'accés es troba al E i comunica amb l'Espai 1. Els murs segueixen la dinàmica general del jaciment. Les dimensions de l'interior són aproximadament de 6 per 5ms. La part S del mur conserva 1,1m d'alçat mentre que la part N està força més enderrocada i únicament conserva 60cm d'alçat. En general l'estructura està força enderrocada. Adossada al mur exterior hi ha una possible filada de pedres que semblen formar un mur molt poc definit que s'estén uns 4,5m en direcció S-E i formant un perímetre semicircular. No es pot assegurar l'origen antròpic de l'estructura.

Espai 1

Es troba al W del tancat 1 i al N de la cabana 2. Es tracta d'un espai en forma de ferradura que constitueix l'accés a la majoria dels recintes del jaciment. Per la part N s'obre a l'exterior, per la part W comunica amb el Tancat 1, al S-E se situen les Cabanes 2 i 3 tot i que no s'aprecia amb claredat el seu accés. Al E d'aquest espai es forma un corredor entre el Tancat 2 i les cabanes que comunica amb els Tancats 3 i 4. No hi ha indicis que existís una estructura més enllà d'un espai de pas.

Tancat 2

Es localitza al N-W del conjunt, al E de l'espai 1 i al W de l'espai 4. S'obre a l'exterior per la seva banda N, on el mur està menys definit. Les seves dimensions interiors són d'uns 5m d'ample per 4m de llarg.

Tancat 3

Es troba al E del Tancat 2. El seu accés està en la part N-W en la mateixa obertura en el mur que dona accés al tancat 2. Aquest accés sembla mesurar 1m però les pedres caigudes i el sediment en dificulten la visió. Els seus murs segueixen la dinàmica general del jaciment. La part E del mur conserva 70cm i sembla aterrar el mur. Entre el tarter i aquest mur sembla existir un corredor de 70cm que portaria cap al tancat 6 però està molt poc definit.

Tancat 4

Al S-E del conjunt i al W del tancat 5 es troba el tancat 4. S'hi accedeix a través d'un corredor entre les cabanes 2 i 3 i el mur S del tancat 2 que desemboca a l'Espai 1. El mur exterior és el que té més entitat. Com tots els murs exteriors, és de doble parament i fa 1m d'ample. Està fet amb carreus de 50x30x10cm amb rebliment interior. L'espai aprofita ja el lleuger pendent del tossal i es troba a una cota lleugerament més alta que les cabanes.

Tancat 5

Està situat al E del Tancat 4 i separat per un mur transversal força més expeditiu que el mur exterior S del conjunt. Aquest mur de separació aprofita grans blocs de caiguda natural relligats amb carreus de 20x15x10cm. El seu interior es troba completament cobert de neret. Els tancats 4 i 5 presenten cert enderroc i quasi bé no tenen sedimentació. El sistema constructiu dels murs segueix la dinàmica general del jaciment.

Tancat 6

Es troba al E del conjunt i al S-E del Tancat 3. Adossa també al Tancat 5 i sembla que s'hi accedeix des d'aquest. L'estructura sembla haver estat afectada per la dinàmica del tarter. Tot i així els murs conserven un alçat d'uns 90cm. La caiguda de pedres i l'enderroc fa que en alguns trams costi definir el perímetre de l'estructura i el seu sistema constructiu, malgrat aquesta falta de visibilitat sembla ser el mateix que a la resta d'estructures.

Tots els recintes identificats semblen formar part d'un mateix conjunt ramader i haver funcionat sincrònicament. No hi ha indicis de fases anteriors o reocupacions posteriors. En tot cas, sembla tractar-se d'un model de gestió del ramat diferent al conegut en època etnogràfica (segles XIX-XX). Existeixen més tancats més petits i més espais d'hàbitat fet que pot indicar que el jaciment era utilitzat per varis grups humans cadascun amb el seu propi ramat. En tot cas, aquestes afirmacions són provisionals i s'haurien de contrastar.

Com ja s'ha dit, la cronologia del jaciment no sembla molt recent ja que per les característiques dels recintes arquitectònics sembla haver-se practicat un model de gestió del ramat diferent al documentat en els últims dos segles. Tanmateix podem afirmar que el jaciment tampoc té una cronologia molt antiga (anterior a l'edat mitjana) ja que les cabanes utilitzen un sistema constructiu en pedra i amb un tancament de falsa cúpula documentat en les cabanes d'època etnogràfica i que no es documenta en els jaciments amb datacions absolutes prehistòriques o romanes (Garcia Casas *et al.*, 2013). El patró de cabanes circulars adossades és recurrent en jaciments situats entre la Baixa Edat Mitjana i els dos primers segles de l'Edat Moderna.

VB-098: Cometes de Casesnoves V

Coordenades: 31326508; 4710946

Cotes superior i inferior: 2336m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

El jaciment es compon de 2 tancats, 2 cabanes i 2 estructures poc definides. Tots aquets recintes estan adossats i per això han estat atribuïts a un mateix conjunt de planta irregular i arrodonida. La conservació de les estructures és desigual però en general estan força

enderrocades i presenten poc sediment. Malgrat l'enderroc, el traçat dels murs està ben definit excepte en alguns trams.

El conjunt es situa en un petit pla en el vessant S-E de la Vall de Casesnoves, a pocs metres per sota de VB-097. És una zona amb escassa vegetació, fonamentalment pastures.

La cronologia del jaciment és desconeguda però el tipus i morfologia de les construccions s'ajusten a les pràctiques ramaderes documentades etnogràficament, aquest fet fa suposar que les estructures són d'Època Moderna o Contemporània.

Descripció detallada

Les estructures que defineixen el jaciment es troben a la base d'una petita elevació a la zona de Cometes de Casesnoves en el vessant del Bony Blanc i el Bony Negre. Els recintes aprofiten un petit pla en una zona de prats d'aquest vessant, prop d'una tartera. El jaciment es troba en una cota lleugerament més baixa que VB-097 però a pocs minuts de distància. La disposició en el relleu de VB-096, VB-097 i VB-098 és semblant, tots es troben relativament propers, en el mateix vessant i aprofitant petits replans amb una tartera prop de la que es van extreure blocs per construir els recintes.

El jaciment s'organitza entorn de dos grans murs que contenen els 2 tancats i la Cabana 1. La cabana 2 també s'adossa a un d'aquests murs però s'obre cap a l'exterior. Finalment, tenim dues estructures de les que no se n'ha pogut inferir la funcionalitat. Sembla que totes les estructures van funcionar sincrònicament i no es detecten indicis de fases anteriors del jaciment. Els dos murs exteriors són de doble parament amb rebliment interior de clastes més petites unides mitjançant la tècnica de la pedra seca. Es conserven varies filades arribant a un alçat de 60cm en alguns trams. Aquests murs tenen una primera filera de carreus més grans de 50x30x20cm de mitjana sobre la qual s'hi afegeixen fileres de carreus més petits de 30x20x10cm. Tots els carreus són de pissarra.

Tancat 1

És l'estructura més gran del jaciment, té una planta irregular i es situa al E del conjunt. L'accés es situa al E i mesura uns 60cm. El gruix dels murs és de 70cm i el seu sistema constructiu s'ha descrit anteriorment. El grau de conservació dels murs és desigual arribant a perdre's pel N-W doncs en aquesta banda l'estructura està molt més enderrocada. En general el tancat presenta poc enderroc una mica sedimentat.

Tancat 2

Està situat al W del Tancat 1 i en comparteix els murs exteriors. Està separat d'aquest recinte per un mur de traçat sinuós molt enderrocat. Aquest mur pràcticament no conserva gens d'alçat. Els carreus són com en la resta del jaciment. L'accés no és visible. Al W el mur exterior es troba molt més sedimentat

Figura 56: Vista general de l'estructura 2 (a) i la cabana 2 (b)

Cabana 1

Està continguda dintre els murs exteriors del conjunt al N-W del Tancat 1 i al N del Tancat 2. La seva planta és circular. Els murs són de doble parament seguint la dinàmica general del jaciment, tenen un gruix d'uns 90cm i conserven un alçat de fins a 60cm però per l'abundant

enderroc es creu que originalment els murs eren bastant més alts. Els carreus mesuren uns 50x25x15cm de grandària. A l'interior es pot observar la clau de volta de les lloses del sostre. Amb aquets elements sembla que es tractaria de les cabanes circulars de pastor documentades etnogràficament que utilitzen la tècnica constructiva de la falsa cúpula. L'estructura es troba molt enderrocada especialment a la part interior i presenta poca sedimentació.

Espai 2

Situat al N-W del jaciment, s'adossa al Tancat 2 pel N i a la Cabana 1 per W. És un recinte de funció indefinida. La tècnica constructiva dels murs segueix la dinàmica de tot el jaciment. Es descarta que es tracti d'un espai d'hàbitat ja que l'enderroc de l'interior és molt menor que el de la Cabana 1. És possible que es tracti d'un recinte associat a la cabana, potser amb la funció de rebost o fresquera.

Cabana 2

Està situada al S del jaciment i s'adossa al mur exterior del Tancat 1. Conserva bé la paret per la part W però no per la resta de punts excepte en el mur adossat al tancat. Manté un alçat d'uns 80cm al E i 130cm amb la paret compartida amb els murs exteriors del conjunt. El mur W és de doble parament i conserva fins a cinc fileres. A l'interior hi ha força enderroc i certa sedimentació. Encara que la planta és menys visible que la de la Cabana 1, és molt possible que sigui del mateix tipus.

Espai 1

Entre el Tancat 1, la Cabana 2 i el tarter es localitza aquest recinte que queda definit per un mur entre el tancat i el tarter. Es tracta d'un mur bastant enderrocant amb una base de carreus grans de 60x50x30cm. Podria tancar pel S amb un mur que es troba a l'alçada de la cabana 2 molt desballestat del que només es conserva un tram. L'estat de conservació d'aquest recinte és molt dolent i únicament s'hi poden veure alguns trams de mur. Se'n desconeix la seva funcionalitat.

S'interpreta el conjunt com un assentament ramader on es practicava una ramaderia de bestiar menor (ovicàprids). La tipologia constructiva de les cabanes està àmpliament documentada en el conjunt del Parc i correspon a les cabanes tradicionals de pastor de planta circular (Violant, 2001). La disposició dels recintes, i la relació entre l'espai destinat a hàbitat i l'espai destinat a la ramaderia fa pensar que es tracta d'un jaciment on un grup humà relativament petit gestionava una quantitat de caps de bestiar bastant gran. Es tractaria de pràctiques ramaderes vinculades a la gran ramaderia transhumant documentada a la zona en els últims segles. En base a aquestes observacions s'assigna al jaciment una cronologia relativament recent (Segles XVIII-XIX).

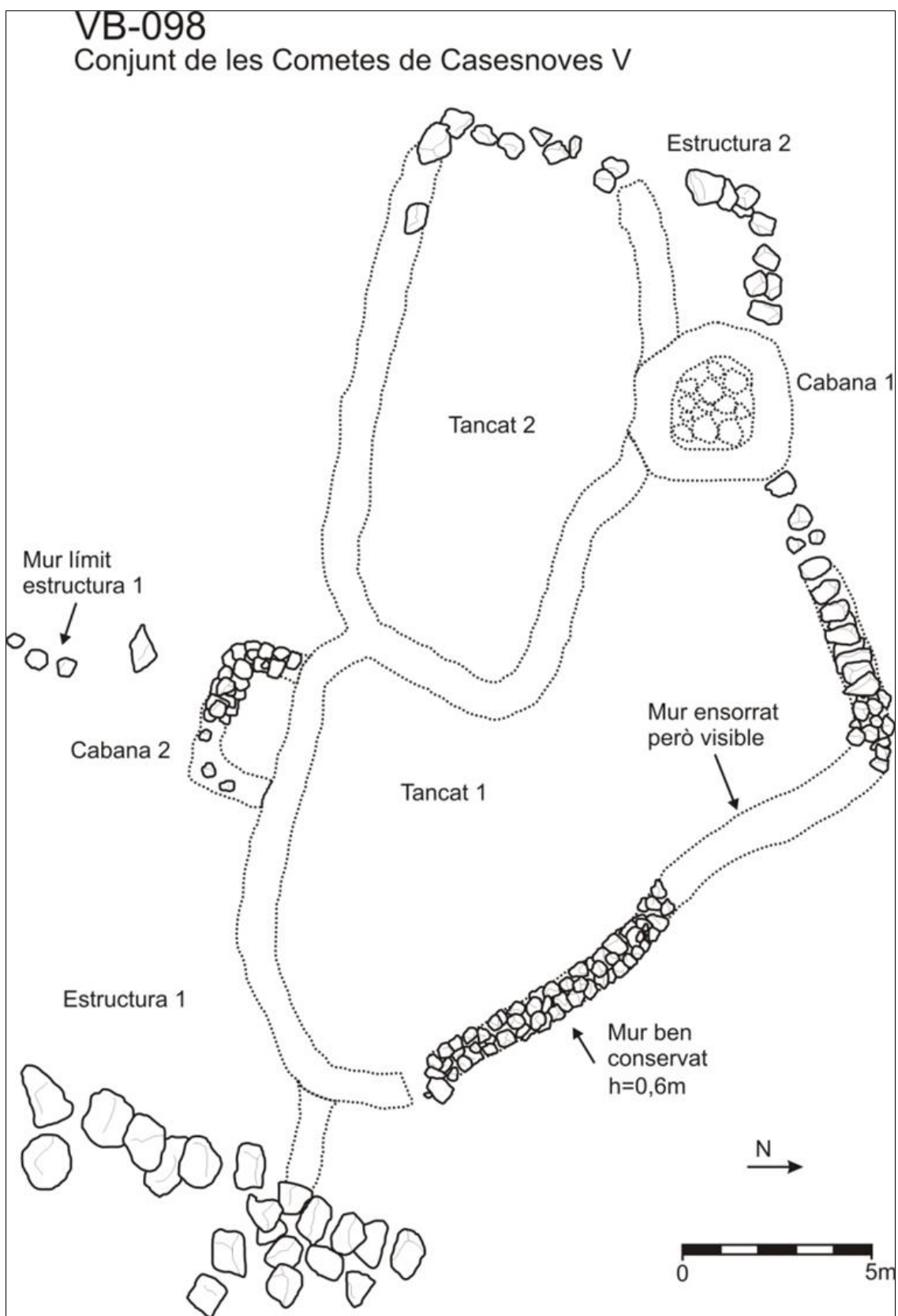

Figura 57: Croquis a escala del conjunt VB-098

VB-105: Pletius de Casesnoves I

Coordenades: 31325252; 4711273 (tancat 1). 31325256; 4711320 (cabana 1)

Cotes superior i inferior: 2065m/2056m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

Aquest jaciment es troba molt proper al camí que puja de Taüll cap a la Vall de Casesnoves, a la zona dels Pletius de Casesnoves que li dona nom al conjunt. És una zona de relleu irregular amb forts pendents i zones pràcticament planes cobertes per pastures. Als llocs més pedregosos i que presenten un pendent més fort, s'hi poden veure pins rojos i negres i també arbustos de neret, doncs el jaciment es troba a una cota inferior al límit superior del bosc.

El conjunt està format per diversos recintes que conformen cabanes i tancats i per petites cavitats entre roques que possiblement van ser habilitats per l'emmagatzematge de materials. També es pot veure una clara estructuració del terreny en forma de petites terrasses, algunes de les quals podrien estar delimitades per murs. Les diferències en el grau de conservació dels murs així com en el grau de sedimentació fan pensar en diferents fases constructives. De les més antigues només se'n conservarien alguns trams de mur i potser el recinte 2.

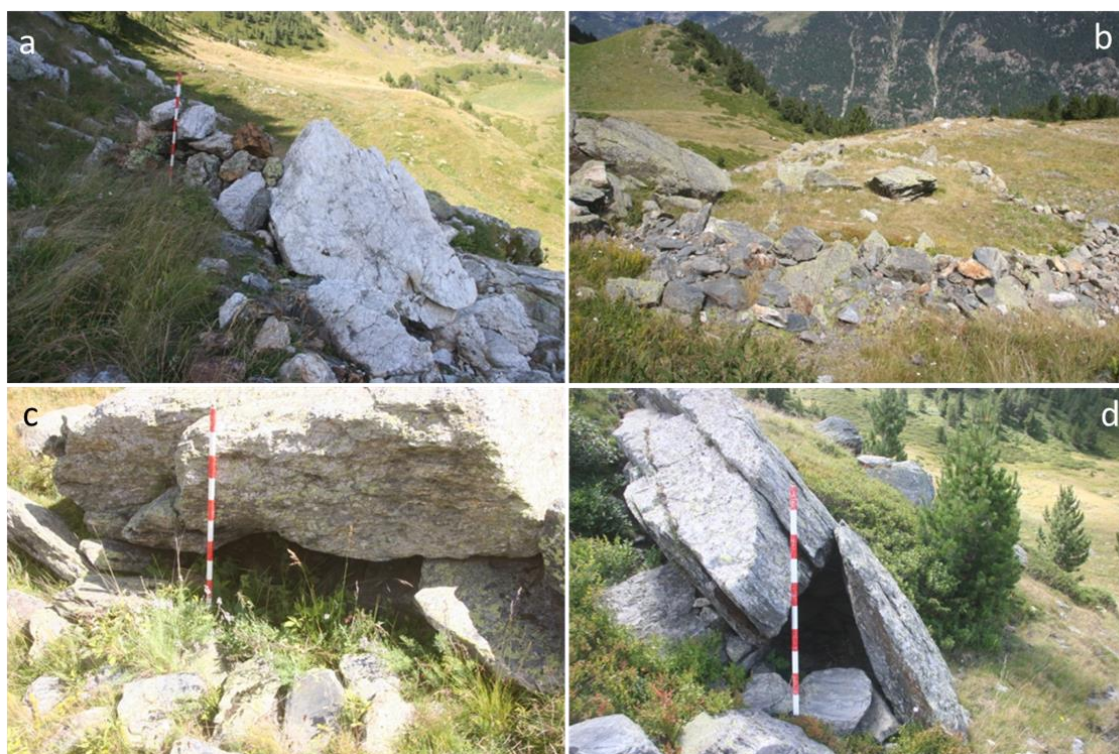

Figura 58: Imatges d'algunes de les estructures documentades: a) pas comptador, b) tancat 2, c) amagatall 1, d) amagatall 2.

Tancat 1: és un recinte de 12,40x14,70m format per un mur de parament simple del que se'n conserven entre 2 i 3 fileres amb un alçat entre 0,5 i 1m. L'amplada dels murs oscil·la entre els 50-80cm. Aquest tancat aprofita un gran bloc.

Amagatall 1: aquest amagatall és una petita estructura de 1,80x1,50m que es troba dins del tancat 1 i proper al gran bloc que aquest aprofita.

Tancat 2: és un recinte de 7,40x6,90m adossat a l'E del tancat 1. El tancat està delimitat per un mur de doble parament de 80cm d'ample del qual se'n conserven entre 2-3 fileres.

Amagatall 2: es troba a uns 8m al N del recinte 1. Consisteix en una cavitat de 2,30x0,80m entre rocs i preparada com a espai per l'emmagatzematge. Dos murs que aprofiten els blocs naturals i alguna llosa tanquen les dues obertures.

No s'hi han trobat materials en tot el jaciment. La cronologia es desconeix tot i que, partint del grau de conservació dels murs i la seva sedimentació, es pot dir que els tancats són contemporanis entre ells i, possiblement, més recents que el recinte 2.

Punt 1-29 (VB-106): Cometes de Casesnoves VI

Coordenades: 31326479; 4710917

Cotes superior i inferior: 2321m

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció general, fotografies

Descripció general

Aquest jaciment es localitza al SW de VB-098 a la Vall de Casesnoves. És una zona de pendents pronunciats i de domini dels prats i els arbustos d'alçada com el neret i el ginebró, on es van aprofitar les zones més planes per construir les diverses estructures documentades. Aquest jaciment en concret s'emplaça en una petita fondalada generada per l'espai que resta entre una llengua de morrena i la part baixa del vessant. Tot l'espai és pedregós i entre la tartera afloren clastos desordenats.

Les restes constructives identificades consisteixen en diversos trams de murs entre el pedregam que semblen delimitar la major part de la fondalada (excepte el tram més inferior). La planta que defineixen és de forma el·líptica de 18m d'eix longitudinal màxim (seguint la fondalada SE-NW) i 9,2m d'ample.

Els murs que delimiten l'espai s'assenten a una cota superior del fons del tàlveg. Només se'n conserva una filada i les fileres es troben desordenades. L'alçat màxim que es conserva és d'1,1m i l'amplada dels murs és de 0,8m. Els murs estan fets amb clastes anguloses d'esquist generalment de mida mitjana i gran (40x20x10cm/ 80x40x20cm)

L'espai interior està ple de clastes desordenades, especialment a la meitat inferior, on no hi ha herba que les cobreixi. Semblen ser d'enrunament i possiblement emmascarin algunes divisions internes transversals (2?)

No s'hi ha trobat material i la cronologia és desconeguda.

Vall de Sant Miquel / Port de Rus

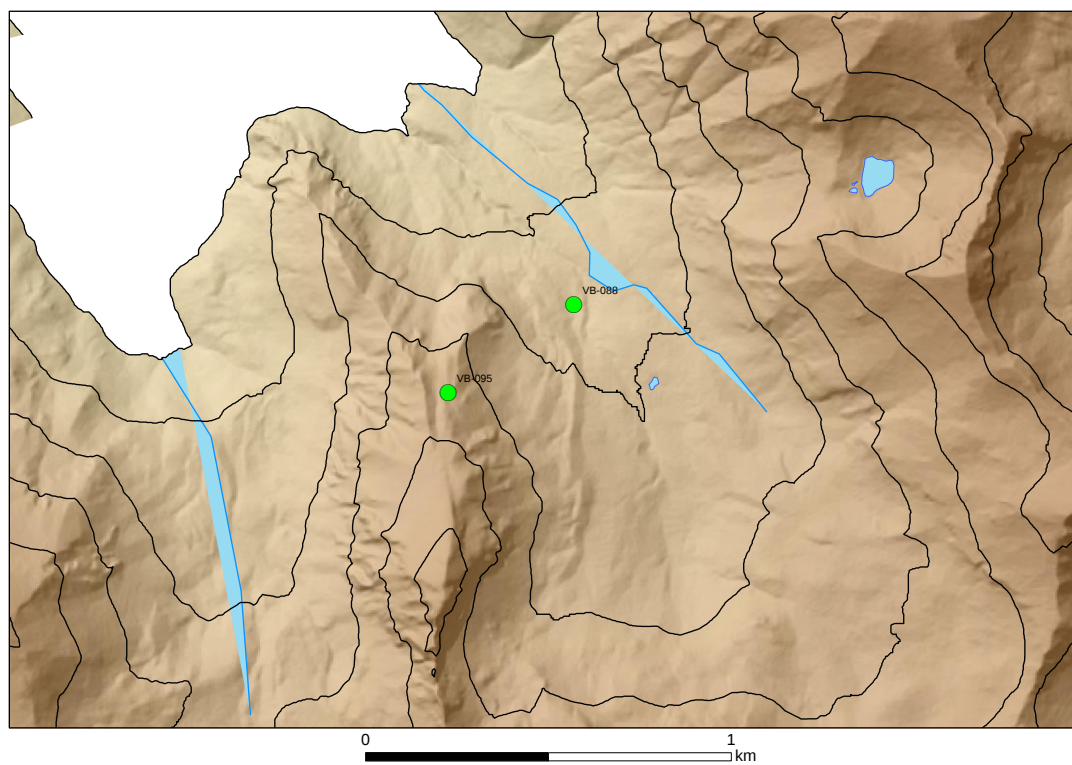

Figura 59. Mapa del sector Sant Miquel/Port de Rus amb la localització dels jaciments documentats

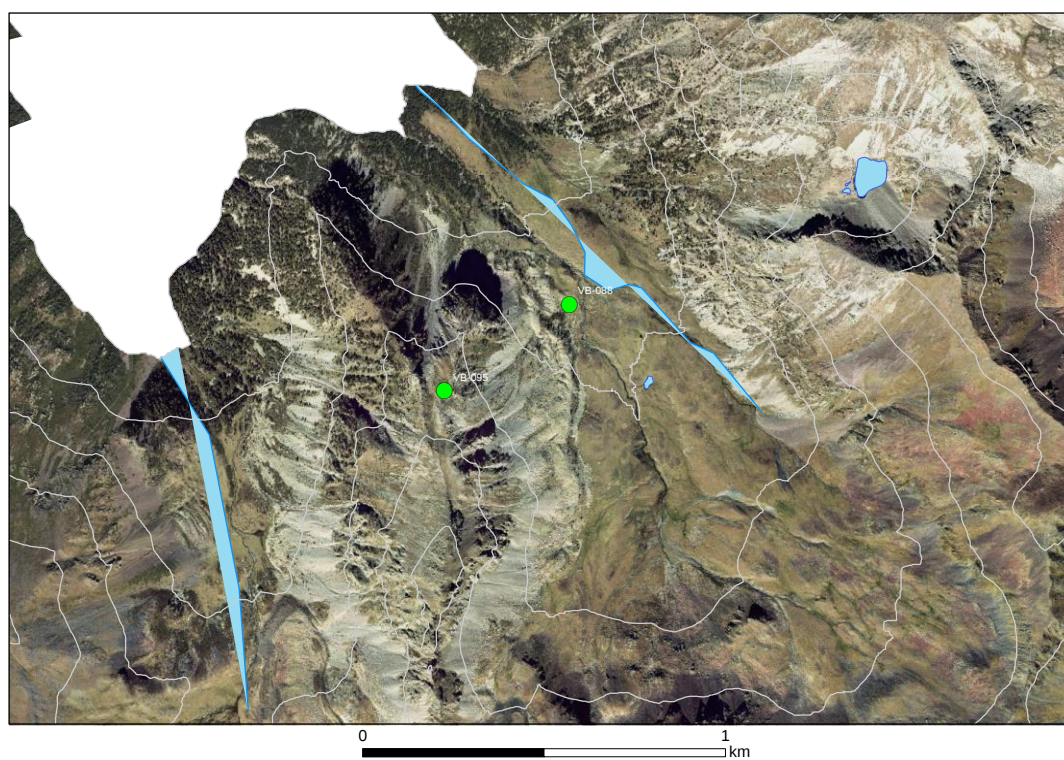

Figura 60. Ortofotomapa del sector Port de Rus amb la localització dels jaciments documentats

VB-088: Conjunt del Pletiu de Port de Rus

Coordenades: 31328078; 4707189 (sector central)

Cotes superior i inferior: 2246m (sector central)

Any de documentació: 2009/2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, aixecament topogràfic, sondejos.

Descripció general

El jaciment consta de múltiples estructures arquitectòniques, la majoria de les quals s'han identificat com a tancats ramaders encara que també hi ha una quantitat important de cabanes. Els recintes identificats s'agrupen en 4 conjunts disposats seguint l'eix N-S seguint el pendent. En termes generals, la tècnica constructiva dels 4 conjunts és molt similar i recorda l'arquitectura tradicional ramadera documentada en època etnogràfica. Les estructures d'un mateix conjunt s'adossen entre sí formant unitats arquitectòniques clarament diferenciades.

Tot i les similituds, l'estat de conservació és lleugerament variable. El conjunt central és el més gran i més ben conservat de tots, les estructures són clarament identificables i els murs conserven un alçat considerable. Tot i que l'estat de conservació dels altres recintes és en general més deficient, conserven les plantes plenament visibles. En el Conjunt 1 i 2 existeixen murs de morfologia constructiva diferent, molt més sedimentats que se situen estratigràficament per sota de les construccions actualment visibles i que corresponen a una fase anterior del jaciment.

Figura 61. Vista general del conjunt VB-088. En primer pla es pot veure el sector 2 i al centre, el sector 1

El jaciment es situa en una zona amb lleuger pendent situada en el fons de vall del Barranc de Port de Rus. Es tracta d'una zona de pastures envoltada de tarteres i travessada per diversos rierols amb abundant aigua.

Degut a la forta entitat arqueològica del jaciment, s'han practicat dos sondejos i s'ha realitzat un aixecament topogràfic dels conjunts 1, 2 i 3. El primer sondeig s'ha practicat en una cabana del Conjunt 1 i el segon en una estructura aïllada amb una morfologia constructiva diferent que es considerava que podia pertànyer a una fase més antiga.

Descripció detallada

S'arriba al jaciment pujant des de Taüll en direcció cap al Port de Rus pel GR11-20, cal travessar el riu que baixa pel Barranc del Port de Rus i tot seguit es troben els vestigis arqueològics. El jaciment es situa en un terreny de pendent suau descendent cap al W. Es tracta d'una zona de prats, en el límit inferior d'una tartera, clarament producte de la ramaderia ja que el límit del bosc es troba en una cota superior. En el punt on es situen els vestigis hi creixen també neret i ginebró com a vegetació arbustiva. Les estructures es situen a poca distància de diversos rierols amb cabdal d'aigua permanent.

El jaciment està conformat per múltiples estructures arquitectòniques, la majoria de les quals s'han identificat com a tancats ramaders, mentre que una altra gran part s'han identificat com a espais d'hàbitat, concretament cabanes. Aquestes estructures estan disposades formant 4 conjunts separats entre sí per varis metres. Segueixen l'eix N-S i aprofiten el lleuger pendent situant-se a cotes diferents. Dintre d'un mateix conjunt, els recintes s'adossen entre sí formant unitats arquitectòniques o conjunts clarament diferenciats.

En termes generals la tècnica constructiva dels 4 recintes és la mateixa, pel volum d'enderroc i per l'alçat conservat es tractaria d'estructures construïdes completament en pedra mitjançant la tècnica de la pedra seca. Els espais d'hàbitat de tots els conjunts també presenten característiques molt similars; es tracta de recintes de planta circular que segurament tenien un tancament aeri en pedra construït mitjançant la tècnica de la falsa cúpula: la mateixa arquitectura que presenten les cabanes tradicionals de pastors dels Pirineus.

L'estat de conservació presenta algunes diferències entre cadascun dels conjunts. En termes generals, el conjunt 1 és el més ben conservat, aquest fet pot ser degut a que és el que es troba en una cota més baixa i en un punt més resguardat. Els altres conjunts no es troben tan ben conservats però en general la planta de les estructures és perfectament visible. En tots els casos hi ha força enderroc i un cert gruix de sedimentació.

En els Conjunts 1 i 2 s'han pogut identificar diversos trams de mur molt sedimentats que estratigràficament es situen per sota dels recintes actualment visibles. La seva tècnica constructiva també és diferent ja que presenten unes filades amb un gruix més considerable. Semblaria tractar-se d'una fase d'ocupació anterior a les estructures actualment visibles.

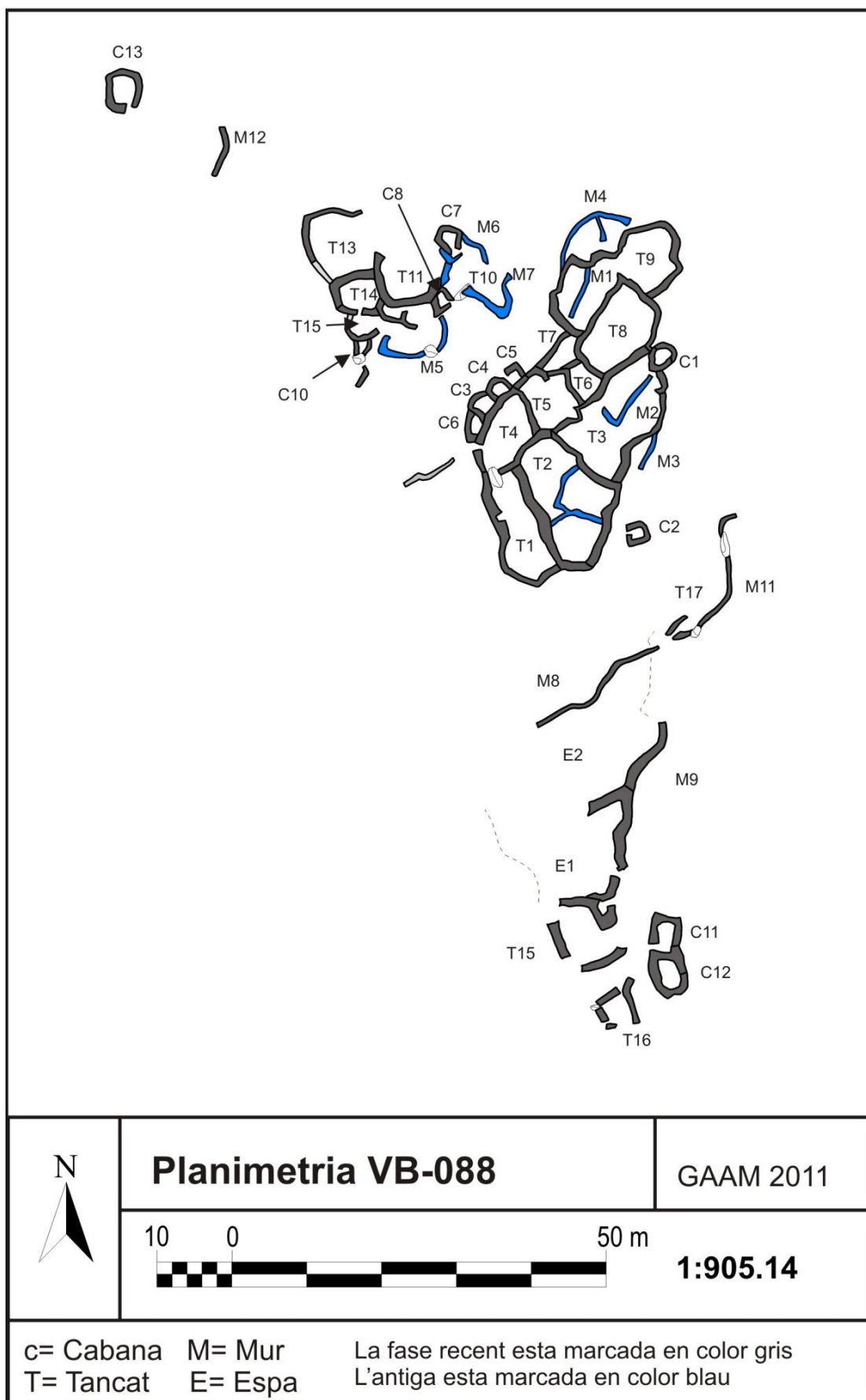

Figura 62 Aixecament topogràfic del conjunt VB-088.

Conjunt 1

Fase recent

Es situa en la part central del jaciment entre els recintes 2 i 3. És el conjunt més gran, consta de 9 tancats i 6 cabanes. La morfologia dels seus murs és molt semblant a altres vestigis arquitectònics documentats en època etnogràfica. Totes les estructures s'adossen entre sí exceptuant la Cabana 2. Existeix com a mínim un accés al recinte situat al mur exterior del Tancat 4, aquest accés mesura entre 60 i 80cm.

Cabana 1

Es troba adossada al Tancat 3 per la seva part exterior. Es situa al nord del conjunt. La seva planta és circular. Presenta 2 filades amb un gruix total al voltant dels 75cm de mitjana. L'alçat conservat varia molt segons la sedimentació presentant un màxim de 90cm. Com totes les cabanes del conjunt semblaria que es tracta d'una estructura d'hàbitat amb una arquitectura semblant a les cabanes de pastors tradicionals amb un sostre de pedres col·locades en falsa cúpula. Pel que fa al seu estat de conservació, l'estructura presenta força enderroc i un volum de sedimentació important. En aquesta estructura es reprèn un sondeig iniciat a la campanya de 2009. S'hi efectua el una cata (Sondeig 1).

Explicació del Sondeig 1.

El sondeig es situa al sector N de la Cabana 1. En una cantonada de l'estructura d'un mur compartit entre aquesta i un tancat adossat.

Tipus d'intervenció

Es tracta d'un sondeig que es va iniciar durant la campanya de 2009 amb una mida inicial de 70x50cm. Posteriorment es reprèn durant la campanya de 2011 ampliant-lo a 80x80cm. Per facilitar la seva lectura es presenta una descripció unitària de les dues fases de la intervenció.

Objectius:

1. Obtenir mostres per a datacions absolutes que informin de la cronologia de l'estructura i per extensió, del Conjunt 1 del jaciment.
2. Comprovar l'existència de fases d'ocupació anteriors a la que es veu actualment.
3. Observar la superposició dels diferents elements estructurals que conformen el mur W amb la intenció d'establir l'existència de construccions anteriors a la cabana que actualment és visible en superfície.

Metodologia

En el sondeig s'han intentat delimitar els diferents nivells a partir de les variacions observades en el sediment, la presència de materials arqueològics o la presència d'elements estructurals de la cabana. Tot el sediment es passa per un sedàs. Es realitzen fotografies de cada nivell així com aixecaments planimètrics de la base dels nivells més rellevants.

Descripció de cada nivell

Nivell 1: S'inicia el sondeig durant la campanya de 2009. En el nivell superficial es troba abundant presència d'herbes, arrels i una mica de sorra. Just a sota apareixen roques interpretades com a enderroc. Entre les pedres apareix un sediment llimós amb restes de matèria orgànica. Quan la presència de pedres disminueix es dona per finalitzat el nivell que s'interpreta com a corresponent a l'enderroc de la cabana.

Nivell 2: El sediment continua sent llimós però d'un color més negre, encara es troben clastes corresponents a l'enderroc però més petites i en molta menys quantitat. Apareixen també lloses de pissarra en posició horitzontal. Ocupa la totalitat de l'àrea del sondeig exceptuant el mur W. Es troben també carbons i restes de fauna cremada entre les que destaca una dent d'ovicaprí. També es troben restes de neteja de fogars. Aquest nivell podria pertànyer a un nivell d'ocupació just sota l'enderroc. Quan apareix un canvi clar en la matriu sedimentària que es torna més gris es decideix canviar de nivell.

Nivell 3: Aquest nivell presenta un color més grisós i ja no es troben pedres corresponents a l'enderroc però sí que apareixen dues lloses planes que són retirades en el transcurs de l'excavació. Sobre una d'aquestes lloses es recull una mostra de carbó (coord 3) durant l'ampliació realitzada el 2011. Aquestes lloses presenten signes de possible rubefacció. El nivell segueix ocupant tota l'àrea del sondeig exceptuant els elements estructurals com el mur W. Aquest nivell presenta una gran quantitat de carbons i restes de fauna, sobretot epífisis fragmentades. A la base d'aquest nivell es troben diverses clastes planes de pissarra col·locades horitzontalment que formen un enllosat. S'interpreta aquest nivell com a corresponent a l'ocupació de la cabana que actualment es pot veure en superfície.

Figura 63. a) Detall de l'enllosat de la cabana amb fauna associada; b) planta del nivell 4.

Nivell 4: El nivell 4 es situa sota l'enllosat, segueix ocupant la totalitat de l'àrea del sondeig entre els elements estructurals. Es tracta d'un sediment de color marró clar, compacte, amb presència de petites clastes de granit. La presència de carbons és molt menor, de mida mitjana (1-0,1cm) i sense restes de fauna. Recolza sobre una roca possiblement estructural. La intervenció de 2009 s'atura en aquest nivell i es reprèn l'excavació el 2011. En aquest moment s'observen clastes de certa grandària que poden formar el basament del nivell 3. El nivell s'interpreta com un possible remenat que conforma la base del nivell 3 i de la cabana actualment visible.

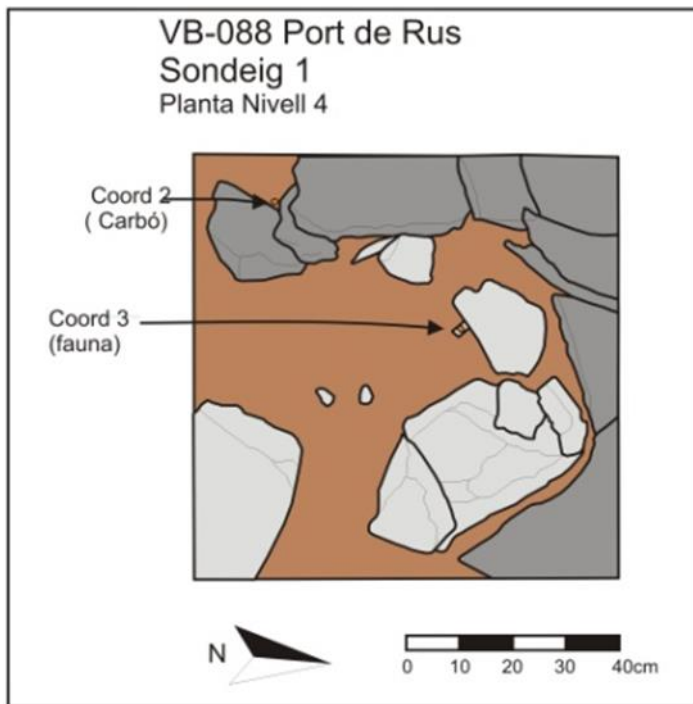

Figura 64. Planta del Nivell 4

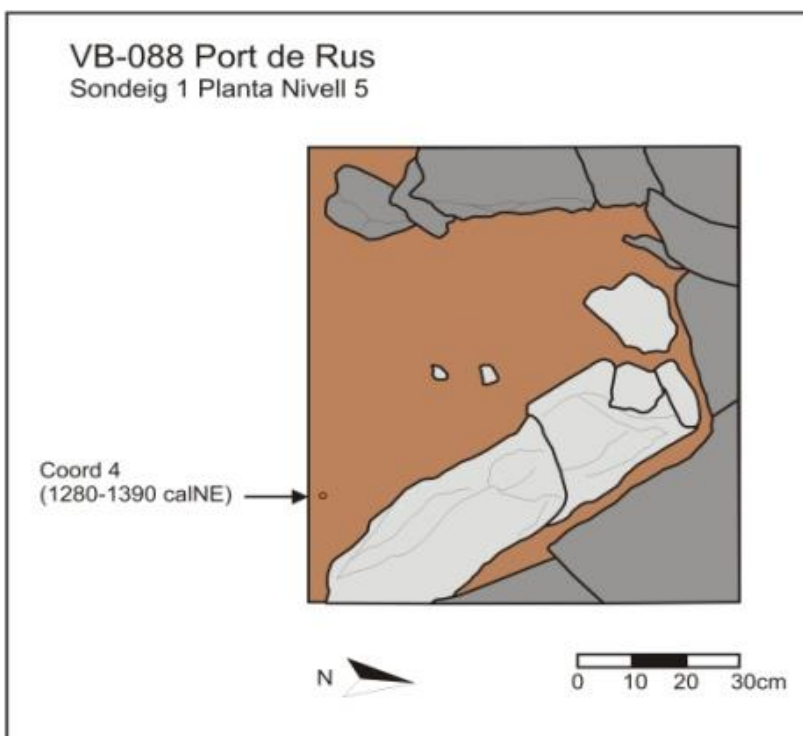

Figura 65. Planta del Nivell 5

Nivell 5: El sediment segueix sent marró, llimós i poc orgànic. Apareixen poques clastes granítics i algun carbó. Es troben també clastes d'esquist col·locades de forma horitzontal que podrien formar un enllosat sobre el que recolzaria el nivell 4. S'ha recollit una mostra de carbó per a datació a una profunditat de 28cm (coord 4). Aquest nivell s'interpreta com una fase d'ocupació anterior de la Cabana 1.

Nivell 6: Per sota del nivell 5 es troba un paquet compacte de sediment llimós de color marró. En aquest nivell s'hi troba gran quantitat de clastes de granit petites i mitjanes (5-25cm). Aquest nivell és estèril i ocupa la totalitat del sondeig amb l'excepció del mur W encara present a aquesta cota.

Nivell 7: Únicament es localitza a la secció E del sondeig. Es tracta d'un paquet més orgànic de color negre. Existeixen abundants clastes de granit de 5 -25cm de llarg. Es troben alguns carbons dels quals s'agafa un fragment com a mostra per datar a una profunditat de 37cm (coordenat 5). També s'ha recuperat una branca cremada sota una llosa a la zona W que podria correspondre al nivell 7 o al nivell 5 (coord 6). La seva profunditat és de 40cm. Al lateral S s'han identificat dues pedres de granit que podrien correspondre a una estructura anterior a la cabana però per manca d'espai en el sondeig no es pot afirmar amb total seguretat. Es dona per finalitzat el sondeig a una profunditat entre 43 i 46cm. Per sota d'aquesta cota s'observa un paquet format només per clastes de granit petites (10-3cm) que seria el nivell 8.

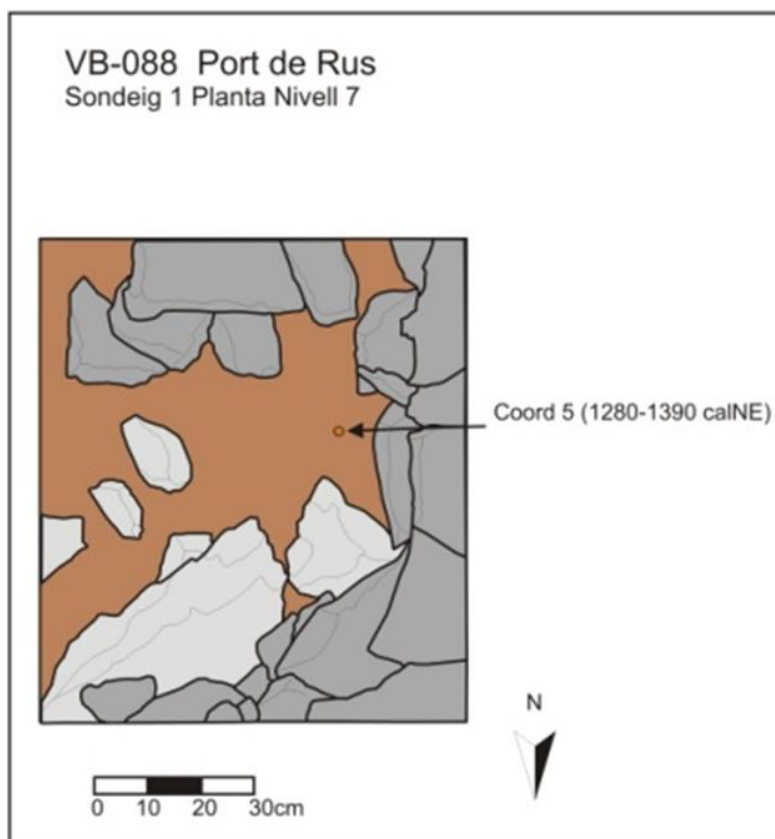

Figura 66. Planta del Nivell 7

Breu interpretació general del sondeig

Els nivells 3 i 5 corresponen a dues fases d'utilització de la cabana 1. El nivell 5 seria la primera fase i el nivell 3 seria una reocupació de la mateixa estructura. El nivell 6 és anterior a la construcció de la cabana que s'observa actualment en superfície i està associat a una estructura anterior. El nivell 7 correspondria a un episodi breu associat amb la primera ocupació del lloc que provisionalment es vincula a 2 pedres que podrien ser part d'una estructura anterior a la Cabana 1. S'observa també en el perfil que existeix un mur més antic que es col·loca per sota del mur actualment visible entre el Tancat 3 i la Cabana 1 i que podria correspondre a un conjunt anterior al Conjunt 1 actualment visible, l'estructura hipotètica descrita en el nivell 7 formaria part d'aquest conjunt.

Datacions absolutes:

S'ha procedit a datar dos carbons de *Pynus silvestris/uncinata* de 0,85 i 0,25 gr. procedents de la Cabana 1, un del nivell 5 i un del nivell 7. El primer havia d'indicar un moment d'ús de la construcció, vinculat a la seva primera fase. El segon havia de datar la cronologia de la construcció prèvia, sobre la que, aparentment, es va reconstruir la Cabana 1 amb la seva morfologia actual.

Datació del nivell 5 (coordenat 4)

- Codi del laboratori: Beta-323408
- Resultat (bp): 660 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 1279-1326, 1359-1394 calNE

El resultat situa l'ocupació corresponent al nivell 5 de la Cabana, previsiblement associada a un moment proper a la seva construcció, a la baixa Edat Mitjana, entre el darrer quart del s. XIII i el s. XIV. Les oscil·lacions de la corba Intcal20 no permeten discriminar entre dos períodes amb una probabilitat similar, en primer a finals s. XIII/inicis s. XIV i el segon durant la segona meitat del s. XIV.

Datació del nivell 7 (coordenat 5)

- Codi del laboratori: Beta-323407
- Resultat (bp): 670 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 1277-1323, 1357-1392 calNE

El resultat obtingut és molt similar al de la datació del nivell 5. Situa l'ocupació corresponent al nivell 7 de la Cabana entre el darrer quart del s. XIII i el s. XIV, amb una mitjana de 2 o 3 anys anterior a la del nivell 5. Les oscil·lacions de la corba Intcal20 no permeten discriminar entre dos períodes amb una probabilitat similar, en primer a finals s. XIII/inicis s. XIV i el segon durant la segona meitat del s. XIV. La comparació entre els dos resultats mostra una continuïtat en l'ocupació. En cas de confirmar-se la remodelació plantejada a la cabana 1, aquesta es va fer de forma continuada amb l'ocupació de la primera construcció.

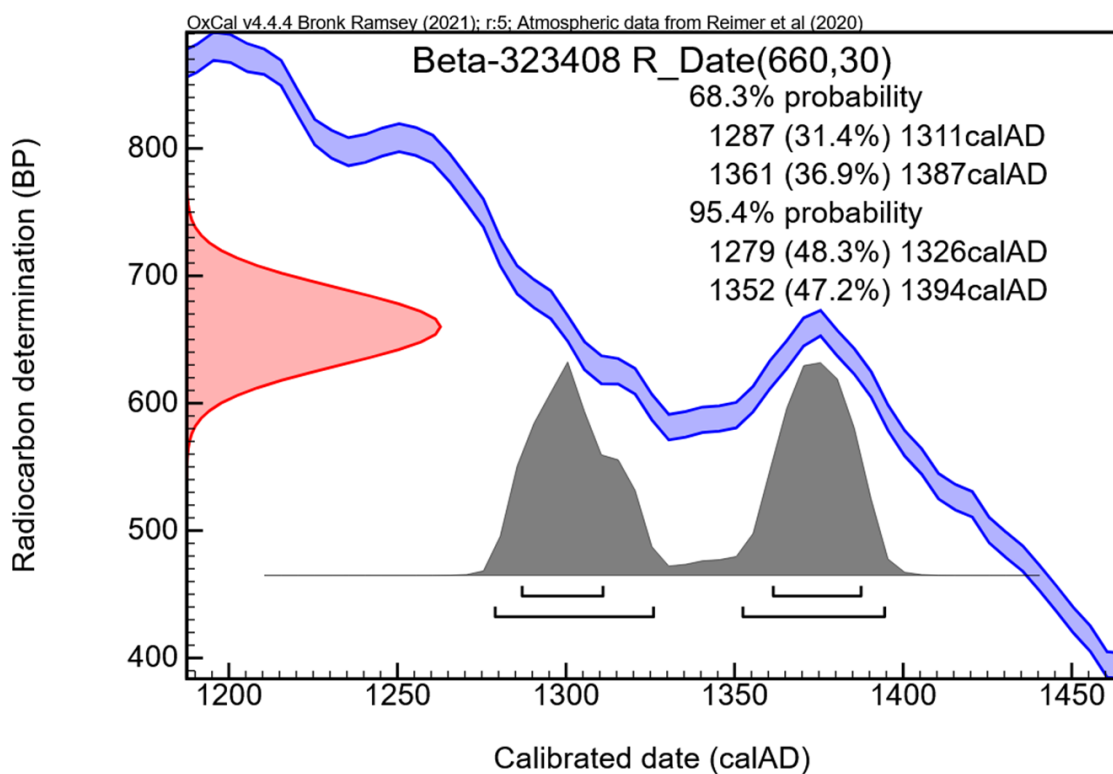

Figura 67. Calibració de la datació BETA-323408.

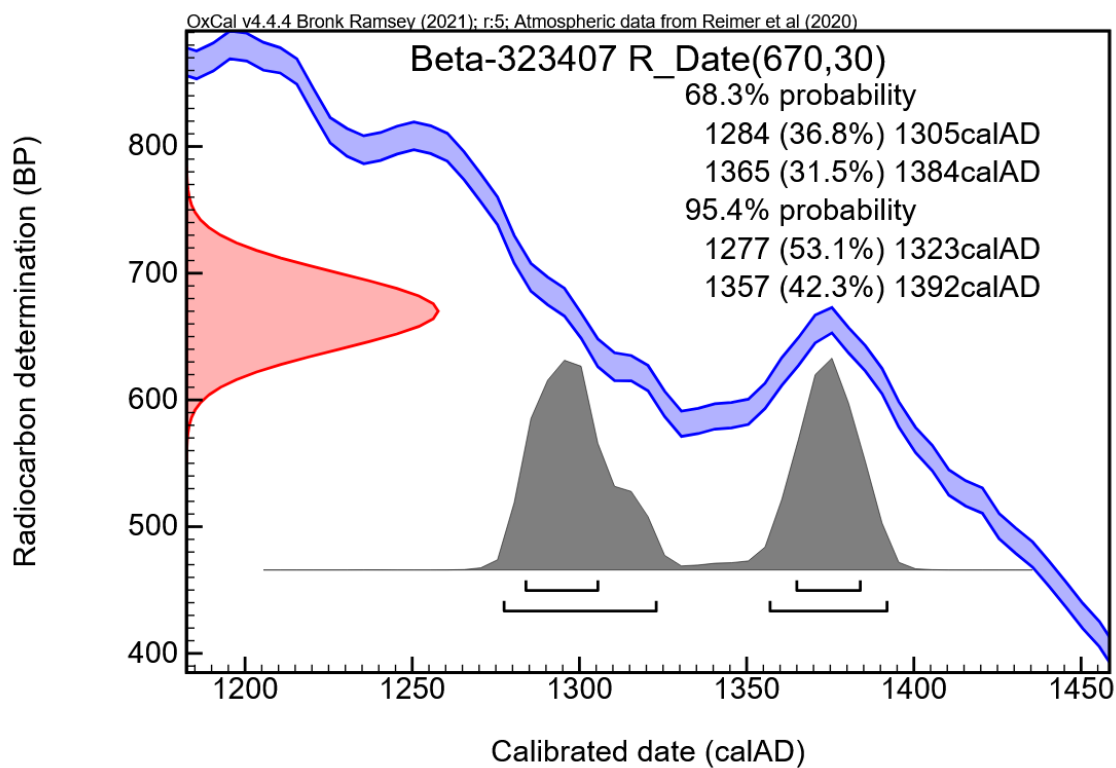

Figura 68. Calibració de la datació BETA-323407.

Cabana 2

L'única estructura del Conjunt 1 que es troba exempta, es localitza aproximadament a 80cm del tancat 2. La seva planta és circular i la tècnica constructiva és la mateixa que la resta de cabanes del conjunt. Conserva dues filades, un mínim de tres fileres i un alçat màxim de 94cm. Un bloc gran en la tercera filera marca l'inici del tancament en falsa cúpula. Els murs estan formats per carreus de dimensions variables entre 25x25x7cm i 96x60x30cm. L'interior està cobert per abundant neret.

Figura 69. Vista general de la cabana 3 (a) i detall de l'armari (b)

Cabana 3

Adossada al Tancat 4, en el mur exterior d'aquest tancat. Es troba també adossada entre la Cabana 4 i La Cabana 6 que es troben respectivament al S-W i al N-E de la Cabana 3. És la més ben conservada d'aquest grup de 4 cabanes que es situen totes al W del conjunt. Està construïda amb la mateixa tècnica que la resta de cabanes del jaciment. Els murs conserven una amplada d'aproximadament 65cm. L'alçat conservat és d'aproximadament 1metre. En el mur E apareix una obertura interpretada com un armari o lleixa. Mesura 30cm d'alt, 35cm d'ample i 40cm de profunditat. Presenta força enderroc sedimentat. L'enderroc observat a l'interior és probablement el sostre de la cabana encara que no se'n distingeix la llosa del sostre.

Cabanes 4, 5 i 6

Totes aquestes cabanes es troben adossades entre sí i col·locades en la part exterior del mur Est dels Tancats 4 i 5. Són cabanes de planta circular amb una tipologia constructiva molt semblant a les cabanes anteriorment descrites amb murs de doble parament, però degut al seu estat d'enderrocament no s'aprecien fileres clares.

Tancats

Aquest conjunt presenta un total de 9 tancats adossats entre sí i amb les cabanes que es situen sempre adossades als murs exteriors. L'àrea dels tancats és variable. Els murs són de doble parament amb diverses filades poc definides, l'alçat màxim conservat es de 1,4m entre el Tancat 8 i el Tancat 6 tot i que en general l'alçat conservat ronda el metre. El gruix dels murs és entre 80 i 90cm. Entre les dues fileres de mur trobem un rebliment de clastes més petites i ocasionalment blocs més grans col·locats transversalment a les filades per tal de falcar el mur. La mida dels carreus del mur oscil·la entre 50x25x25cm i 30x20x16cm A continuació es presenta una taula amb l'àrea total de cada estructura en metres quadrats.

Estructura	Area
Tancat 1	61,4
Tancat 2	115
Tancat 3	114
Tancat 4	43,2
Tancat 5	38,2
Tancat 6	13,1
Tancat 7	11,4
Tancat 8	68,6
Tancat 9	97,6

Estructura	Area
Cabana 1	3,9
Cabana 2	2,3
Cabana 3	4,5
Cabana 4	2,9
Cabana 5	2,6
Cabana 6	3,1

Figura 70. Alçat del mur que separa els tancats 6 i 3 de la fase recent del conjunt 1.

Fase antiga

Observant el Conjunt 1 es poden veure murs molt més sedimentats i arrasats que els que conformen el conjunt més recent i més visible actualment. Aquests murs es col·loquen estratigràficament per sota les estructures anteriorment descrites i pertanyen a una fase d'ocupació anterior. En general sembla que estan construïts amb carreus més grans i la seva amplada també es més gran.

Mur 1

Es troba a l'interior del Tancat 9 i el travessa de S a N. És possible que tingui relació amb el Mur 4 però el traçat actual del Tancat 9 impedeix comprovar-ho amb seguretat. Està format per blocs força grans de 75x47cm de mitjana. Únicament s'aprecia una filera i una filada. Es troba molt sedimentat.

Figura 71. Superposició del tancat 9 amb el mur 1 (el jaló marca la disposició del mur 1).

Figura 72. Vista general del mur 2 (marcat per la línia vermella) dins del tancat 3. Es pot apreciar la diferencia en la tècnica constructiva entre les dues fases.

Mur 2

Es troba a l'interior del Tancat 3. Conserva dues filades i dues fileres, l'alçat màxim que conserva es de 70cm encara que en alguns punts l'alçat pràcticament ha desaparegut. Els carreus són grans i tenen una mida mitjana de 40x40x30cm. Fa un tancament en forma de "L" per una banda cap al mur que separa el Tancat 3 del Tancat 6 i per l'altra cap al mur que separa el Tancat 3 de la Cabana 1. El ginebró tapa bona part del mur i existeix cert enderroc, fet que fa pensar que l'alçat original devia ser de 70cm o més.

Mur 3

Es situa a l'exterior del Tancat 3. Està format per carreus grans que mesuren al voltant de 90x35x40cm. Alguns dels blocs més grans podrien ser un mur anterior reaprofitat per fer el Mur 3. En el mur s'observa clarament una filada, potser dues però l'elevat nivell de sedimentació impedeix veure-ho clarament. Els blocs que componen el mur són de grans dimensions (al voltant de 90x35x40cm). Existeix cert enderroc molt sedimentat.

Mur 4

Situat al nord del conjunt concretament al nord del Tancat 9. Està format per carreus grans falcats i disposats en una sola filada, només s'observa una filera. Com en els murs anteriors els carreus són força grans (65x50x45cm). S'observa poc enderroc molt sedimentat.

Mur 4B

A l'interior del recinte format pel mur 4 apareix un altre mur que divideix l'espai en 2. Molt sedimentat, amb prou feines s'aprecien alguns blocs bastant grans.

Conjunt 2

Es situa al N-W del Conjunt 1, al S d'una petita elevació. Sobre aquesta elevació hi ha un cert domini visual sobre la vall de Taüll però no des del Conjunt 2. La zona concreta on es situa el conjunt queda resguardada del vent. Es tracta d'un conjunt més petit i amb menys estructures que el Conjunt 1 però presenta unes característiques semblants: Totes les estructures adossen entre sí i la tècnica constructiva és semblant. En el conjunt s'aprecien alguns murs fets de carreus considerablement més grans i que es col·loquen estratigràficament per sota les estructures actualment visibles. Com en el Conjunt 1, s'interpreta que es tracta d'una fase d'ocupació anterior.

Fase recent

Els murs són de doble parament amb un rebliment interior de pedres més petites, ocasionalment trobem blocs més grans col·locats transversalment per tal de faltar el mur. S'han pogut identificar un mínim de 8 estructures 4 de les quals s'han atribuït a restes de tancats ramaders i les altres 4 s'han anomenat "Cabanes" per la seva mida en planta tot i que la funció d'hàbitat només és clara per a la Cabana 1. L'alçat del mur més ben conservat es troba entre el Tancat 12 i el Tancat 14 i presenta un alçat de 85cm i 1m d'amplada. La sedimentació és desigual

i en alguns casos com el mur exterior del Tancat 13 és difícil veure el traçat dels murs, aquest fet és probablement degut a que el conjunt es troba en pendent i la sedimentació natural que rep cada estructura és diferent.

Figura 73. Vista general del conjunt 2.

Cabana 7

Es situa al E del conjunt. Adossa al Tancat 11 per la seva part exterior. Es tracta d'una cabana de planta circular, els murs són de doble parament i estan compostos per carreus de dimensions variables, entre 95x20x15cm i 40x40x30cm. L'estructura presenta la mateixa tècnica constructiva que la resta de cabanes del jaciment i conserva un alçat de 40cm. L'accés està orientat al S. L'interior està cobert de neret però es pot apreciar una quantitat important d'enderroc. En el mateix espai sembla existir una cabana o estructura anterior que es situa estratigràficament per sota i rodeja la cabana per fora.

Cabana 8 i 9

La funcionalitat d'hàbitat d'aquestes estructures no és segura ja que la morfologia de la planta és diferent i encara que no s'aprecia bé tendeixen més aviat a ser quadrangulars. Es troben molt enrunades i no s'aprecien fileres ni filades clares. Els carreus són de dimensions relativament grans (50x40x30cm). La Cabana 8 s'adossa per l'exterior i pel S al Tancat 11.

Cabana 10

Es tracta d'una estructura que s'ha anomenat cabana però la seva funció podria ser una altra. S'adossa al Tancat 14. La seva planta és quadrangular. Es localitza al S-E del Tancat 14. Els murs són de doble parament i conserven un alçat de 80cm, la mida dels murs segueix la tendència de les cabanes del conjunt. A la part exterior hi ha un conjunt de pedres paral·leles al mur molt sedimentades que podrien formar part d'una estructura anterior.

A continuació es presenten una taula amb l'àrea total en metres quadrats de les estructures que presenten una definició suficient com perquè sigui possible calcular la seva àrea interior amb seguretat.

Estructura	Àrea (en m²)
Cabana 7	3,3
Cabana 8	2,2
Cabana 10	1,6
Tancat 11	48,9
Tancat 12	60,1
Tancat 13	18,4
Tancat 14	9,4

Fase antiga

Com en el Conjunt 1, es troben un seguit de murs fets de carreus més grans que es col·loquen estratigràficament per sota de les estructures actualment visibles tot i ser anteriors al Conjunt 2 no tenen perquè correspondre a una mateixa fase, n'hi pot haver varies.

Mur 5

Mur semicircular de carreus grans de 80x70x90cm. Es col·loca per sota de la Cabana 9 i la Cabana 8 i sembla formar un recinte semicircular al E del Conjunt 2. Es troba molt sedimentat.

Mur 6

Està constituït per carreus de grans dimensions (140x30x20cm de mitjana). Té una forma circular i envolta la Cabana 7 per la part exterior. És possible que sigui de doble filada i no sembla haver estat reaprofitat per l'estructura posterior, la Cabana 7. Presenta cert enderroc que es confon amb el mur de l'esmentada cabana.

Mur 7

Alineació de pedres molt sedimentades, la planta d'aquest mur presenta un aspecte molt poc definit, podria formar un recinte irregular que coincideix i es posa per sota del Tancat 10.

Figura 74. Vista general del mur 5.

Conjunt 3

Aquest conjunt es troba a la part S del jaciment, a prop del rierol, aprofitant el pendent. Les estructures situades més al S es troben a una cota superior a la resta d'estructures del jaciment i tenen més visibilitat sobre la vall del Barranc de Port de Rus. Es tracta del conjunt menys definit de tots quatre, no totes les estructures adossen entre sí i no hi ha cap indici que assegurí que assegurí el seu funcionament al mateix temps. Per tant el conjunt podria tenir dues o més fases.

Cabana 11

Es tracta d'una estructura adossada a la Cabana 12. Els murs són de doble parament amb rebliment interior de pedres més petites. Els carreus són d'una mida mitjana de 50x55x43cm. Conserva un alçat màxim interior de 50cm i un alçat màxim exterior de 65cm. Té un accés de 65cm d'ample aproximadament. Es troba força més sedimentada que la cabana 12. La seva àrea interior mesura 7,9m².

Figura 75. Vista general de la cabana 11. A dalt a l'esquerra es poden apreciar els murs de la fase recent del conjunt 1.

Cabana 12

La cabana 12 és molt semblant en planta i tipologia constructiva a la Cabana 1, conserva un alçat màxim de 75cm a l'interior i 60cm a l'exterior. La seva àrea interior mesura 9,1m². L'àrea d'ambdues cabanes és superior a les estructures d'hàbitat dels altres conjunts.

Tancat 15

És el tancat més ben definit del Conjunt 3, la seva forma és circular i es situa al centre del conjunt. Els murs són de doble parament amb rebliment interior, alguns dels blocs del mur semblen reaprofitats del tarter natural proper que queda al W de l'estructura. L'alçat màxim conservat es de 1,3m. L'àrea total interior que ocupa té una mida de 40,5m². Presenta cert enderroc poc sedimentat.

Tancat 16

Estructura semicircular poc definida en els seus extrems W i S, és possible que aprofiti el tarter natural com a tancament W. El mur és de doble filada amb rebliment interior de pedres. L'alçat màxim conservat és de 40cm. A l'extrem S del conjunt es troba una sèrie de carreus arreglats que semblen formar un tancat molt poc definit. El seu estat de conservació és molt pobre i no és segur que es tracti d'una estructura antròpica.

Espai 3

Espai de funció indefinida adossat al mur exterior E del Tancat 15. És anterior a aquesta estructura ja que el mur del Tancat 15 es superposa al mur de l'espai 3. Els murs dels extrems estan menys definits, no s'aprecien fileres ni filades clares, el mur N-E es troba força sedimentat i es perllonga molt més enllà d'aquesta estructura.

Mur 9

Tanca pel N l'Espai 3 i el Tancat 15, tanca per l'E els espais 2 i 3. Es troba molt enderrocant i no s'aprecien fileres ni filades clares. Tot i així el seu gruix devia ser considerable ja que s'aprecien 90cm d'amplada en les parts menys enrunades. L'alçat conservat també varia arribant en alguna ocasió a 1,35m. Es perllonga més de 10m al N-E del conjunt i arriba a situar-se a l'E d'algunes estructures del Conjunt 1. Està format per carreus grans que tenen una mida mitjana de 60x35x25cm i algunes clastes petites que podrien ser de rebliment.

Espai 1

Espai poc definit de funció desconeguda que limita al S amb l'espai 3 i el tancat 1. A l'E limita amb el mur 2. Al costat W no té tancament, es troba directament el tarter. Pel que fa al límit N-E es troba tot un seguit de pedres molt sedimentades i desordenades que terraplenen el pendent. Aquest fet fa pensar que l'espai 1 podria haver estat un espai aterrat per algun motiu o funció que ara mateix resta desconeguda. En tot cas, sembla que existeix un terraplenament artificial de l'espai interior.

Espai 2

Està situat al N de l'Espai 1 i a una cota lleugerament inferior. Al S-E limita amb el Mur 9 i al N amb el Mur 8 que sembla aterrar l'espai interior. Al centre hi ha una colmatació del possible enderroc de l'Espai 1 comentat anteriorment. L'espai 2 és de dimensions més grans que l'Espai 1 tot i que presenta característiques força similars i també es tracta d'un espai aterrat.

Mur 10

Està situat al N de l'Espai 1. Es tracta de pedres de grans dimensions i força colmatades. Pràcticament no conserva gens d'alçat. Tanca el conjunt parcialment per la banda N-W.

Mur 11

Parteix del Mur 9 i es prolonga cap al N-E fins tancar parcialment per l'E el Conjunt 1. Molt enderrocant, pràcticament no conserva gens d'alçat. Els carreus són en general més petits que els del Mur 9. És possible que sigui una reparació de l'esmentat mur.

Tancat 17

Al N del conjunt 3 i a la mateixa cota, a pocs metres dels tancats 1 i 2 del Conjunt 1 es troba un tancat poc definit. L'accés orienta al N i conserva poc alçat. No s'aprecien fileres ni filades definides. El seu espai interior fa aproximadament 5x2,9m.

Entre l'Espai 2 i el Conjunt 1 apareixen varis murs molt enderrocats i sedimentats que podrien formar algun recinte com els espais anteriorment descrits. Tanmateix estan molt poc definits i es confonen amb la morrena natural.

Conjunt 4

Es situa al nord del jaciment i a una cota superior a la resta de jaciments, aquest conjunt consta d'una cabana i un mur.

Cabana 13

Presenta una planta circular. Els seus murs estan formats per carreus de varies mides, els més representatius mesuren 45x40x20cm. Els murs es troben força enderrocats i no és possible distingir fileres ni filades clares però, a jutjar pel volum d'enderroc, la cabana hauria tingut cert alçat. L'enderroc més exterior té certa sedimentació mentre que l'interior està cobert de neret.

Mur 12

Estructura molt poc definida i arrasada que es troba al S de la Cabana 1.

Estructura 1

No existeixen indicis que permetin associar-la a cap conjunt. Es localitza al N-E del Conjunt 1. La seva forma és irregular i està construïda amb carreus grans. Es detecta molt poc enderroc fet que fa pensar que el seu alçat no deuria ser gaire considerable. Aquesta observació, la seva elevada sedimentació i la morfologia de la planta recorden a altres estructures datades en època antiga i prehistòrica (TC-026, NA-061). És una estructura molt sedimentada i indefinida. En aquesta estructura es practica un segon sondeig (Sondeig 2).

Sondeig 2

Localització del sondeig

El sondeig es localitza al jaciment VB-088 al S-E del Conjunt 1 en una estructura poc definida i molt sedimentada que es creu que podria ser una cabana d'una fase més antiga que la que és actualment visible en superfície al jaciment.

Objectius del sondeig

1. Obtenir mostres per realitzar datacions absolutes que informin de la cronologia de l'estructura.
2. Confirmar que l'acumulació de pedres visible actualment correspon a una estructura arquitectònica i no a un amuntegament natural.
3. Establir en la mesura del possible la funcionalitat de l'estructura.

Metodologia

Inicialment s'obre una cala de 60x60cm. Posteriorment, i en vista dels resultats del sondeig, la cala s'amplia successivament: primer a 85x85cm, després fins a 125x125cm i finalment a 3,85m en direcció S-N i 1,8m en direcció E-W. El sondeig es divideix en nivells a partir dels canvis en la composició del sediment que puguin informar de l'existència de diversos estrats de formació antròpica o natural.

Nivells

Nivell d'enderroc: Un cop retirada la cobertura vegetal superficial apareix un estrat d'enderroc, compost per pedres de granit de dimensió mitjana o petita. Cap al costat S, sota la pedra hipotètica del mur, es retira una pedra de dimensió mitjana. Per comprendre millor la relació d'aquesta pedra de l'enderroc amb el mur, es decideix ampliar el sondeig en 25cm. De 60x60cm a 85x85cm. Després d'aquesta ampliació apareix una segona pedra sota el parament S, que sembla confirmar la continuïtat de l'estructura. Cap al costat E, la gran pedra aprofundeix sota el nivell actual.

S'interpreta l'estructura com l'angle S-W d'un recinte, amb l'enderroc en el seu interior. Donada la grandària de la presumpta estructura, s'amplia novament el sondeig fins a 125x125cm.

Nivell UE 2001: Sota el nivell d'enderroc apareix un estrat on segueix la presència de clastes i amb presència d'abundants carbons. En aquest estrat apareix també un fragment de vidre contemporani. Es procedeix a ampliar el sondeig fins a 3,85x1,8m.

Figura 76. Sostre de la UE 2002 (a) i vista general de la segona ampliació del sondeig (b).

Nivell UE 2002: Sota de la UE 2001 apareix un altre nivell distingible per un sediment de color marró clar barrejat amb pedres arrodonides de petites dimensions (0,5cm). Existeixen també clastes més grans i angulosos. En aquest nivell apareix un fragment de terra cuita.

Nivell UE 2003: Es tracta d'un conjunt de pedres semicircular de mida mitjana que formen una estructura. Es troben al sector N-E del sondeig. El sediment entre elles es marró fosc amb presència de còdols de petites dimensions i abundants carbons. La pedra que limita aquesta

estructura al N sembla col·locada per delimitar un fogar però no es pot assegurar. Sota aquest nivell apareix un nivell geològic format per terra llimosa amb abundant grava. En aquest punt es dona el sondeig per finalitzat.

Datació absoluta:

S'ha procedit a datar una mostra de carbó de grans dimensions (3,23 grams) de *Pynus silvestris/uncinata* vinculat a la possible estructura de la UE 2003 i a la seva concentració de carbons en entendre que el resultat serà indicatiu de l'estructura intuïda en la intervenció.

- Codi del laboratori: Beta-323409
- Resultat (bp): 450 +/-30
- Calibració (2 sigmes): 87-93, 118-244 calNE

La cronologia resultant és d'època romana alt imperial, entre finals del s. I i mitjans del s. III calNE. La major probabilitat se situa entre la segona meitat del s. II i el primer quart del s. III. Aquest resultat assigna una cronologia antiga per a l'estructura analitzada. La mostra probablement provingui d'un fogar, tot i que les característiques del context no permeten precisar més.

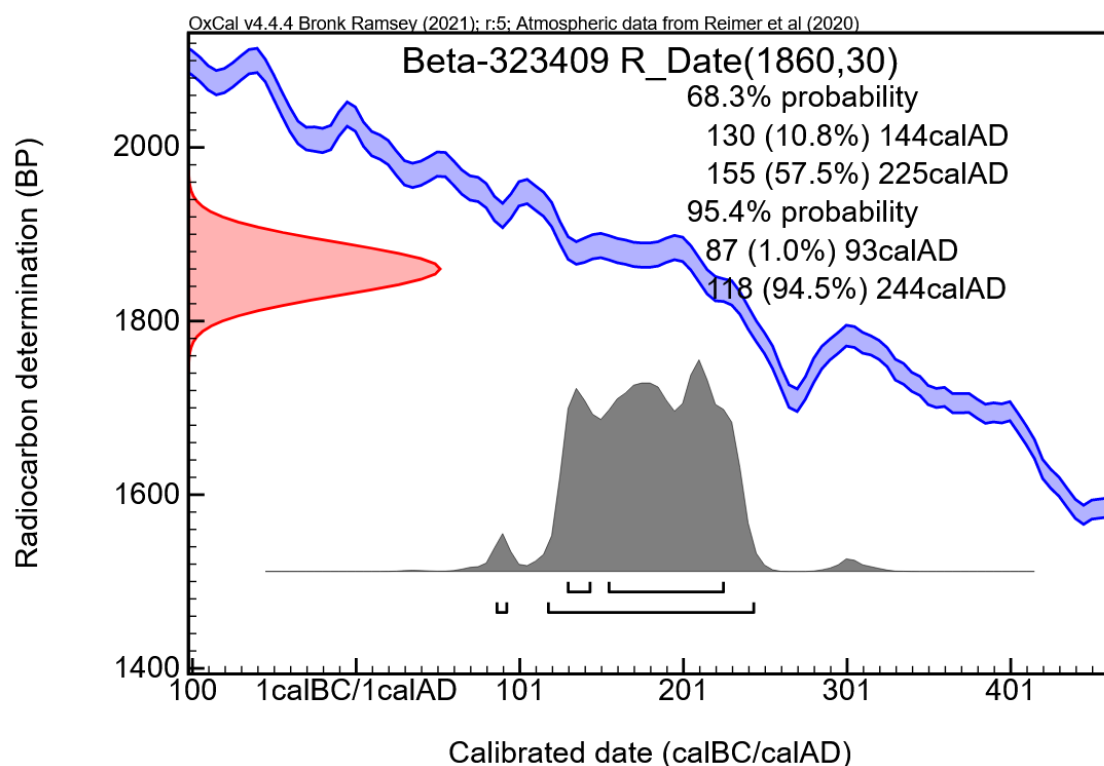

Figura 44. Calibració de la datació BETA-323409.

A jutjar per la gran quantitat de tancats i cabanes que es documenten a cada conjunt, especialment en el Conjunt 1, es pot definir el jaciment com un assentament ramader on un grup relativament gran de persones (si més no en comparació amb els jaciments habituals que es troben al PNAESM) gestionava diferents unitats de ramat. Degut a la quantitat de cabanes i a la quantitat de tancats de mida petita i mitjana es pensa que es tracta d'un assentament on es reunien diferents grups de pastors cadascú gestionant el seu propi ramat de forma independent o si més no autònoma. Al PNAESM s'han documentat altres jaciments amb gran quantitat de cabanes i tancats i una morfologia constructiva semblant (VB-019 i TC-040).

VB-095: Castellet De Moró

Coordenades: especificades a cada una de les cabanes

Any de documentació: 2011

Tractament: Fitxa, descripció detallada, fotografies, croquis

Descripció general

El jaciment està conformat per diversos recintes arquitectònics en els que es troba un mínim de set estructures interpretades com a cabanes. Els recintes es situen en sis emplaçaments diferents a diverses cotes altitudinals però a una distància entre elles no superior a varies desenes de metres. Totes les estructures presenten una tècnica constructiva i unes dimensions semblants. Per la seva ubicació disposen també d'un ampli domini visual. Dues de les cabanes presenten estructures indefinides que s'adossen o es situen a poca distància del recinte habitacional. Totes les estructures presenten un enderroc considerable i a vegades es fa difícil distingir els murs del tarter natural present a l'àrea.

Les restes es situen en una zona de tarter, alta i escarpada, del vessant E del Serrat de Moró a prop del punt conegut com a Tossal del Niu d'Àguiles. Destaca el seu ampli domini visual sobre el Port de Rus i tota la vall coneguda com a Barranc del Port de Rus.

La cronologia de les restes és indefinida però pel tipus de tècnica constructiva amb abundat pedra és molt possible que no siguin anteriors a l'Edat Moderna o a la Baixa Edat Mitjana.

Descripció detallada

Les restes es situen a gran altura en una zona escarpada de tartera del vessant E del Serrat de Moró. No hi ha fonts d'aigua a la vora. L'accés és difícil i escarpat i es realitza en una llarga pujada per la tartera des del Barranc de Port de Rus. Destaca el seu ampli visual sobre tota la vall coneguda com a Barranc de Port de Rus i el jaciment VB-088.

Composen el jaciment un mínim de sis cabanes algunes de les quals tenen estructures annexes que poden ser cabanes més petites o estructures indefinides, potser destinades a emmagatzematge. Cadascuna de les cabanes es situa en cotes diferents amb emplaçaments

diferents però relativament propers entre sí i tots amb ampli domini visual. Totes les cabanes estan construïdes en pedra seca i tenen una planta més o menys circular amb unes dimensions semblants i presenten força enderroc, cosa que fa pensar que es tractaria de construccions fetes completament en pedra. Les construccions presenten molt poca sedimentació encara que aquest fet segurament s'explica perquè la mateixa sedimentació natural de la zona de tartera on es troba el jaciment és molt escassa.

Cabana 1

31327739; 4706937; alt: 2465m

Es tracta d'una cabana de planta clarament circular amb l'accés orientat a S-W. Aprofita un bloc de caiguda natural i, tot i que no s'entreveuen filades ni fileres clares, per la tipologia constructiva és molt probable que tingués dues filades i vàries fileres col·locades en falsa cúpula fins formar un tancament aeri presentant, per tant, un disseny arquitectònic semblant a les tradicionals cabanes de pastor. Tanmateix, no s'entreveuen restes de sostre de llosa. El gruix màxim conservat es de 70cm i l'alçat màxim és de 80cm. L'estructura es troba força enderrocada i en alguns trams l'enderroc es confon amb el tarter. L'interior de la cabana es troba cobert de neret.

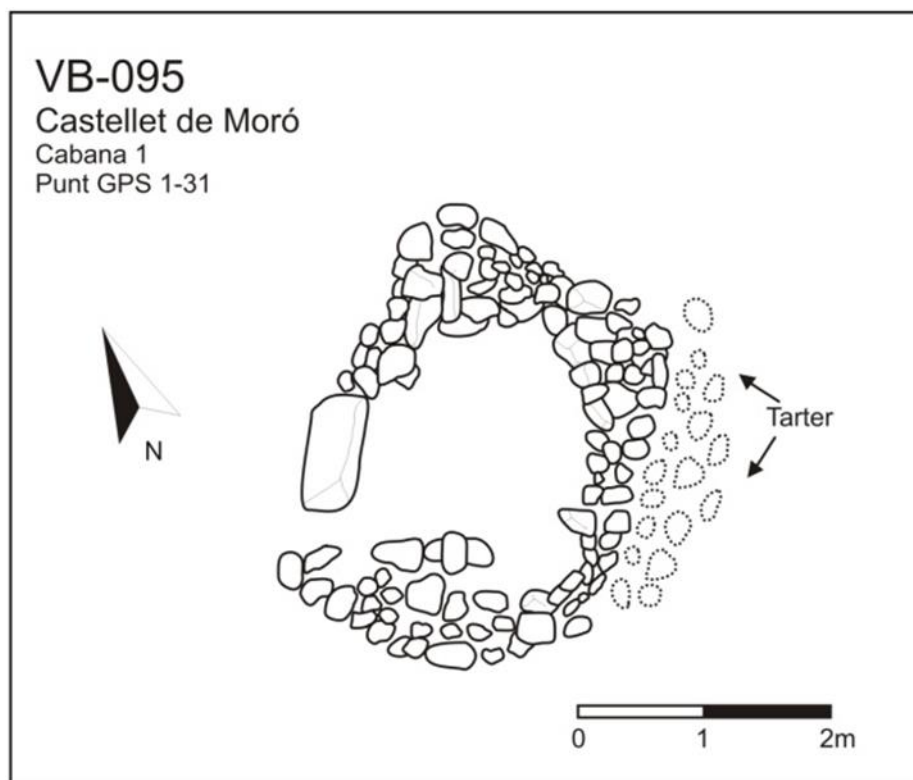

Figura 77. Croquis de la planta de la cabana 1.

Cabana 2 i 2B

31327737; 4706953; alt: 2456m (segons ICGC)

Es tracta d'una cabana de planta irregular amb unes mides interiors de 3,5x2m aproximadament. L'estat del parament impedeix donar més exactitud. Es situa en un petit pla amb ampli domini visual igual que la resta de cabanes del jaciment. Està construïda amb blocs de granit de mida petita, no s'entreveuen fileres ni filades però per l'abundant enderroc es tractaria d'una construcció construïda completament en pedra. En general és difícil veure la planta dels paraments degut a que es troba molt enderrocada. Molt a la vora es troba la cabana 2B, una estructura de funció indefinida formada per un mur en forma de "U" doncs un dels seus costats no està tancat. Està construït amb blocs de granit de dimensions entre mitjanes i petites (30-40cm), el seu estat de conservació és força deficient i presenta cert enderroc.

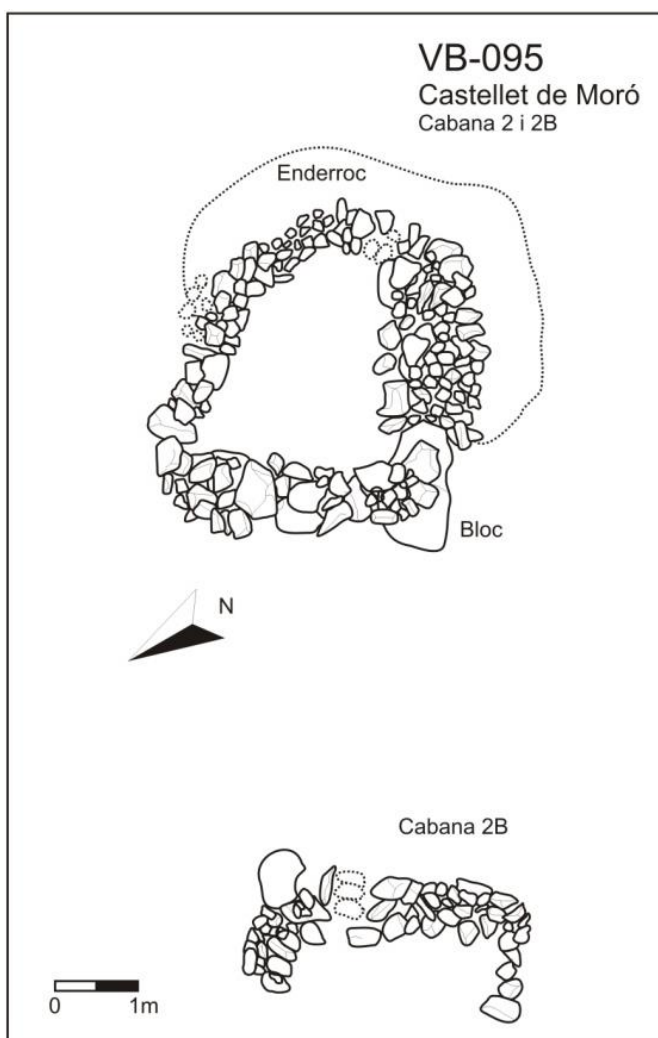

Figura 78. Croquis a escala de les cabanes 2 i 2b.

Figura 79. Vista general de la cabana 2 (a) i alçat interior del mur nord de la cabana 2 (b).

Cabana 3

31327765; 4706923; alt: 2458

Es situa en un punt amb fort pendent aprofitant blocs del tarter. La seva forma és irregular i està orientada al N-E. Únicament presenta tres murs conservats, el mur N, el mur S i el mur W. El mur E ja no és visible degut a l'enderroc i la presència de neret que fa molt difícil entreveure el seu traçat. En canvi, el mur W està ben conservat i es distingeix una filada i 5 fileres. Apareix abundant enderroc tant a l'interior com a l'exterior, no s'aprecia l'accés ni restes de sostre de llosa.

Cabana 3B

31327764; 4706947; alt: 2454m

Es tracta de l'estructura situada més al W del jaciment. Està excavada al tarter i és de planta rectangular. El seu interior mesura 4,6m de llarg per 2m d'ample. L'estructura es troba adossada a un possible recinte poc visible degut al fort enderroc i el neret present. Els murs de la cabana 3B presenten cert alçat desordenat, no s'aprecien fileres ni filades clares. L'accés es troba orientat al S-E. En general es troba força enderrocada i es troba enderroc tant a l'interior com a l'exterior.

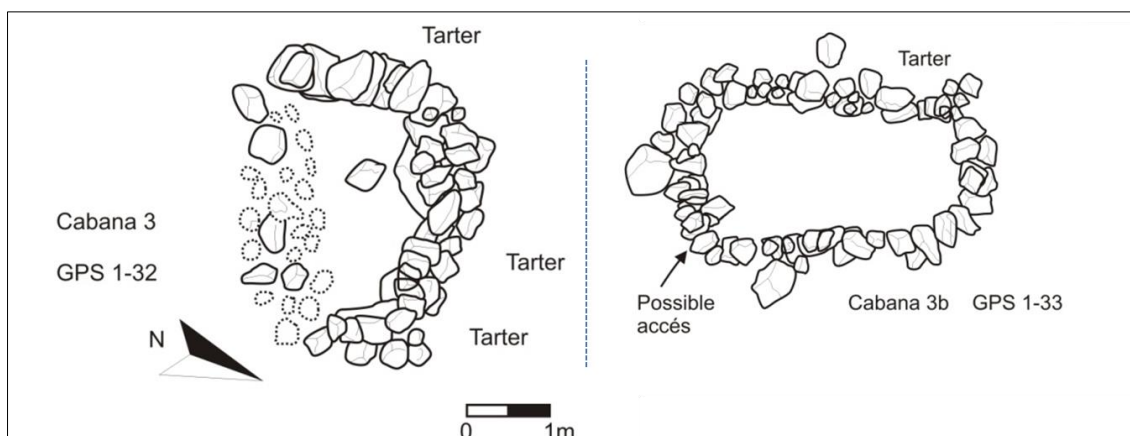

Figura 80. Croquis a escala de les cabanes 3 i 3b.

Cabana 5

31327728; 4706838; alt: 2497m

Formada per dos recintes de planta quadrangular (Recinte A i Recinte B). Es localitza en un petit replà on existeix més sedimentació natural. Els murs estan formats per pedres de mida mitjana entre 30 i 40cm i en el Recinte A es poden entreveure com a mínim dues filades i dues fileres. L'accés a aquest recinte es troba encarat al W. Pel que fa al recinte B, únicament es veuen

tres dels murs de tancament i aquests tenen menys entitat: només s'observa una filada i una filera. En general, els dos recintes es troben força enderrocats i l'enderroc es troba tant a l'interior com a l'exterior.

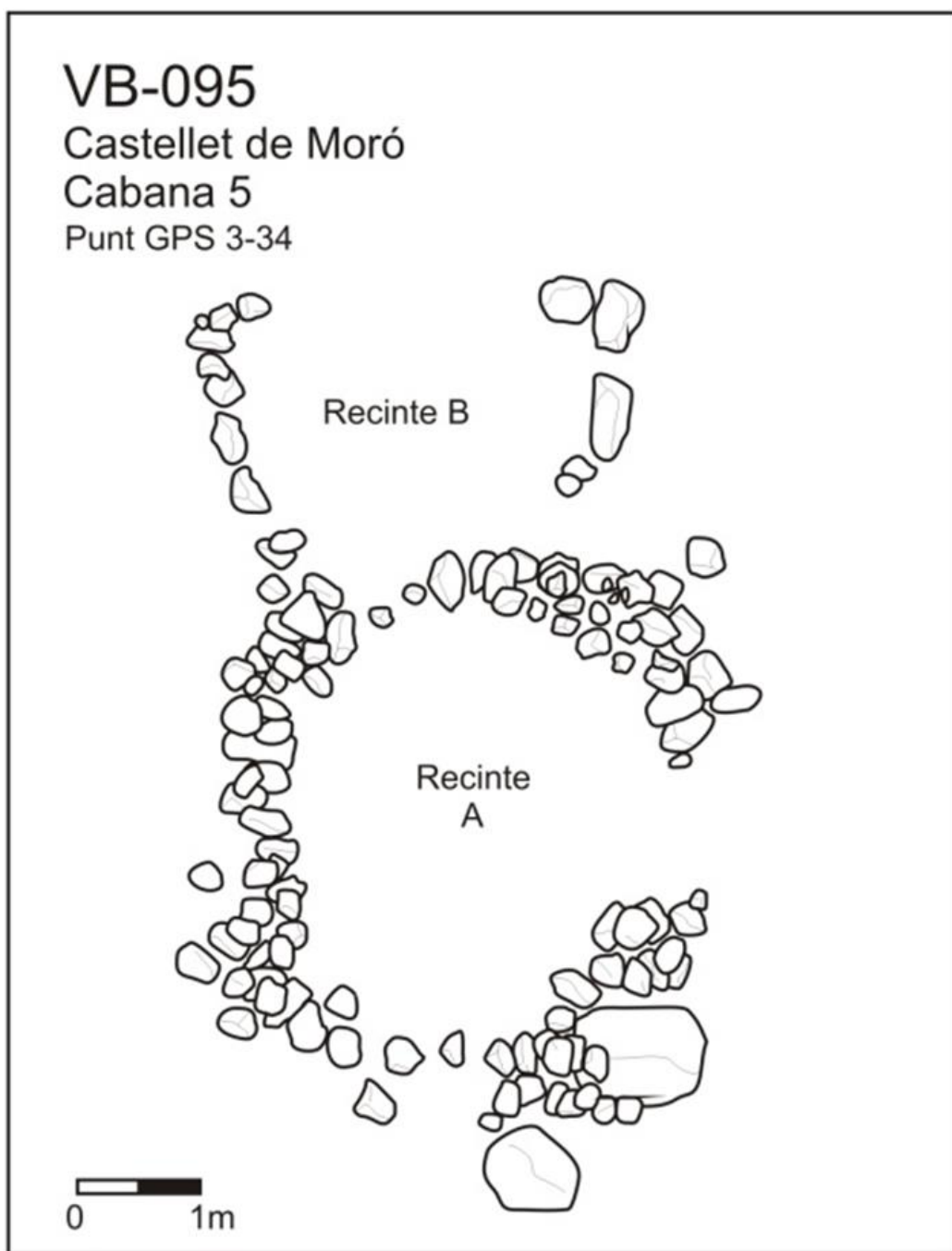

Figura 81: Croquis a escala de la cabana 5

Figura 82: A dalt, vista general de la cabana 5.

Cabana 6

31327742; 4706835; alt: 2497m

Situada en un punt que es troba en una cota superior a la resta d'estructures del jaciment, com la resta té un ampli domini visual sobre la vall de Port de Rus i des de la Cabana 6 es veu perfectament el jaciment VB-088. Part de la cabana ha quedat afectada per l'acció del tarter i ha caigut barranc avall cosa que fa pensar que la seva antiguitat és, com a mínim, de varis segles. La planta és quadrangular i els murs estan construïts amb pedres de mida mitjana i petita. No s'entreveuen fileres ni filades ni l'accés. L'estructura es troba molt enderrocada i el seu estat de conservació és deficient.

Figura 83. Planta del mur N de la cabana 6.

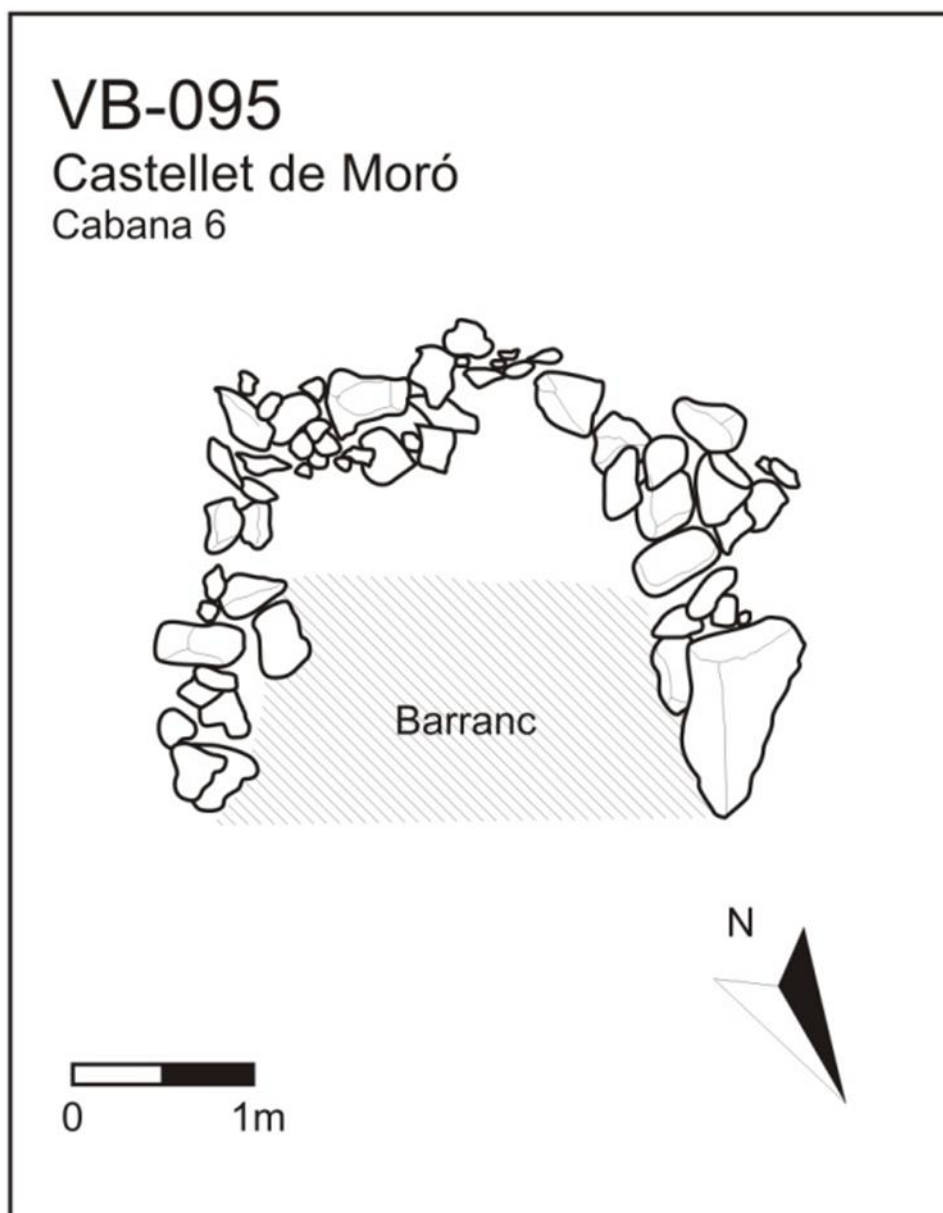

Figura 84. Croquis a escala de la cabana 6.

El jaciment destaca pel punt elevat on es troba i el seu ampli domini visual sobre la Vall de Port de Rus. Es creu que aquest domini visual explica el seu emplaçament. S'ha de destacar que el Port de Rus havia estat una de les principals vies de comunicació entre la Vall de Boí i la Vall Fosca. Aquest fet porta a plantejar la hipòtesis que defensa que la funció de l'assentament estaria més relacionada amb el control d'aquesta via de pas que amb les feines directament relacionades amb la ramaderia ja que es troba en un punt escarpat, de difícil accés i allunyat de fonts d'aigua i possibles zones de prats.

La cronologia de les restes és desconeguda. Degut a la quantitat d'enderroc i a la morfologia de les plantes es creu que les estructures d'habitació estaven completament construïdes en

pedra. Per aquesta raó no es pot assignar una antiguitat superior a la Baixa Edat Mitjana/inicis de l'Edat Moderna que és quan es creu que comencen les tipologies arquitectòniques amb cabanes construïdes completament en pedra. Si efectivament la seva funció és el control d'un camí ramader, aquesta afirmació reforçaria la hipòtesis anteriorment plantejada. Així, es pot dir que la cronologia del conjunt es troba entre el segle XV i el XIX sense poder precisar més.

6. Bibliografia

- Garcia Casas, David, Ermengol Gassiot, Laura Obea, Niccolò Mazzucco, i David Rodríguez Antón. 2013. «Més de 2.000 anys d'arquitectura ramadera al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici». P. 261-74 en IX Jornades sobre Recerca al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Boí: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya. Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.
- Garcia Casas, David. 2012. «Estudi de les pràctiques socials ramaderes d'alta muntanya pirinenca a través de les restes arquitectòniques». Universitat Autònoma de Barcelona.
- Garcia Casas, David. 2013. «Aproximación al poblamiento de las zonas de alta montaña pirenaicas desde la arqueología y la etnografía». SAGVNTVM. Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia 45(45):221-39.
- Gassiot, Ermengol i Jiménez, Jorge. 2006. «El poblament prefeudal de l'alta muntanya dels Pirineus occidentals catalans (Pallars Sobirà i Alta Ribagorça)». P. 89-122 en Tribuna d'arqueologia. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.
- Gassiot, Ermengol, Albert Pèlachs, et al. 2010. «Dynamiques des activités anthropiques sur un milieu montagnard dans les Pyrénées occidentales catalanes durant la Préhistoire: une approche multidisciplinaire». P. 33-43 en Archéologie de la montagne européenne. Bibliothèque d'archéologie méditerranéenne et africaine. Centre Camille Jullian.
- Gassiot, Ermengol. 2005. «Asistencia técnica para el inventario de detalle de los recursos arqueológicos del parque nacional de aigüestortes i estany de sant maurici». Informe d'actuació inèdit.
- Gassiot, Ermengol. 2010. «Prospeccions arqueològiques al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.» Informe d'actuació inèdit. Direcció General del Patrimoni Cultural. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.
- López, Javier i Enriqueta Pons. 1995. «Les necropolis d'incineració tumularia de la zona Pirinenca». P. 107-25 en Muntanyes i població: El passat dels Pirineus des d'una perspectiva multidisciplinària, editat per J. Bertranpetit i E. Vives. Andorra la Vella: Ministeri de Relacions Exteriors, Centre de Trobada de les cultures Pirenques.
- Rendu, Christine. 1998. «La question des orris à partir des fouilles archéologiques de la montagne d'Enveig (Cerdagne) : état des recherches et éléments de réflexion». P. 245-

77 en Le paysage rural et ses acteurs, Journée d'étude du 25 nov. 1995 du Centre de Recherches Historiques sur les Sociétés Méditerranéennes, editat per A. Rousselle i M. Marandet. Perpinyà: Université de Perpignan.

Rendu, Christine. 2003. La Montagne d'Enveig, une estive pyrénéenne dans la longue durée. Canet: Trabucaire.

Vegas Aramburu, José Ignacio. 1988. «Revisión del fenómeno de los Cromlechs vascos». Estudios de Arqueología Alavesa, (16):235-443.

Violant i Simorra, Ramon. 2001. La Vida Pastoral al Pallars. editat per I. Ros Fontana. Tremp: Garsineu.

Annex 1: relació de punts GPS

Numer o de punt	Latitud (ED50)	Longitud (ED50)	Altura (m)	Marge error (m)	Codi Jaciment	Descripció	Data	Hora	Autor
11_1-1	4711088	328628	2261	?	VB-086	Conjunt de la Pleta d'Erdo	27/06/2011		Ermen
11_1-21	4711091	326235	2248	?	VB-089	Cabana de les Cometes de Casesnoves	28/07/2011	10:50	Laura
11_1-22	4711070	326235	2252	?	VB-091	Cabana II de les Cometes de Casesnoves	28/07/2011	11:45	Laura
11_1-23	4711047	326237	2251	?	VB-093	Conjunt de les Cometes de Casesnoves	28/07/2011	12:10	Laura
11_1-24	4711569	324739	2095		VB-099	Grabats del Camí de Casesnoves	28/07/2011	15:30	Antón
11_1-25	4712126	328907	1950		VB-094	REVISAR abric			
11_1-26	4710940	326895	2464	3	VB-096	Cabanes de la Collada Varada	04/08/2011	12:21	Ermen, Oscar, Els Garci
11_1-27	4710901	326582	2355	5	VB-097	Cometes de Casesnoves IV	04/08/2011	13:42	Oscar, Els Emen
11_1-28	4710946	326508	2336	5	VB-098	Cometes de Casesnoves V	04/08/2011	16:12	Oscar, Els Emen
11_1-29	4710917	326479	2321	5	GPS1-29	Jaciment pendent de documentar semblant a VB-097 i VB-098	04/08/2011	17:20	Oscar, Els Emen
11_1-30	4706953	327737	2403	3	VB-095	Cabana 2 del Castellet de Moró altura de 2456 metres segons l'ICGC	01/08/2011	12:16	Laura
11_1-31	4706953	327739	2465	4	VB-095	Cabana 1 del Castellet de Moró.	01/08/2011	12:40	Ermen

